ANKARA MAHPUSU

SUAT DERVİŞ roman

Suat Derviş

Ankara Mahpusu

ANKARA
MAHPUSU

Dizgi : ASYA MATBAASI
Baskı: HAŞMET MATBAASI
Basıldığı yıl: Aralık 1968

ROMAN DİZİSİ : VIII

Suat DERVİŞ

ANKARA MAHPUSU

MAY YAYINLARI
Kredi Han Cağaloğlu İstanbul

Kapak: AYHAN ERER

Cümle kapısının önüne geldiği zaman başının dönmeye başladığını hissetti. Fakat muhakkak ki bu heyecandan değildi. Çünkü o, ne ufak bir heyecan hissediyor, ne de bir şey düşünüyordu. Başı bomboş, ruhu uyuşmuş, kendi sakin, inanılmaz derecede sakindi. Bütün hislerden ve düşüncelerden onu bu kadar ayıran bu sükûnet ne acaip bir şeydi. O kadar sakindiki sanki artık yaşayanlardan biri değildi... sanki bir ölü idi. Eğer kalbi yaşamaya devam etmese kendisi de bunu zannedecekti... Fakat kalbi yaşamaya devam ediyor ve şiddetle çırpınıyordu.

Oniki seneden beri, her dakika her saat bu anı beklemiş ve özlemişti. Evet bu an, oniki senedenberi karşısında kapalı duran menhus kapıların açılacağı zamanı beklemişti. Bu oniki sene içinde her zaman, ona bir gün açılacak olan bu kapıların önünde duyacağı heyecanı tasavur etmişti. İşte nihayet kapılar birer birer açılmıştı... önünde bulunduğu bu son kapı da açılınca o hürriyetine kavuşacaktı... Oniki sene mahpus kaldıktan sonra hür bir insan olacaktı... Bu mümkün mü idi?...

Kocaman kapının önünde genç bir jandarma eri vardı... Dost bir gülümseme ile ona baktı ve omuzuna hafifçe vurarak:

— Haydi güle güle, dedi... Geçmiş olsun, talihin açık olsun...

Genç jandarma, korkak bir halde, yerinden kımıldamayan Vasfiye bakıyordu... Hapishane kapısı çoktan Vasfinin arkasından kapanmıştı... Artık hapishanede değildi... Gülümsemeye gayret ederek o da jandarmaya baktı...

Jandarma gülerek:

— Ne duruyorsun be arkadaş?. Bas git... Ben senin yerinde olsaydım... Tövbeler olsun, çoktan tabanları yağlamıştım...

Vasfi cebinden sigara paketini çıkardı, jandarmaya uzattı...

— Sağ ol abi... Vazife başında içemem...

— Al, nöbetten sonra içersin...

— Dediğin gibi olsun... Kaç sene yattın abi?

— Tam on iki sene, yedi gün, üç saat...

Jandarma yürekten bir kahkaha attı... Vasfinin mahpusluğunun kendisine belki de engüç, en uzun gelen bu son üç saatine jandarma eri gülüyordu...

— Abi on iki seneden sonra üç saatin lâfı mı olur?

Yere tükürdü ve gülmeye devam etti... Hayatında hiçbir macerası yok görünen ve hapishanede yatmak nedir bilmeyen bu genç adam bu şeylerden ne anlardı ki?... Vasfi cevap vermedi, öteki devam etti:

— Epey de yatmışsın ha...

— Evet...

— Allah her şeyin sabrını veriyor... Allaha şükret, bak artık her şey bitmiş... Bir varmış bir yokmuş değil mi abi? Bir masal, bir rüya gibi!.. Hani şimdi yeniden dünyaya gelmiş gibisindir. Bu yeni dünyaya gelişin uğurlu olsun.

Vasfi titredi, o dirilen bir ölü mü idi?.. Yeni bir hayat... İnsanların tek hayatı vardır... Onun hayatı birden bire ortasından kopmuştu... Fakat bu on iki senelik kopuk parçanın bu ucunda yeniden hayatı başlıyordu, bu başka bir hayat değildi... On iki ıstırap senesinden sonra aynı hayat...

Jandarma selâm verdi, sonra elinde bavul, adına Ankara denilen, kendisince meçhul bu şehrin merkezine doğru yürümeye başladı.

⊙

Evet senelerce burada yaşamıştı amma bu şehri tanımıyordu... Mahpusluğunun ilk üç senesi İstanbulda geçmişti... Mahkeme bitip de hüküm kesinleşince Ankaraya gönderilmişti...

Şehrin merkezine gitmek için hangi yola sapmak lâzım geldiğini bilmiyor, fakat bunu da kimseye sormak istemiyordu... Bu çocukça bir korku, çocukça bir çekingenlikti... Sanki o ağzını açar açmaz karşısındaki nereden çıktığını, kim olduğunu hemen anlayacak!.. Kendisinin yanından geçen insanlara benzemediğini hissediyordu... Başka insanlara nasıl benzeyebilirdi?.. Bu on iki sene içinde hapishaneden bir defa ağır hastalandığı için ayrılmıştı... Kendisini revirde tedavi edemedikleri için hastahaneye göndermişlerdi. Vasfi «Oniki sene mahpus olarak nasıl yaşanabilir?..» diye düşünüyordu... Yaşanılırsa, nasıl olur da insan aklını kaybetmezdi?.. Bu in iki senenin son dokuz senesi çok daha acı geçmişti... Bu son dokuz senenin günleri, diğer ilk üç senenin günlerine nazaran çok daha uzun görünmüştü... Mahkemeden evvel ve mahkeme süresince geçen seneler çok üzüntülü, fakat daha az yıpratıcı idi... Mah-

kemede kendini müdafaaya çalışmak, temyiz kararını beklemek, mücadele etmek vardı... O zamanlar henüz ümidi vardı... Annesi, anneciği de daha sağdı... Tek ve bahtsız oğlu için en büyük fedakârlıklardan çekinmeyen müşfik ve cesur anacığı... O sağ olduğu müddetçe Vasfi, her gün onun varlığını, onun her an kendisiyle beraber olduğunu hissederdi... Kimsenin şefkatine benzemeyen sevgisinin delilini... Onları birbirinden ayıran delinmez duvarlara, yıkılmaz kapılara rağmen annesi ona her zaman kalbiyle yanında olduğunu, her zaman ona yardıma hazır bulunduğunu, küçük bir çocuk iken onu nasıl severse, yine öyle, şımartacak kadar sevdiğini ispat etmişti... Her gün hapishaneye, sevdiği yemekleri eliyle hazırlayıp getirmiş, sigarasını unutmamıştı... Getirdiği çamaşırları kendi eliyle yıkamıştı... Tiril tiril ütülü idi...

Mahkûmiyetinden sonra Ankara hapishanesine sevk edildiği zaman, Vasfi kendini çok yalnız hissetmesin diye, annesi de arkasından gelmişti... Ankarada bir müddet kaldıktan sonra İstanbula dönerken de, yeniden İstanbul hapishanesine nakledilmesi için lâzım gelen teşebbüsleri yapacağını söyliyerek ona cesaret vermişti.

Annesi Ankaradan giderken hemen döneceğini vaad etmişti; fakat birkaç hafta sonra hastalanmış, kısa bir müddet sonra da bir hastahane koğuşunda ölmüştü.

Vasfi daha küçük bir çocukken, annesi ona« Sen günün birinde büyük bir hekim olacaksın» derdi... «Memleketin en meşhur bir doktoru olacaksın... Doktorlar mektebinin en meşhur hocası olacaksın, ben ihtiyar ve yorgun olduğum senelerde bana sen bakacaksın...»

Bu anacığının bir hayali idi... Bu güzel ve tatlı bir hayaldi ve Vasfinin hatası yüzünden hakikat olamamıştı... Halbuki Vasfi, tahsilini annesinin istediği gibi yapmakta idi... Tıp fakültesinde idi, felâket olduğu zaman fakülteyi bitirmesine iki sene kalmıştı...

Annesine yapmış olduğu kötülüğü tamir etmek mümkün olsa bugün neler yapmazdı... Annesi ölürken baş ucunda olmak için Vasfi neler feda edebilirdi...

Annesi ölünce, onun için her şey değişti... Dışarıda arayan, seveni olan bir mahpus hiç bir zaman tam mahpus değildir... Vasfi, anasını kaybettikten sonra, dokuz sene hapishanede yattı, bu dokuz sene içinde bir tek ziyaretçisi olmadı... Bu korkunç bir şeydi.

Ziyaret günleri hapishanelerde bir bayram havası eser, mevkuflar neşelenirler... traş olur, saçlarını tarar, süslenirler. Ziyaret günleri, Vasfi daima, bir kenara büzülür, otururdu. Traş olmaz, tasalanmaz, giyinmezdi... Çünkü o, kimseyi beklemezdi, böyle olduğu halde meydancılar birini çağırmağa geldikleri zaman, kalbi şiddetli şiddetli çarpmağa başlardı. İşte bütün bunlar, bütün bu seneler şimdi artık mazi idi...

Vasfi ayaklarını sürükler gibi, zahmetle yürüyordu... Serbestti... Artık onu sımsıkı sarıyorlarmış gibi bunaltan duvarlar, o kilitli kapılar, o jandarmalar, gardiyanlar, kelepçeler yoktu... Kendisiyle daima azarlar gibi konuşan, şahsî bir düşmanlığı varmış gibi bakan başgardiyanlar, müdürler de mâzi olmuştu. En büyük düşmanları gibi nefret ettiği ve kendisinden nefret eder görünen bu kimseler, cezası biter bitmez, onun elini sıkmışlar, ona nasihat

etmişler, ona birkaç gönül alıcı sözle cesaret vermek istemişler, yeni hayatından hayırlı ve uğurlu olması dileğini göstermişlerdi...

Hepsi Vasfi için yepyeni bir hayatın başladığını biliyorlardı. Fakat Vasfi hâlâ bunun farkında değildi... Hâlâ kendisinin mahpus olmadığını bütün mânasiyle kavrıyamıyordu... Bir kere sevinçli değildi... Halbuki dokuz sene bu uğursuz duvarlar arasında büyük ümitsizlikler içinde bu mahpusluktan kurtulmak için ölümü istemiş, ölümü temenni etmişti...

⊙

İki tarafında birbirine çok benzeyen yeni, güzel binalar bulunan, düz ve aydınlık yollardan geçiyordu. Açık pencerelerden dökülen bir müzik onu her sokakta takib ediyordu. Ankara radyosu klâsik Avrupa musikisi yayını yapıyordu. Vasfi Başgardiyanın odasındaki radyonun da, her gün olduğu gibi muhakkak şimdi de çalmakta olduğunu düşündü...

Mahkûmların «kont» dedikleri Cemal Avrupa klâsik musikisi amatörü idi... Bu musikiyi Vasfiye tanıtan ve sevdiren o olmuştu.

Cemal orta yaşlı bir adamdı... Dili, hareket ve tavırları asalete mensup olduğu hissini veren çok kültürlü bir adamdı.

Her zaman tırnaklarına itina eder, her zaman traş olur, hattâ mahkûmların iki renkli, yarım dünya dedikleri elbiseleri içinde bile zarif ve iyi giyinmiş görünürdü. Onu görenler hiçbir zaman kaatil olduğuna inanamazlardı...

Dört yaşında bir kız çocuğunu görünürde hiç bir sebep olmadan öldürmüştü... Herhalde yalnız öldürmek zevki için... Henüz muhakemesi devam

ediyordu. Vasfi «Muhakkak onu asacaklar» diye düşündü. Ve birden kendi kendine «Ama ben cezamı bitirdim, ben serbestim...» dedi... «Artık hapishanede değilim...» diye mırıldandı...

Evet, hapishanede değildi, ama daima düşünceleriyle oraya dönüyor, on iki senelik hayatını beraber geçirdiği bahtsızları unutamıyordu...

On iki sene içinde arkadaşlarının yüzleri, isimleri sık sık değişmişti. Fakat yüzleri isimleri ne olursa olsun, onlar kendisinin eşleri idi...

Onun dünyasının adamları... Vasfi onlara alışmıştı.

«Ben de bir kaatilim...» Bu düşünce ile bütün vücudu irkildi... Birdenbire uyanmış gibi idi...

«Ben bir kaatilim...»

Hapishanede, daha nice kaatiller arasında bir kaatil olmak o kadar korkunç bir şey değildi... Fakat burada yeniden girdiği bu dünyada, adam öldürmemiş olan bütün bu insanlar arasında kendisinin bir kaatil olduğunu düşünmesi tahammül edilir bir işkence değildi...

Şimdi geniş bir caddede ilerliyordu...

«Evvelâ bir otel bulmalıyım» diye düşündü...

Mahkûmlardan biri, veznedar Nazmi bey, Ankarada uzun müddet yaşamıştı... Nazmi bey ona küçük bir otelin adresini vermişti... Bu Anafartalar caddesine yakın küçük bir oteldi... Şimdi Nazmi, gözünün önüne geldi... Kısa boylu, kırmızı yanaklı, şişman bir adamdı, yaptığı ihtilâsın hikâyesini anlatmayı da pek severdi...

«Şimdi bu saatte, hoca Muslihittin Efendi, büyük Şefkati, ressam Artin onun etrafını almışlardır...» diye düşündü. Bu grup içinde Vasfinin yeri şimdi boştu... Bir saat öncesine kadar dert arkadaş-

ları olanlar, her halde bu gece mahzun ve sinirli idiler... Her tahliyede bu böyle olurdu... Bir arkadaşın tahliyesine birkaç gün kala, koğuşlarda sevinçli bir hava eser, bir gün evvel neşe hüküm sürerdi...

Hepsini bir kurtuluşun ümidi sarar, canlandırırdı. Adeta hapishanede bir bayram havası eserdi... Kurtuluş günü geldi mi, neşeli bir alay halinde onu kapıya kadar salâmetlerlerdi, ona hayırlı, uğurlu bir hayat, şans ve saadet temenni ederlerdi... Arkasından:

«Allah bir daha başına getirmesin...» diye seslenirlerdi.

Fakat tahliye olan gidip de kapılar tekrar kapanınca, yüzlere derin bir kederin ifadesi çöker, yine şakalaşmaya, yine gülmeye gayret ederlerdi, ama... Bu yapmacık olurdu. Hepsi de içlerinden daha kaç sene, kaç ay, kaç saat hürriyetlerinden mahrum kalacaklarını hesaplıyarak sızlanırlardı...

Ve böyle gecelerde hepsi «Efkârlanırlar...» Hepsi, kendisini hapishanede tek başına kalmış gibi yalnız hissederdi, koğuşlar, malta boyaları inanılmıyacak kadar boş gelirdi onlara.

Vasfi bu hissi pek iyi tanırdı. O da kaç kere, tahliye olunan mahpus arkadaşlarını gidebileceği son kapıya kadar uğurlamış ve onları hürriyetlerine kavuşturmak için açılan kapı kendi hürriyeti üstüne merhametsizce kapanınca kalbini sonsuz bir keder kaplamıştı. Evet bu gece oradakilerin hepsi kederli idi ve herhalde cesaretlerini kaybetmişlerdi. Vasfinin içi burkuldu. Onları geride bırakıp tek başına hapishaneden çıkmaktan utanç duyar gibi bir histi bu...

Her akşam, saat beşte Veznedar Nazmi kahve-

sini pişirirdi. Bazan da koğuş arkadaşlarına kahvesinden ikram ettiği olurdu. Muhakkak bu akşam da koğuştaki köşelerinde mutad şekilde toplanmışlardır ve konuştukları mevzu da muhakkak ki Vasfiydi. Neşeli görünmeye gayret de ediyorlardı tabiî... Nazmi için neşeli görünmek ötekilerden daha kolay olacaktır. Onun cezasının bitmesine de altı ay var. Muslihittin Hoca ise daha yedi sene yatacak, hele şu zavallı Artin altmış yaşında adam, daha yirmi senesi var... «Güzeli» uğurunda kaybettiği hürriyetine ömrü yeterse, yirmi sene sonra kavuşacak. Vasfi Artinin «Güzelim» dîye andığı kadını hatırlayınca gülümsedi. Onu resminden tanırdı. Artin orra, daima üzerinde taşıdığı fotoğrafını gösterirdi... Sonra mütemadiyen kâğıt parçalarına, eline tuval geçerse tuvale, duvarlara kapıya, hep, hep onun resmini yapardı...

Bu sevgili hiç de güzel değildi... Ama Artin onu çılgın bir ihtirasla sevmiş ve müthiş bir kıskançlık buhranı anında vahşi bir şekilde öldürmüştü.

⊙

Birden bir dört yol ağzına gelmiş bulunduğunu fark etti. Durakladı ve gelip geçenlere baktı. «Bu insanların hepsi birazdan evlerinde olacaklar, kendilerini bekleyen kimselerin arasında bulunacaklardı, hepsinin gidecek muayyen yerleri vardı. Bunun içinde telâşlı ve acele geçip gidiyorlardı. Vasfinin gidecek hiç bir yeri, bekleyen tek kimsesi yoktu. Elinde, tanımadığı bir şehirin, tanımadığı bir sokağında, tanımadığı bir otelin adresinden başka hiçbir şeyi yoktu...

Gelip geçenleri ölgün gözleriyle takip ederken

«Bunların arasında yaşamağa alışabilecek miyim?.» diye ürpererek kendi kendine sordu.

Epey zamandır şehrin içinde dolaşmıştı, yorulmuştu. Hürriyetine kavuştuğu ilk geceyi geçireceği o küçük oteli bir an önce bulması lâzımdı. «Acaba şimdi doğru istasyona mı gitsem? Bir tren varsa hemen İstanbula hareket etsem, belki de daha iyi olur!» diye düşündü, sonra hemen bu fikirden vaz geçmişti. «Uzun yıllar, içinde yaşadığım, fakat hiç bir yerini görmediğim bu şehri görüp tanımadan İstanbula gitmek mânasız olur. Beni orada sanki bir bekleyenim mi var?» diye söylendi.

Birden bire bu mühim kurtuluş gününde niçin bu kadar mahzun olduğunu anlayıverdi...

Yolunu bulması, oteli sorması lâzımdı... Etrafına bakındı, gözleri birden otobüs bekleyen bir genç kadına takıldı ve tatlı bir heyecanla vücudu ürperirken yanakları yanmaya başladı.

«Ne kadar da Zeynebe benziyor!» diye düşündü. Bu ince vücutlu, uzun boylu, teni bronzlaşmış, kara gözlü bir kadındı...

⊙

Ona verdikleri oda dört yataklı idi. Garson pencereye yaklaştı ve açtı...

— Soldaki iki yatağın sahipleri var dedi, siz sağdakilerden istediğinizi seçiniz.

— Ben pencerenin yanında olanı isterim.

— Başüstüne...

Garson sivri burunlu, tilki bakışlı, kısacık boylu bir adamdı...

Dışarıya çıkarken kapının yanında durdu...

— Siz buralıya benzemiyorsunuz...

— Ankaralı değilim...
— Ankara çok güzeldir...
— Evet...
— Ankaraya birinci defa mı geliyorsunuz?...
Vasfi bir an ne cevap vereyim diye düşündü, sonra yavaş sesle:
— Evet, dedi...
— Otelin karşısında bir içkili lokanta vardır... İyi şarapları bulunur, yemekleri de oldukça iyidir...
— Teşekkür ederim...
— Öteki köşede de daha büyük, daha temiz bir lokanta vardır... Fakat orası içkili değildir, eğer dışarı çıkmak istemiyorsanız, ben köşedeki büfeden size sandöviç getirebilirim...
— Teşekkür ederim, ben birazdan çıkacağım... Biraz şehri görmek istiyorum.
— Siz bilirsiniz...
Adam odadan çıkınca, Vasfi şiddetli bir diş ağrısından kurtulmuş gibi ferahlık hissetti... Şehrin gürültüsü onu yormuştu, yürümek te zor gelmişti... Ayakkabı giymek de... Ayakları sızlıyordu, çantasını yatağın altına itti, sonra karyolanın üstüne oturdu. Orada uzun müddet hemen hemen hiçbir şey düşünmeden kalbi boş, başı boş oturdu.
Bu hapishane itiyadı idi. Orada insan bir tarafa oturur, yerinden kımldamaz ve muayyen olmıyan bir şey bekler... Bir nevi uyuşukluk içinde saatlerin akışını...
Kendine geldiği zaman oda kararmıştı. İki saatten beri bu vaziyette oturup kalmıştı, kalbi endişe ile doldu...
«Ben artık bütün diğer insanlara benzemiyorum» diye düşündü, sonra kendini temine çabaladı, «Neden benzemiyecekmişim, yakın bir zamanda hür

bir insan olmağa alışacağım ve hayata intibak edeceğim...»

Halbuki benliğinin tâ derinliklerindeki bir başka Vasfi başını sallıyordu:

«Hayır, hayır... Her şey bitmiş... Sen artık bir daha eski Vasfi olamayacaksın.» diyordu...

Ağır ağır yerinden kalktı, lâvaboya kadar gitti... Lâvabonun üstünde asılı duran aynada şakakları ağarmış, bakışları ölgün, yüzü solgun bir erkek gördü.

«Mezardan çıkmış bir cesede benziyorum. Kalbimde ve sırtımda hep o hapishaneyi mi taşıyacağım... Artık hiç bir zaman eski Vasfi olmıyacak mıyım?»

Vasfi kahvehaneye girdiği zaman, vakit çok geçti... Kenarda bir yere oturmuştu... O kadar yorgun ve bitkindi ki, çayını içer içmez kollarını masanın üstüne koydu, sonra başını ellerinin içine aldı, iki eliyle, bu çok ağırlaşmış ve sızlayan başını sıkıyordu.

Uyuyamıyordu, fakat tamamiyle uyanık bir takım insanlar giriyor, çıkıyordu... Etrafındaki masalardan uyuklayan insanların horladıklarını duyuyordu... Arasıra küfredenler de oluyordu... Kahvehane çok sıcaktı amma, o nemli elbiseleri içinde titriyordu... Başı bomboştu, hiç birşey düşünmüyordu... Çok içmiş ve az yemişti... Parmaklariyle şakaklarını ve alnını oğuşturarak:

«Bir uyuyabilsem...» diye düşünüyordu... Gözlerini kapamıştı... «Uyuyamıyorum, düşünemiyorum, benim için artık kurtuluş yok...» diyordu...

Sevmiş olduğu o eski Zeynebi içinde bulmaya uğraşıyordu... O kadar çok sevmiş olduğu o emsalsiz Zeynebi... Bu çok güçtü, fakat nihayet buna mu-

vaffak olabildi, şimdi Zeynep, o eşsiz neşesi, dayanılmaz cazibesi, ateş gibi yakan gözleriyle, karşısında idi, onu olduğu gibi, gözünün önüne getirmişti... Uzun boyu, incecik beli, insanları deli eden bakışları ile gözünün önünde idi...

Vasfi gözlerini kapalı tutuyordu, eğer açacak olursa her zaman için Zeynebi kaybedeceğinden korkuyordu... Şimdi gözlerinin önündeki Zeynep bir salıncak üstünde oturuyordu, yavaş yavaş sallanıyordu, genç kız vücudunun çevik hareketleriyle bu sallanışa hız vermekte idi... Salıncakta kolan vuran kız her iniş ve çıkışta daha fazla ve daha hızlı eğilip kalkıyordu... Ve salıncak gitgide daha hızlı çok daha hızlı sallanıyordu... Bu iniş ve çıkışlar sırasında Zeyneb de inanılmaz bir değişiklik oluyordu... Salıncağın her inişinde karşısında bir başka Zeyneb vardı ve bu değişiklik durmadan hızlılaşan, salıncağın temposuna uyuyordu... İnanılmaz bir süratle dünkü sülün Zeynebin yerini bugünkü kalın kaba Zeyneb alıyordu... Ve bu müthiş Zeyneb altın dişlerini pırıldatan alaycı ve hain bir gülüşle ona bakıyordu... Bu dayanılmıyacak kadar ıztırap verici bir resimdi... Vasfi gözlerini açmak bu öldürücü kâbustan kurtulmak istiyordu... Mümkün değildi, göz kapakları sanki birbirine yapışmıştı, onları açamıyordu... Uyuyordu, uyuduğunu müdrikti... Bir kâbus içinde olduğunu müdrikti... Fakat kollarını ellerini hareket ettirmiyor, her tarafı ağır, her tarafı kırık... Müthiş kâbusa kapılmış inliyordu... Hayat karşısında idi... Eski Zeyneb kaybolmuştu ve bir daha da gelmiyecekti...

— Neniz var! Size yardım edebilir miyim?

Bir el omuzunu tutuyordu, gözlerini açarak bu ele baktı, bu kadın eli idi... Gözleri bu elden bileğe,

kola, omuza ve nihayet yüze kadar çıktı. Bu yüzü hemen tanıdı... Bu masasında karşısında oturan siyah kadının yüzü idi. Üzerinde yeşil yünden eski bir ceket vardı... Kadının gözleri de yeşildi, bu yarı aydınlık yerde bile bu yeşil gözlerin bahar kadar renkli olduğu göze çarpıyordu. Onu karşısında bulunca şaşırmıştı... Kadının sesi çok güzeldi... Vasfi «Bütün kadınların sesi bu kadar güzel olmalıdır» diye düşündü...

Evet yıllardanberi ortadan silinmiş olan o Vasfi nerede idi? Dünün Vasfisi...

Bu günkü Vasfi, onun hayatını öylesine harap etmiş olan dünkü Vasfiyi pek iyi hatırlıyamıyordu. Onun hatıralarında o müphem çizgili bir resim olarak kalmıştı...

Bugünkü Vasfinin kendisine şimdi o kadar yabancı ve uzak gelen dünkü Vasfinin bir devamı olabileceğini zihni kabul etmiyordu. O Vasfiyi, o müthiş deliliğe sürükleyen sebep ve hisleri şimdiki Vasfi anlamıyordu... Eski Vasfiye karşı kalbinde ne hınç, ne kin, ne sempati, ne de merhamet vardı...

Halbuki o kendini, öteki Vasfiyi o müthiş deliliğe sürükleyen, sebep ve hislerin altında olduğuna hâlâ inandırmak istiyordu. Buna inanmağa muhtaçtı, bu, onun için elzemdi. Eğer bu olmazsa o kederini yenemezdi. Kederini de yenemeyince yaşamak için kederini yenmek için Zeynebe karşı olan hislerinin bir parça bile değişmediğine iman etmesi lâzımdı. Lâzımdı değil elzemdi. Eski Vasfi...

«Hayatımı feda ettimse Zeyneb için feda ettim...» der ve böyle müteselli olurdu, olabilirdi...

Fakat şimdi bu cümleleri tekrar ederken, bu günkü Vasfi kendinde aynı inancı, aynı ateşi bulmuyordu. Öteki Vasfi için Zeynebe verilen her şey ona

lâyik değildi. Ona her şeyin en güzelini, en kıymetlisini vermek isterdi. Zeyneb bahis mevzuu olduğu zaman, hayatın, istikbalin ne kıymeti, ne ehemmiyeti vardı ki... Vasfi hâlâ Zeyneb için yapılmış fedakârlıkların yerinde olduğuna kendini inandırmak istiyordu. O bu eski hatıralarına bağlı idi, eski Vasfinin Zeynebe karşı olan ihtirasının hatırası ortadan kalkacak olursa, Vasfinin yaşamasının hiç bir manası kalmıyacaktı. Bu hatıralar olmasa, Vasfi yaşayabilecek cesareti kendinde bulamıyacaktı...

O Zeynebe her şeyi feda etmişti, hayatının, gençliğinin en güzel senelerini... Onu delicesine sevmişti... Ona tapmıştı... Hâlâ da onu eski şiddetiyle sevmekte olduğuna kendini inandırmaya gayret ediyordu... Fakat Zeyneb, artık onun için silik bir hayal halini almış gibi idi... Evet bu Zeyneb, eski Zeynebine çok benziyordu amma, artık Vasfi için iyice seçilmeyen bir gölge haline gelmişti... Onu, o zamanki Zeynebini olduğu gibi gözünün önüne getirmeye çalışıyordu... Bembeyaz dişlerini gösteren o çıldırtıcı gülümsemesi, insanın aklını başından alan o emsalsiz parlak, şakrak kahkahaları ile... O insanı baştan çıkaran kahkahalar hâlâ kulaklarında idi... O kıvrak incecik bel, o uzun, inanılmıyacak kadar mezvun bacaklar, o pırıldayan, ateş gibi yakıcı bir çift siyah göz, o insana birçok şeyler vaad eden, İstanbulun yaz gecelerinin parlak yıldızlarına benzeyen o gözleri hâlâ görür gibi idi...

Fakat bütün bunlara rağmen, eski Zeynebi tam mânasiyle, bütün renkleri, bütün hususiyetiyle başında canlandıramıyordu.

⊙

Birden odanın kapısı açılmıştı... Vasfi başını çevirdi, odaya iri yarı bir adam girmişti. Başında bir kasket olan adam. Vasfiye:

— Merhaba! dedi...

— Merhaba!...

— Kusura bakmayın, odada olduğunuzu bilmediğim için kapıyı vurmadan girdim.

— Hiç ehemmiyeti yok. Adam başından kasketini çıkararak yatağın üstüne attı, kendi de yanına oturdu.

— Galiba yeni geldiniz, dedi...

— Evet, yeni geldim...

— Ben tam üç saat evvel odadan çıktım, daha gelmemiştiniz...

— Evet öyle...

— İstanbuldan mı geliyorsunuz?

— Hayır...

— Fakat eminim ki, İstanbullusunuz, bunu hemen anladım...

— Evet, İstanbulluyum, oraya döneceğim...

— İstanbul gibi güzel bir şehirde yaşamış olan bir adam başka bir şehirde nasıl oturabilir... Orasını her halde çok aradınız?...

Vasfi, adamın kendisine daha başka sualler sormasından çekinerek yerinden kalktı, musluğa yaklaşıp ellerini yıkamaya başladı... Fakat, oda arkadaşı konuşmaya devam ediyordu:

— Gerçekten İstanbullusunuz çok güzel bir şehir... Ben İstanbulu iyi tanırım, bir kaç defa orada bulundum... Sirkecide güzel bir otelde oturdum, her iki defasında...

Vasfi:

«Bu adam hiç susmayacak...» diye düşündü. Öteki hâlâ konuşmakta idi...

— İstanbulda çok hoş günler geçirdim... Görülecek neler yok ki orada... Kadınları da pek hoştur ha...

Budalaca bir gülüşle Vasfiye bakarak devam etti:

— Doğru değil mi?

— Hakkınız var... Siz Ankaralı mısınız?

— Hayır, fakat senenin yarısını burada geçiririm... Keskinde bir karım bir de değirmenim var...

Vasfi ellerini kuruladıktan sonra şapkasını almıştı...

— Dışarı mı çıkıyorsunuz?

— Evet...

— Çiftliğe mi, yoksa Bomontiye mi gideceksiniz?... Ankara olunca insan bu iki yerden birinde yemek yemelidir...

Vasfi cevap vermedi...

— Ben size Çiftliği tavsiye ederim, pek yakın değil amma, taksiye atlayınca ehemmiyeti kalmaz...

— Öyle mi?

— Ben de bu akşam oraya gitmek niyettindeyim... Orada pek iyi şarkıcılar var... Hem de Allah için birbirinden güzel kızlar... Bunun sizce ehemmiyeti yok ya... İstanbulda güzel kızları görmeye alışkınsınızdır... Ama yine de Çiftliğe gidiniz, pişman olmazsınız...

Vasfi:

— Belki giderim, diye gülümsedi, fakat öyle yerlere gitmiyeceğinden emindi, bunu ne gönlü çekiyordu, ne de masrafa kesesinin tahammülü vardı... Cebindeki bir kaç para ile, ailesiz ve dostsuz iş bulana kadar yaşamak mecburiyetinde idi...

Vasfi kendisine gülümseyerek bakan adama:

— Allaha ısmarladık dedi.

— Güle güle...
Odadan çıktı ve kapıyı yavaşça kapadı...

⊙

Kaldırımda bir müddet müterediddit durdu, etrafına bakındı... Henüz o kadar geç değildi, ortalık daha kararmamıştı. Dün bu saatlerde daha orada bulunduğunu düşündü... Daha felâket arkadaşları ile birlikte son defa olarak yemek yiyecekti... Vasfi düşünüyordu, şimdi Muslihiddinin, avluda mangalının üstünde pişirdiği pilâvını yemekle meşguldüler... Onu pilâvını pişirmekten kimse menedememişti; hapishane disiplini bile... Kendi ne de olsa bir hoca olduğu için, gardiyanlar onun bu küçük kaprisine göz yummuşlardı...

Muslihiddin hoca, bu müsamahadan yüz bularak hergün ihtimamla pilâvını pişirir, ağzını şapırtadarak büyük bir iştiha ve zevkle yerdi... Onun bu tarzda pilâv yiyişi Vasfinin asabını bozar ve ekseriya «Ağzını böyle şapırdatmakta devam edersen yüzünü gözünü dağıtacağım» derdi... Hoca bu sözlere hiç darılmaz «Haklısın oğlum, derdi, ne yaparsın, ben bu fena adete bir sene yalnız yaşadığım hücrede alıştım... Yemek yediğini kulaklarımla işitmek bana pek keyifli gelirdi... Adeta hücrede yalnız kalmadığıma inanır gibi olurdum...»

Hocanın zayıf bir yüzü, kısa bir sakalı, sol yanağının üstünde kırmızı bir lekesi vardı... Konuştuğu zaman yeşil bir renge kaçan uzun dişleri ve âdeta beyaz olan diş etleri görünürdü. Bakışları hemen hemen mütevazi idi, kagacı değildi, herkesle alçaktan konuşurdu... Fakat böyle görünmesine rağmen Muslihittin hoca bir kaatildi... Karısını zehirle öl-

dürmek suçundan yirmi sene hapis cezasına mahkûm olmuştu... Hoca bu şeyi kabul etmiyordu, karısını öldürmemişti.. Bunu her vesile ile tekrar ederdi... «Karımı ben öldürmedim, o zehir içerek kendi canına kıydı...» derdi. Bu sözlerine inanan olmazdı. Muslihiddin hoca pek orijinal bir adamdı... uzun müddet aynı hapishanede durmuyordu.

Olduğu yerde canı sıkılmaya başlayınca, müracaatlarda bulunuyor, ne yapıp yapıyor başka bir hapisaneye nakledilmenin çaresini buluyordu...

Hocanın istikbal için projeleri de vardı, keyfi yerinde olduğu zamanlar, gülerek:

«Buradan çıkınca ilk işim, körpecik bir kızla evlenmek olacaktır...» derdi. «Tecrübesiz, saf bir kızcağızla...»

Evet, Muslihiddin hoca, projelerinden bahsedebiliyordu, tahliyesinden sonra yapacaklarını şimdiden biliyordu... Halbuki Vasfi hapishanede yattığı sıralarda bir gün bile hürriyetine kavuşabileceğine bir türlü inanamamıştı... Şüphesiz, bunun içindir ki, şimdi, kendine iade edilmiş olan hürriyetinin karşısında, böyle şaşkın ve sıkılgan bir halde kalmıştı.

Müteredditadımlarla, köşe başındaki küçük bir lokantaya girdi... Masaların üstünde örtüler vardı, bu örtüler pek temiz görünmüyordu amma, ne de olsa bu hal Vasfinin hoşuna gitti, on iki senedenberi ilk defa örtülü bir masada yemek yiyecekti. Lokantanın bir köşesinde gözüne boş bir masa ilişti, gidip oturdu. Lokanta çok kalabalıktı, garson onu hemen göremedi, Vasfi onun yanına gelmesini sabırla beklemeye başladı...

Hapishanede alışmış olduğu sabırla... Etrafına bakındı, lokantada pek az kadın müşteri vardı, bü-

yük ekseriyeti erkekler teşkil etmekte idi... Kasanın başında oturmuş olan patron şişman bir adamdı, radyoda eski ve hüzünlü bir şarkı çalınıyordu. Çekilen bir ıstırabı söyleyen bu şarkıyı Vasfi pek iyi bilirdi... Çalgıcı Mahmut, hapishanede bu şarkıyı sık sık söylerdi, o kadar sık ki, bu Şevkati'yi çileden çıkarır, tehdit eden bir sesle, Mahmuda haykırırdı: «Ulan senin bütün hayatın ıstırap, hapisanelerde çürüyoruz... Burada akıntı burnu meyhanesinde değilsin. Hapishanedesin... Kes sesini bıktık bu şarkından...» derdi...

Herkes gülerken, Mahmut hiç birşey işitmemiş gibi şarkı söylemekte devam ederdi... Acaip bir adamdı bu Mahmut... Kendisine hakaret edilse, küfür edilse bile aldırmazdı, hiç bir şey umurunda değildi... Onda ne nefsine saygı ne de vekar kalmıştı. Hiç bir şeye isyan etmez, kimseye baş kaldırmazdı. Vasfi: «Eminim, bu akşam Mahmut, gene mahut şarkısını söylüyor ve gene bizim Şefkati sinirlenip ona: «Akıntıburnunun kapıları ne benim, ne senin için açılacak... çünkü sen de ben de iki reziliz...» diyecekti.

Zavallı Şefkatî, artık sabrını kaybetti.. Sinirleri perişan... Gene bu akşam ışıklar yüzünden gardiyanla kavga edecek... her geceki kavga...

Vasfi kendi kendine sordu... Mahbusluğun asıl ilk yılları insana çok güç gelirdi. Galiba bu böyle idi?.. Ondan sonra insan sükûna kavuşurdu.. Bazen isyan ederdi amma, sonra kırık dökük bir kişi kesilirdi ve tevekkül gelirdi, zaten tevekkül insanı insan eden duygulardan sıyrılmak değil midir?.. Herhalde öyledir. İnsan yavaş yavaş bütün duygulardan sıyrılırdı... Bir miskinlik, bir uyuklama devrine girilirdi. Artık insan eski benliğinin bir gölgesi olurdu..

Evet cansız ve ruhsuz bir gölge. Mahpuslar ruhsuz kalmış kimselerdir... Bu ölü olmaktan da korkunç bir şeydi..

Vasfî için yeniden dirilme zamanı gelmişti.. «Ruhum» diye benliğinde taşıdığı bu kadavranın ısınması, tekrar dirilmesi lâzımdı.. Hayır bu çok çabuk olamaz... insan bu ölülük duygusundan hemencecik sıyrılmazdı... Anlıyordu bu pek güç olacaktı.

Birden rengi sap sarı kesildi.

Şimdi radyo «Zeynebim» türküsünü çalıyordu... «Üç köyün içinde namlı Zeynebim» Vasfinin sevdiği Zeyneb üç köyün içinde namlı olan o güzeller güzeli Zeynebinden de çok daha güzeldi... O koskocaman İstanbul'un en güzel kızıydı.

Daha garson masasına gelmemiş olduğu için, hemen yerinden kalktı ve kapıya doğru kaçtı... Bu türküden kaçmak istiyordu.. Fakat türkü onu sokakta da takip etti. Karşı kaldırımdaki kahvenin radyosu da onu çalıyordu...

Vasfi, bir kaç sokak geçti ve bir küçük meyhanenin önünde durdu. İçeri girdi, tezgâha yaklaştı, bir rakı istedi. Bu çok karanlık bir meyhane idi. Sol gözü şehla olan meyhanecinin normal gözü alık alık bakıyordu. Kirli ellerle ona bir kadeh rakı ve bir kaç basit meze verdi.

Uzun senelerdir içki içmediği için daha ilk yudumda Vasfi kanının başına çıktığını hissetti.

Burada radyo yoktu. Tezgâh başında iki işçi gülüp konuşuyorlardı. Tezgâhın, öte başında, üç talebe, aralarında bir münakaşa tutturmuşlardı. Onlarla kendi arasında da gözleri kırmızı, elbiseleri bum buruşuk bir adam kadehini yudumluyordu.

Vasfi ilk kadehi bitirince içinde bir ferahlama hissetti. Bir ikinci kadeh ısmarladı ve bir sigara

yaktı. Sonra ağır adımlarla oteline döndü ve hemen yattı.

Arkadaşları daha gelmemişlerdi. Vasfi odada yalnızdı. Uyuyamıyordu, kendi kendine mütemadiyen tekrarlıyordu: «Yarın İstanbula gideceğim» Sonra bu düşüncesine başka düşünceler de ekleniyordu: «Zeynebi arayabilmek için lâzım olan cesareti bulabilecek miyim? Bu cesareti hiç bir zaman bulamıyacağından emindi.. «Acaba çok mu değişmiştir. Büyük amcam hala hayatta mıdr?» Bu büyük amca on iki sene evvel çok ihtiyar bir adamdı.

Zeynebin değişmiş olup olmamasının hiç bir ehemmiyeti yoktu. Vasfi bugün hergünden ziyade onu gözünün önüne getiremiyordu. Onun yüzü hatırasından silinmiş gibi idi. Nasıl bir kadındı? O ince ve uzun vucutlu, kara gözlü kadın Vasfide yalnız bir kahkaha hatırası bırakmıştı. Bakışı çocukça, bazan neşeli, bazan şakacı ve alaycı, bazan da tahrik edici bir gülüş.. Kendisini görmeden evvel işitmiş olduğu bu gülüş hâlâ kulaklarında idi. Vasfi, bu eşsiz kahkahayı ilk defa işittiği gün yatağının üstünde uzanmış bulunuyordu. Bir yaz günü idi. Küçük bahçenin üzerine bakan penceresi açıldı. Yatağında uyumuyordu. Fakat sıcaktan yorgundu. Öğleden sonra hava büsbütün ağırlaşmıştı, yatağın üstünde gözleri kapalı olarak yatıyordu. Birden, şen ve şakrak bir kahkaha işiterek gözlerini açmıştı... Bu bir kadın kahkahası idi. Amma içten gelen, sade samimi ve neşe dolu bir çocuk kahkahasını andıran bir gülüştü bu. Bu kadar candan ve sevimli gülebilen kadın kim olabilirdi?...

Vasfi bu küçük mahallenin çevresindeki insanların aşağı yukarı hepsini tanırdı. Kendi evlerinin bulunduğu bu blok içindeki evlerin bahçeleri birbir-

lerinden tahta perdelerle ayrılmıştı. Yerinden kalkarak pencereye yaklaştı, bu kadar güzel gülebilen kadını görmek istiyordu, fakat göremedi.

Tahta perdelerle birbirinden ayrılmış olan küçük bahçelerin birinde, dört çocuk köşe kapmaca oynuyordu. Bir diğerinde ihtiyar bir kadın, kedisine yiyecek yediriyordu. Karşı komşuları Nuriye hanım da bahçesinde çamaşır yıkamakta idi. Kahkahalar devam ediyordu. Vasfi bu kahkahaların tam karşıdaki evden geldiğini anladı. Nuriye hanımın üç katlı evinden geliyordu kahkahalar... Nuriye hanım evinin zemin katında otururdu. Üstündeki üç katı kiraya vererek geçimini temin ediyordu.

Birinci katı, emekli küçük bir memur olan Faruk beyle karısı işgâl ediyordu. Bu insanlar, kederli ve hastalıklı kimselerdi. Onların gülümsediğini bile mahallede kimse görmemişti. İkinci katta oturanlar bir ana kızdı ikisi de aynı lâstik fabrikasında çalışırlardı. Gece işçileri idiler... Akşam saat sekizde evden çıkarlar ertesi gün yedide dönerlerdi. İkisi de, sinirli suratsız kimselerdi, eve gelir gelmez hemen yataklarına girerler ve hemen hemen bütün gün uyurlardı. Perdeleri daima kapalı kalırdı. Üçüncü katta bir kadın oturuyordu. Fakat o ölmüştü, o günden beri de pencereler hep kapalı duruyordu.

Vasfi birdenbire bu pencerelerin açık olduğunu farketti. Pencerelerden, pek iyi tanığı hafif gıcırtılar işitti. Hiç şüphesiz, içeride bir insan tahtaları uğmakta idi. Kendi annesi de, sabunlu sularla tahtaları böyle uğardı. Yeni komşunun bu güç ve yorucu işi böyle neş'e içinde gülerek yapması pek acaip bir şeydi. Bir iş ekseri kadınları sinirlendirir, keyiflerini kaçırırdı. Üçüncü katın yeni kiracısı muhakkak çok neş'eli bir insan olmalı idi. Bu mahal-

lede, neş'e o kadar nadir tesadüf edilen bir şeydi ki...

⊙

O günden sonra, Vasfi, her gün kulaklarına gelen bu şen kahkahaların tesirinden kurtulamadı. Bu kahkahaları, günün muhtelif saatlerinde işitmekte idi ve her defasında, vücudunun, sanki bir ateş içinde kalmış gibi yandığını hissediyordu. Bu kahkahalarda bir alevin sıcaklığı ve kıvrılışı vardı...

O zamanlar Vasfi henüz gençti... Ne kadar da büsbütün tecrübesiz ve saf olmasalar da, o yaşlardaki insanlar kolaylıkla heyecanlanırlar...

Vasfi bir baba baskısı görmemişti. Annesine gelince, oğlunu pek çok seven bu kadın, ona karşı hiç bir zaman sert olamamıştı. Vasfi, ilk mektebte beş sene yerine yedi sene okumuştu. En sevdiği şey, arkadaşları ile top oynamadığı zaman, kırlara gidip ökse ilc kuş tutmaktı... On dört yaşına geldiği zaman büyük bir insan olduğuna inanmıştı. Daha o yaşta sigaraya alışmıştı, on yedi yaşında, arkadaşlariyle mahalledeki meyhaneye uğramaya başlamıştı. Ama, yine de bu kahkahalar onu büyülemişti...

⊙

İlk aşk macerasını daha lise talebesi iken yaşamıştı. Bu ilk macera, kendi gibi bir lise talebesi olan genç bir kızla mektuplaşmaktan ibaret kalmıştı. Bu mektuplar gayet âşıkane yazılmış çocuk mektupları idi...

Kısa bir zaman sonra da, mahalle kasabının güzel karısı Vasfiyi, — Kocasının bulunmadığı bir

saatte — evine davet etti... Bu ufak tefek, penbe tenli, sarışın bir kadındı...

Vasfi bir müddet bu kadına bağlandı. Maceraları aylarca devam etti... Sonra, kasap işini büyütmüş olduğundan, mahalle arasındaki küçük dükkânını bırakarak Mısırçarşısına nakledince, evlerini de bırakarak, karısını, şehrin başka bir tarafında bir eve yerleştirdi... Bu suretle sevgilisi ile buluşmak Vasfi için epeyce müşkül oldu. Az bir müddet sonra da artık onunla meşgul olmaktan vazgeçti... Kendini tecrübeli, hayatı anlamış ve ondan bıkmış bir adam zannediyordu.

Bu sıralarda ufak bir işle, bir müessesede çalışmak için liseden çıkmayı düşündü. Fakat buna annesi, bütün kuvveti ile mâni oldu. Dul kaldığı gündenberi, zengin evlerde gündelikçi olarak çalışan bu kadın, oğlunun tahsil etmesini istiyordu.

— Hayır yavrum, diyordu. Tahsiline devam edeceksin, ben bunu istiyorum, tahsilini bitirmeden çalışmaya mecbur olmayacaksın... Babandan kalan tekaüd parası yetmediği için ben çalışıyorum. Çünkü senin de baban büyük baban gibi tahsilini tamamlamış olmanı istiyorum.

O zaman Vasfi annesine sarılıyor ve onunla «Söyle bakalım anneciğim, babamın babasının tahsili ne idi?...» diye şaka ediyordu...

— O yüksek tahsil görmemişti... Sadece bir sanatkârdı... Ama büyük bir kıymeti, bir mahareti vardı... Diyorum ya, o gerçekten bir sanatkârdı...

— Canım anneciğim, büyük babam, amcam gibi marangozdu, o kadar...

— Böyle söyleme oğlum, büyük babanın yaptığı şeyleri sen de gördün, o amcanla kıyas edilebilir mi?... Muhakkak ki amcan da, onun ustalığı ve

mahareti yoktu...

— Boş ver anneciğim, amcam da, büyük babamın istidadı olmuş olsaydı sanki n'olacaktı? Ne kazanacaktı? Babamın amcasına bir bak...

Adamın ne tahsili, ne de erkek kardeşi gibi bir hüneri var, fakat bu onun, ailenin en zengin insanı olmasına mâni olmamış...

— Şimdi büyük amcayı bir tarafa bırak çocuğum... O tüccar bir adam, Hâlde işi olan eski bir tüccar... Elbette onda bol para olur...

— Malûm... Hepimiz bunu biliyoruz...

— Ben senin zengin bir adamdan daha fazla efendi bir adam olmanı istiyorum... Ben senin başınla çalışmanı istiyorum... Benim babacığım çok mütevazi bir öğretmendi, çok akıllı, çok okumuş, çok efendi, bir adamdı... Senin baban da hakiki bir efendi idi... O da mütevazi bir memurdu. Senin istikbalde yüksek bir adam olacağına inanırdı. «Benim oğlum, benim gibi küçük bir memur olmayacaktır» derdi. «Onun bir ilim adamı belki de büyük bir hekim olacağından eminim...»

Oğlu ile böyle konuştuğu zaman kadının yüzü heyecanından penbeleşirdi, gülümseyerek:

— Evet oğlum, derdi, ben senin hekim olmanı istiyorum... Büyük bir doktor olacaksın... Ben senin çok akıllı bir çocuk olduğuna inanıyorum... Kimbilir, belki de meşhur bir hoca olacaksın... Sen istersen muhakkak bu böyle olacak... Ben de çok ihtiyar, çok yorgun bir kadın olduğum zaman, sen bana bakacak, beni tedavi edeceksin. Şimdi ben daha gencim, çalışmaya kudretim var, çalışacağım, sen tahsil edeceksin; hiç yorulmadan, hiç usanmadan en ağır işleri memnuniyetle yapacağım. Sonra da sen ikimizin hayatını kazanacaksın, o zaman çalışmak

sırası senin olacak...

Annesi, Vasfinin tahsiline devam etmesi için o kadar uğraşınıştı ki, nihayet Vasfi, liseden ayrılmadı. Annesinin istediği gibi, ileride bir doktor olmayı kabul etti, severek tahsiline devam etti.

⊙

Vasfi, o görünmeyen kadının bir çocuk gülüşü kadar neşeli ve sevimli kahkahalarının sihrinde kaldığı zamanlar, tıp talebesi idi.. Tam yirmi iki yaşında idi. O bu şakrak kahkahaların tamamiyle tesirinde idi... Penceresinden karşı evin pencerelerini gözetliyordu, fakat bu kadar güzel gülebilen kadın hiç görünmüyordu.

Nihayet bir gün, karşı evin küçük bahçesinden aynı kahkahalar yükseldi. Bir de salıncak sesi işitiliyordu. Vasfi hemen yerinden fırlayarak pencereye koştu, karşı bahçede iki genç kız gördü. Bunlardan biri salıncakta idi, diğeri kapının önünde duruyordu. Mütemadiyen konuşuyor ve gülüşüyorlardı. Kapının önünde duran, sarışın, ufak tefek bir genç kızdı, öteki, salıncakta sallanan ince ve uzun vücutlu, esmer bir kızdı. Gece kadar siyah, gür saçları vardı. Sallandıkça, saçları gibi, kırmızı eteği de kabarıyor, uçuşuyor, güneşten yanmış, harikulâde güzel bacakları görünüyordu. Salıncak gittikçe hızını arttırıyor, iniyor, çıkıyor, bazan genç kızı dalların arasında bir an gizliyordu. Kızlar çok neşeli idiler... Nihayet, sarışını Vasfiyi gördü ve arkadaşına bir şeyler fısıldadı. O zaman, esmer kız, başını çevirerek Vasfiye, müstehzi gözlerle baktı, sonra arkadaşına dönerek gülmeye başladı. Vasfi bu cüretkâr, tahrik edici, uykularını kaçıran, kendisini büyüle-

yen bu gülüşü çok iyi tanıyordu... Genç kız salıncakta sallanıyor ve ara sıra başını çevirerek Vasfiye bakıyordu. Bir müddet sonra salıncaktan atladı, arkadaşını kolundan tuttu ve eve girerken Vasfiye döndü, pervasız, çapkın, sevimli bir gülüşle baktı.

⊙

Vasfi, onu tasavur etmiş olduğu gibi bulmaktan hem şaşırmış, hem de mesud olmuştu. Biraz daha kısa boylu zannetmişti amma, böylesine çekici bir esmer olabileceğini daima düşünmüştü. Şimdi onu, tasavvura dahi sığmıyacak derecede güzel buluyordu.

Onu ilk gördüğü günün akşamı annesinin odasında fazla kalmadı... Kendi odasına çekildi, lâmbasını, hattâ cigarasını bile yakmadan pencereye koştu, karşı evi gözetlemeye koyuldu. Bu evin yalnız birinci katında ışık vardı, öteki iki kat karanlıktı... Vasfi, tam bir saat pencereden ayrılmadı, komşu evin karanlık pencerelerinden gözünü ayırmadı.

Bu bir saat süren sabır mükâfatlandı. Karşı evin karanlık pencerelerinden biri ışıklanıverdi, pencerenin önünde bir kadın gölgesi belirdi... Bu, o idi... Saçları şimdi omuzlarının üstüne dökülü değildi, başının üstüne toplanmıştı, odanın içinde dolaşıp duruyordu...

Pencereye çok yaklaştığı zaman, Vasfi onu omuzlarına kadar görüyordu... Pencereden uzaklaştı mı gözden kayboluyordu. O zaman Vasfi, onun, oda duvarına akseden, çok büyümüş, acaipleşmiş gölgesini görüyordu. Yaptığı hareketlerden belli idi, soyunuyordu.

Meraklı komşusunun, kendisini gözetlemek-

te olduğundan habersizdi. Bir ara pencerenin önüne gelmişti, bir iki dakika orada kaldı, sonra pencereden çekilip lâmbayı söndürdü. Vasfi «Şimdi yatağındadır» diye düşündü. «Beyaz çarşafların arasında o esmer vücudiyle kimbilir ne güzeldir.» Vücudunu tatlı bir sıcaklık kaplamıştı, «Ne sıcak bir gece...» diyerek oda penceresinden ayrıldı...

Hakikaten bunaltıcı bir sıcaklık vardı... Vasfinin kalbi hızlı hızlı çarpıyordu, ter içinde idi.

«İnsan bu evde boğulacak» diye mırıldandı. Bu mahallenin her evinde insan boğulabilirdi. Ahşap evler bütün gün güneşin altında kavruluyordu. Gece olunca da, sanki bütün gün emmiş oldukları o cehennem sıcaklığını buram buram etrafa yayıyorlardı. Yakın denizden en ufak bir serinlik buralara kadar gelmiyordu... Sokaklar dardı, akşamları, denizden kopup gelerek sahilleri kucaklayan tatlı meltemler, bu fakir mahallenin dar sokaklarından geçmiyordu.

Vasfi lâmbasını yaktı, biraz okumak istiyordu. Fakat zihnini okuduğu metne bağlıyamıyordu.

Susamıştı, içecek su almak için aşağı indi. Evlerinin alt katında bir sofa bir de mutfak vardı. Sokak kapısından başka, mutfağın da bahçeye açılan bir kapısı vardı...

Aşağı indiği zaman Vasfi, annesiyle iki komşu kadının oradaki yuvarlak masanın etrafında oturmakta olduklarını gördü. Biraz hava işlesin diye, sokak kapısı ile mutfak kapısını ardına kadar açık bırakmışlardı.

Annesinin misafirleri Nuriye hanımla Esma idi. Vasfi onları selâmladı.

Annesi «Bir şey mi istedin oğlum?» diye sordu.

— Susadım anneciğim...

— Sarnıca kova sarkıttım, içinde bir şişe su var, soğumuştur, oradan al...

— Sağ ol anneciğim...

Mutfağa girince evvelâ bahçe kapısına yaklaştı, kollarını gere gere kapının iki tarafını tuttu ve karşı evlere baktı. Burası kendi odasından çok daha serindi. Kapının önünde böyle dururken, Nuriye hanımın annesine söylediklerini işitiyordu.

— Şükran hanım, doğrusu böyle bir evlâda sahip olduğun için çok bahtlı bir kadınsın, her zaman Allahına şükret...

— Allahıma her zaman şükrediyorum Nuriye hanımcığım, sahiden bahtlı bir kadınım.

— Benim yaşıma gelip de ellerin eline bakmıyacaksın, oğlun başında olacak...

— İnşallah kardeşim...

Esma, bir aksiseda gibi tekrarladı:

— İnşallah...

— Eller arasında yaşamak güçtür... Güç, ancak çeken bilir...

Nuriye hanım bir müddet sustu, içini çekti sonra yeniden konuşmaya başladı:

— El daima eldir ona istediğin iyiliği yap o yine el kalacaktır. İnsanlar nankördürler... Faruk efendiyle hanımının haline baksanıza... Mahmure hanım bir parça iyilik bilmeliydi...

Vasfinin annesi:

— Evet, evet! diye cevap verdi. Hasta olduğu zaman ona nasıl baktığını hepimiz biliyoruz. İnsan kendi öz kardeşine bile bundan iyi bakamazdı...

— O sanki iyileşti mi? Hâlâ hasta. Ev işlerine her gün yardım ederim...

Esma hanım:

— Nuriye hanımın kalbi altın gibidir, dedi... Ben yabancılar için kendimi feda edemem. O helâk eder durur...

Nuriye hanım tekrar içini çekti:

— Biliyorsunuz, ben tek başınay aşayan bir garibim... Mahmure hanımı kırk yıldır tanırım... İnsanın içi birine bağlanmak, birini sevmek ister... Ben onu kardeş gibi severdim, elimden gelen her iyiliği yaparım... O bana dünyamı zehretmek için elinden her geleni yapar...

Esma sordu:

— Yine ne yaptı komşum...

— Dedim ya nankördür o...

Şimdi de Besime ile annesinin kavgaları bizi pek rahatsız ediyor diye tutturuyor... Tanrının günü başımın etini yiyor...

Şükran hanım:

— Ya dedi... Nuriye hanım ağlar gibi bir sesle devam etti:

— Çok kavga ettikleri için onları evden çıkarmalı imişim... Mahmure hanım benden bunu istiyor. Elâlemin durup dinlenmeden kavga etmesinden bana ne? Gelip benimle kavga etmiyorlar ya? Kendi odalarında birbirlerini yiyorlarmış, bu kimseyi alâkadar etmez. Onlar benim kiracılarımın en iyisidir. Bir kere bile kiranın gününü geçirmezler... Ay başı oldu mu, tırınk... Ötesi bana vız gelir...

Esma hanım:

— Doğrusun komşum! diye onu tastik etti...

— Benim evim, oda oda kiraya verilen bir fıkara evi, insan başkaları tarafından rahatsız edilmek istemezse bir apartman katında rahat eder, müstakil bir köşk, bir konak tutar değil mi ya?

Esma hanım:

— Doğrusun komşum, diye tekrarladı...

— Ben Mahmure hanımı evden çıkartmıyorum diye bana günlerce küs kalıyor... Ağzından tek söz çıkmıyor... Allahın selâmını bile benden esirgiyor ayol...

Esma:

— Şaşılacak şey doğrusu, dedi... Ötesi sen de bir kiracısın, elâlemin malına sahip mi çıktın? dedi.

— Hay ağzını öpeyim Esma hanım... Ben Besimeleri severim de, çok namuslu kadınlardır. Geçen kış Besime de annesi de işsizdiler, yine kirayı günü gününe ödediler...

— Onlar namuslu kadınlardır...

— Ne demezsin çok sıkıntı çektiler. Fabrika yeniden açılıncaya kadar ellerinde kapkacak kalmadı, hepsini sattılar. Altlarında şilte, dolaplarında eşya kalmadı amma kimseye de borç yapmadılar. Besimenin o güzelim kalın mantosunu bile beş paraya okuttular... Hattâ ben kolaylık olsun diye kendimden: «İş buluncaya kadar bana kira ödemeyiniz. Sonra ödersiniz» diye teklif ettim de kabul etmediler. Allah var, ben onlara fena söz söyleyemem, fenalık da yapamam.

Esma:

— Sen bir melâikesin Nuriye hanım, dedi...

— Bu iyilik değil insanlıktır. Ben herkese karşı insanlığımı yaparım. Böyle yaptığım zaman karşımda nankörlük görürsem o zaman ifrit kesiliyorum... Ben nankörlük sevmem vesselâm...

— Haklısın kardeş...

— Yalnız gücümen egi diyor biliyor musunuz? Ben Besime ile annesine o kadar kanad gerdiğim halde, şimdi onlar mızmızlanmaya başladılar. Herkesin kendilerinden şikâyet ettiğini bilmiyorlarda,

yeni kiracılardan şikâyete başladılar...

Vasfi bu muhavereyi bu noktaya kadar dinlememişti, yeni kiracılar sözü üzerine birden dikkat kesildi.

Esma:

— Sizin şu yeni kiracılar da kim? diye sordu, mahallede onları kimse tanımıyor, buraların yabancıları galiba.

— Evet buraya Edirnekapı tarafından gelmişler... Erkek aşçı, Fındıklının oralarda kebapçılık ediyormuş, küçük bir barakası varmış, karısı da her zaman onunla beraber gider, yardım ediyormuş, sabah şafakta çıkar giderler, gece geç dönerler...

— O halde bunlar Besime ile annesini nasıl rahatsız ederler, onların ikisi de gece çalışıyorlar...

— Besimeyi rahatsız eden anne baba değil, kızları... gürültüsünü çekemiyorlarmış.

— Kız pek mi küçük?...

— Yok canım, kazık kadar karı, güzel, şirin bir şey... Amma cahillik işte çok neşeli, delişmen bir kız durup dinlediği yok... Fıkır fıkır kaynıyor.

— Çalışmıyor mu?

Esma hanımın bu sualine Nuriye hanım dudak büktü:

— Ayol bunlar zamane çocukları, şimdi ana babayı düşünen var mı?.. Ana baba kazanıyor, o da evde yan yatıp keyfine bakıyor, yan yatmakta söz temsili ya, kaynıyor kaynıyor, kabına sığamıyor... Gençlik işte sabahtan akşama kadar akranlarını eve çağırıyor, gramofonu açıyorlar, şarkı söyleyip, tepinip duruyorlar... Gamsız kasavetsiz bir kız işte...

Gençlik, ayağını bastığı yeri bilmiyor vesselâm... Kahkahası da pek boldur...

Vasfi «Kahkahası...» diye düşünürken vücudu-

nun içinde sıcak bir dalga dolaşıyor gibi oldu.

— Evet kız fıkır fıkır... Durmadan gülüyor... Ama ben bu genç kıza keyifli olmağı istediği kadar gülmeği nasıl yasaklarım... Bir insan evinde ister ağlar ister güler, değil mi kardeşim?..

Vasfinin annesi:

— Haklısın Nuriye hanım, yerden göğe kadar haklısın diyordu. Gülmek gençliğin hakkıdır... Biz de vaktinde az mı güldük, az mı delilik yaptık... az mı gürültücü idik...

Vasfi annesinin bu sözlerinden şaşırdı. Annesinin bir zamanlar şu komşu kız gibi neşeli olduğunu, öyle kahkahalar atmış bulunduğunu düşünemiyordu... Bu, ona imkânsız gibi geliyordu. O, annesini, bir kerre bile kahkaha ile gülebilmiş olacağını tasavvur edemiyordu... Onun, bu çocuğumsu bir mana taşıyan güzel yüzünün her zaman mahzun ve kederli bir ifadesi bulunduğunu zannederdi.

Odasına çıkmak için sofadan geçerken annesine yaklaştı kollarını ince omuzlarına sardı ve:

— Allah rahatlık versin anneciğim dedi.

— Allah rahatlık versin yavrum...

Misafirleri de selâmlayıp yukarıya çıkarken, Nuriye hanımın sesini duydu, annesine:

— Allah oğlunu sana bağışlasın, herkese de anasına böyle bağlı evlatlar versin, diyordu. Şükran hanım sen dünyanın en mutlu kadınısın...

Anneciği o tatlı sesiyle:

— Evet Nuriye hanım diyordu, ben dünyanın en mutlu annesiyim.

Vasfi odasına girip kapısını kapamıştı.

⊙

Bu geceden sonra geçen üç hafta Vasfi daima komşu kızı düşündü. Onu görmek, onunla tanışmak, onunla konuşmak istiyordu. Mütemadiyen pencereden onu gözetliyordu, ona nasıl yaklaşabileceğini tesbit etmek için onun itiyatlarını sokağa gidip gelişlerinin ne zamanlarda olduğunu öğrenmek istiyordu.

Genç komşusunun da kendini farketmiş olduğunu, kendisine karşı ilgi duyduğunu görerek seviniyordu. Kız penceresine çıkıp, kendisini ona göstermekten adeta zevk duyar gibiydi. Bakışları ne zaman karşılaşsa hemen Vasfiye gülümsüyordu.

Bir gün kendi kendine «Bu kız benim çok hoşuma gidiyor» diye itirafa cesaret etti. Bir kaç gün sonra da: «Hiç bir kadını ben şu kızı beğendiğim kadar beğenmedim» diye düşündü.

Uykusu kaçıyordu. Sınavlar yaklaşıyordu ve bu Vasfinin umurunda değildi. Her an, her dakika: «Onunla tanışmalıyım, onunla tanışmalıyım, onu tanımadan evvel ben huzura kavuşamam.» diyordu.

Nihayet, o evinden çıkarsa onun peşi sıra gitmeğe ve ona sokulup, onunla konuşmağa karar verdi. Kendisini terslemiyeceğinden emindi.

Bir gün penceresinden ona bakıp gülümseyen güzel komşusu penceresini kapayınca Vasfi onun sokağa çıktığını anladı ve hemen evden fırladı, onların sokağına girdi ve onu hemen gördü. Sık adımlarla çabucak ona yaklaştı. Kırmızı bir elbise giymişti.

Ve bu adî giyinişin onu çirkin yapacağına bilâkis güzelliğine bir keskinlik veriyordu...

Siyah parlak saçları, omuzları üzerinde dalgalanıyordu. Bir kolunda, altın rengi madenden geniş

bir bilezik, bir parmağında da mai taşlı süslü adî bir yüzük vardı.

Bütün bunlara rağmen, Vasfi onu harikûlâde bir kadın buluyordu: Onu çok güzel buluyordu, bu güzelliğin karşısında dehşetli bir heyecan hissediyordu, heyecanı o kadar büyüdü ki bütün arzusuna rağmen ona söz söylemeye cesaret edemiyordu. Genç kız ağır adımlarla yürüyordu, arada bir başını çevirip Vasfiye bakıyordu. Artık kendi sokaklarından çıkmışlar, büyük caddeye varmışlardı. Vasfi onu adım adım takip ediyor, fakat ona hitap etmeye cesaret edemiyordu. «Ona bir söz söylemeliyim, böyle pek gülünç oluyorum...» diye düşündü. Fakat bu sözü bir türlü bulamıyordu. «Ne söylemeliyim?... Nasıl söze başlamalıyım?... Nasıl başlarsam olur... Bu da mahallenin öteki kızlarından başka bir kız değil ya... Halbuki o mahallenin diğer kızlarına hiç benzemiyordu. Vasfi bunu bir kaç saniye sonra anladı.

Caddede bir hayli ilerlemişlerdi. Vasfi beceriksizliğinden utanıyordu. Bir ara adımlarını sıklaştırdı, ona söz söylemek niyetile ta yanına geldi, fakat yine cesaret edemedi, hızla yanından geçti. İki üç adım atmamıştı ki, arkasından alaylı ve neşeli bir ses:

— Hey komşum, dedi. Böyle acele nereye gidiyorsunuz?...

Vasfi şaşkın bir halde başını çevirdi. Günün bu saatinde cadde oldukça tenha idi. Etraflarında kimse yoktu: Titreyen bir sesle:

— Bana mı sordunuz? dedi

Genç kız kahkaha ile güldü:

— Kendi kendime konuşmadım ya...

Vasfi de güldü.

— Bana hitap ettiğiniz için çok bahtiyarım...

— Size kalsaydı cesaret edip konuşamıyacaktınız...

— Halbuki...

Vasfinin sözünü kesti...

— Halbuki benimle konuşmak için arkamdan geldiniz.

— Evet iyi keşfettiniz.

— Keşfetmedim gördüm... Bir müddet susdu, sonra ilâve etti:

— Zaten üç haftadır hep görüyorum... Kedi ciyere bakar gibi bizim pencereyi gözlüyorsunuz... Bunu fark eden yalnız ben olsam iyi amma pencerenizden ayrılmadığınızı bütün mahalle görüyor... Hakkımızda dedikodu yapmaya başladılar bile.

— Niçin ben ne yaptım ki?

— Daha ne yapacaksınız. Böyle devam ederse ismimi çıkaracaksınız...

Kaşlarını çattı, yüzü hiddetli bir ifade almıştı:

— Bana baksanıza siz, kurt bile komşusunu yemez derler...

— Ben kurt değilim hem.

— Hem de insan yemeye niyetiniz yok değil mi?... Belki amma...

— Ben yalnız size bakıyorum, bu bir kabahat mı? Gözlerimi pencerenizden alamıyorsam buna sebep güzelliğinizdir... O kadar güzelsiniz ki...

— Yalnız pencereden bakmakla kalmıyorsunuz ki, bu gün de peşime düştünüz... Kimbilir yarın neler yaparsınız... Fakat şunu iyi biliniz ki her kuşun eti yenmez...

— Rica ederim...

— Kesin sesinizi, bana masal anlatmayın, niyetinizi pek iyi anlıyorum, zaten onun için sizinle

konuştum, ben dedikodudan çok korkarım, anladınız mı?

— Çok mu suçluyum?... Beni öyle azarlıyorsunuz ki!

— Çok suçlusunuz! Size teşekkür edecek değilim her halde...

— Bağışlayın bana... Ben hiç zannetmedim ki...

— Mahalleye rezil olmak istemediğimi hiç zannetmediniz öyle mi?...

— Yok bunu söylemek istemedim...

— O halde ne söylemek istedinizse onu söyleyiniz bakalım...

— Ben pencereden hayran hayran sizi seyrederken bunu başkalarının görebileceğini hiç zannetmemiştim... Çünkü kimse beni görmesin diye çok dikkat ediyordum ve hep içerlek durarak size bakıyordum...

— Şimdi sizinle açık konuşalım, beni durmadan pencereden gözetlemenizi istemiyorum... Mahallede ismimin çıkmasını istemiyorum! Mahallede acubelerin diline düşmekten korkuyorum...

— Yani size pencereden bir daha hiç bakmıyayım mı?...

— Böylesi her bakımdan hayırlı olur, hiç olmazsa böylelikle imtihanlara daha iyi hazırlanabilirsiniz!

— Bu kadarı da hainlik doğrusu...

— Neden hainlik olacakmış?...

— Ben sizi görmezsem yapamam...

— Yaa... Ama, daha evvel ne yapıyordunuz?... Biz mahalleye yeni taşındık...

— Daha evel sizi tanımıyordum...

— Şimdi pek mi ahbabız? Beni yine tanımıyorsunuz?

— Evet... Amma tanışmak istiyorum...

— Pencereden pencereye, sen bana hayran ben cama tırman; böyle tanışmak mı olurmuş?...

— Olmaz tabiî hele siz de istemedikten sonra hiç olmaz... Fakat ne olur hiç olmazsa, bana pencereden arada bir size bakınama müsaade ediniz... Sizi göremezsem, inanınız bana, huzurum kaçacak... Çok bedbaht olacağım!...

— O zaman beni görmek için bir başka çare bulmaya çalışınız...

— Bir başka çare mi?...

— Siz kaç yaşındasınız kuzum?...

— Yirmi iki...

— Lâf... Siz ancak sekiz yaşında toy bir çocuksunuz...

— Toy mu?...

— Öyle ya... Yirmi iki yaşındaki her delikanlı, beğendiği kızı; komşulara çaktırmadan, görmenin bir yolunu bulur...

Gözünü kırparak gülümsedi:

— Ben sizin yerinizde olsam ne yapacağımı bilirdim...

Vasfi:

— Bildiğinizi bana da öğretiniz! dedi...

Genç kız küçük elini Vasfinin kolu üstüne koydu, neşeli bir sesle:

— Haydi aptal, dedi... Beni sinemaya davet etmek için ne bekliyorsun?

⊙

Sinemaya beraber girdiler. Bu Vasfi için umul-

maz bir saadetti... Salon kararınca, genç kızın elini tutmak istedi, fakat o şiddetle clini çekti ve Vasfinin kulağına fısıldadı:

— Komşu elini çek ben öyle şeyler sevmem, yoksa bu sinemaya gittiğimiz ilk ve son gün olur...

Bundan sonra Vasfi onun bir daha elini tutmaya kalkışmadı, buna cesaret edemedi... Sinemadan çıkarlarken Vasfi:

— Daha benim ismimi bilmiyorsunuz... Sizin isminizi öğrenebilir miyim?...

— İsmim Zeyneb... Beğendin mi?

— Çok beğendim...

⊙

Bu hikâye, işte böyle, kenar mahallelerde komşu gençler arasında çok görülen adi **basit bir şekil**de başlamıştı... O günden sonra sık sık, sinemalara, mahallebicilere; pastahanelere gittiler... Bazen de parklarda dolaştılar. Vasfi arada bir cesaretleniyor, genç kızın ellerini avuçları içine alıp okşamak istiyordu. Her defasında Zeyneb haşinleşiyor.

— Komşu, bu işleri bırak... Sonra külahları değişiriz. Beni bir daha göremezsin... diyordu.

Bazen tenha bir yolda Vasfi onun saçlarını okşamaya veya beline sarılmaya kalkarsa, o zaman Zeyneb bir ifrit kesiliyor:

— Ben ciddi bir kızım, diyordu, beni saymanı isterim.

Sonra işi tehdide döküyordu:

— Eğer sen böyle davranmakta ısrar edersen bir daha tırnağının ucunu bile göremezsin, diyordu...

O zaman Vasfi özür diliyor sözünü tutarda bir

daha görünmez diye korkuyordu. Fakat ondan ayrılır ayrılmaz hiddetle: «Benimle alay ediyor» diye düşünüyordu. Beni bir aptal, bir çocuk yerine koyuyor... Burnuma gülüyor... Bu kızı neden bu kadar çok seviyordu? Çok zeki bir kız değildi, basit bir konuşusu, basit ve adi bir düşünüş tarzı vardı. Gayet kötü giyiniyor, saçlarını kötü tarıyordu. Bütün bu şeylere rağmen, güzelliği kimsenin güzelliğine benzemiyordu...

Vasfi Zeynebin ahlâkını beğenmiyordu. Kendine her zaman kafa tutuyor, ona yukardan bakıyordu. Şimdi gülüp şaka ederken, şimdi kızıp kavga etmeye başlıyordu. Hiddetlenince de insanın kalbini kıracak kadar tok konuşuyordu. Vasfi onun bu halleri karşısında, üzülüyor, izzeti nefsinin kırıldığını hissediyordu. Fakat Zeyneb, onu en fazla kırdığı günlerin sonunda ekseriya değişiyor birden, tatlı yumuşak bir kız oluyordu. Neşeli bir söz, hoş bir şaka ile gönlünü alıyor, dargın ayrılmamaları için elinden geleni yapıyordu. Vasfi her defasında çabucak yumuşuyordu, fakat bazen pek hiddetlenmişse onunla ciddî bir şekilde kavga ediyordu. O zaman Zeyneb onun kavgasına ehemmiyet, sitemlerine kıymet vermiyor, başka mevzulardan gülerek bahsediyordu.

Bazan de kendisini Zeynebin yanında en mesut hissettiği anda, o fena bir söz veya hareketle Vasfinin kalbini kırıyor, bütün zevkini bozuyordu.

Ve Zeyneb bütün bu halleri, bu huysuzlukları, du şakaları, bu istikrarsız neşe ve hırçınlıkları, sonra da eşsiz güzelliğiyle ona hakim oluyordu. Vasfi onu çılgınca seviyor ona her an biraz daha, bir az daha bağlanıyordu.

Vasfi her zaman şöyle düşünüyordu «Bana kıymet vermiyor» bunu göstermek için de bana eziyet

ediyor, fakat mademki nazarında bir hiçim neden her ayrılışımızda yeni bir buluşma günü karalaştırıyor ve neden her zaman yeniden geliyor?...

Ve işte bütün bir yaz böyle geçiyordu...

⊙

Vasfi, eski sevgilisi genç üniversite talebesi kızı bu yaz hiç görmedi, onu tamamiyle ihmâl etti.

Zeynebden başka hiç bir kadın, hiç bir kız, hatta hiç bir mevzu onu alâkadar etmiyordu. Zeynebin kendisine her uzak duruşu ona azab veriyor «Sanki bir aptalmışım gibi benimle oynuyor» diyordu. Ve git gide bu düşünce onda kanaat haline geliyordu. Her buluşacakları gün «Bu defa kendisine onu bir daha görmiyeceğimi söyleyeceğim» kararıyle gidiyor. Ve her ayrılıştan önce gelecek buluşmalarının yerini ve saatini tespit etmek için kendi parçalanıyordu.

Buluşmaları ker zaman kendi mahallelerinden uzak semtlerde oluyordu. Zeyneb komşuların münasebetlerini öğrenmesinden pek korkuyordu.

Vasfi bunu gördükçe içini yakan bir kıskançlıkla «Acaba hayatında başka bir erkek mi var?...» diye düşünüyordu. Bir gün:

— Bana sokulmayışının, elini okşamama, bir kere bile izin vermeyişinin, bir sebebi olmalı, demişti. Acaba hayatında sevdiğin bir erkek mi var?...

— Bir erkek mi?...

— Olamaz mı?...

Zeynebin kaşları çatılmıştı:

— Hoppala şimdi de kıskançlık mı başlıyor?...

Vasfi:

— Ben kıskanç değilim, diye itiraz etmişti.

— O halde bu sözün manası ne?...

— Bana karşı bu kadar uzak kalmanın sebebini araştırıyordum da...

Zeyneb onun kolunu tutmuş, gülümsemiş ve şunları söylemişti:

— Ben ciddi bir kızım, hepsi bu. Eğer benim bir sevgilim olsa seninle Tanrının günü sinemalarda, pastahanelerde, muhallebicilerde gezer tozar mıyım?... Eğer ahbablığımızın devamını istiyorsan, daha uslu, daha akıllı olman lâzım... Kaba Türkçesi ben dalga geçilecek kızlardan değilim...

Vasfi sonradan hapishanede, kendikendine, bir çok defa felâketinin sebebinin Zeyneb olup olmadığını sormuşdu. Ve her defasında «Hayır» demişti. Felâketimin sebebi Zeyneb değildir. Beni bu uçuruma iten o olmamışdır. Bütün kabahat bende, yalnız bende... Suçlu benim, Zeynebin bu işde ne günahı var?... Ben onu çok sevdim, kendimi ona sevdirmeyi beceremedim. Ben onun için bir hiçdim, onun hayatında en ufak bir yerim bile yoktu, halbuki ben bütün hayatımı ona fedâ ettim... Her şeyi fedâ ettim... Onun için Zeyneb için fedâ ettim...

Zeynebin alâkasızlığı onun gözünü açmalı idi, ona karşı duyduğu bu şiddetli sevginin bir delilikten başka bir şey olmadığını anlamalı idi. Vasfi Zeynebin samimi olduğundan emindi, parmaklarının ucunu bile onun avuçlarına bırakmayan bu kıza karşı sonsuz saygısı vardı. Onun hoppalıklarına, hafif görünüşüne rağmen, çok ciddî ve dürüst bir kız olduğuna inanmıştı. Zaman olurduki, kendisini sevmeyen bu kızda biraz sefkat dilenmek ihtiyacı ile kavrulurdu. Onu çılgın gibi seviyordu... O kadar güzeldiki... Tunç renginde pürüzsüz bir teni vardı, bu tenin çok tatlı ipek gibi olduğu şüphesizdi... Beli incecik, yanakları pembe, dudakları kırmızı, gözleri inanılma-

yacak kadar parlak ve iri idi. Sonra o sonsuz neşesi... Bu kız ona kiraz dalını hatırlatırdı... Evet o kiraz dalı gibi bir kızdı. Zeyneb tarafından sevilmek için yapamıyacağı hiç bir şey yoktu...

Hapishanede iken hep bunu düşünürdü. Felâketimde Zeynebin hiçbir suçu yoktur.. Vasfinin başına gelen felâkete belkide sebeb olmuşdu ama, bunu istememişti. O zamanlar Vasfi, Zeyneb için her türlü fedakârlığa hazırdı. Fakat o Vasfiden hiçbir şey istemiyordu. Belki de şimdi Vasfinin bu işi neden yaptığını bile anlamıyordu. Bütün bu olanları izah edemiyordu. Zeyneb, Vasfinin zannettiği kız değildi. Hayalinde olan kadını kendisi yaratmıştı. Büyük amcasının evinde, Naile yengenin odasında Zeyneble karşılaşdığı günü hatırlıyordu. O gün karşısında bulduğu Zeyneb büsbütün başka bir kadın idi, fakat o artık bu kadının bir oyuncağı haline gelmişti. Bir şey göremiyor, hakikati anlamak bile istemiyordu. Zeyneb en akıl kabul etmiyecek sözlerle onu kandırıyor, sakinleştiriyordu.

Bir pazar sabahı henüz yatakta olduğu bir sırada, annesi odasına girmişti. Elinde bir mangal vardı. Mangalı yatağa yakın bir yere koymuş sonra Vasfiye yaklaşmış eğilip öpmüştü.

— Artık kalk yavrum, saat on oldu...

— Peki anneciğim...

Annesi çayını hazırlamak için bir kaç dakika odadan çıkmış, elinde tepsi ile gelmişti. Vasfi çayını içerken annesi onun yanına oturdu:

— Oğlum, dedi. Senden bir istediğim var. Bunu sakın red etme.

— Anneciğim, ben senin hangi isteğini reddebilirim, emret...

— Bugün Naile yengeni ziyaret edeceksin.

Vasfi yüzünü buruşturdu.

— Bu sözümden pek memnun olmadığını görüyorum.

— Naile yengeme gideceğim anneciğim, yengemi çok severim. Fakat...

— Fakat?...

— Fakat ortada bir de büyük amca var, bu adam benim sinirlerimi bozuyor...

Annesi gülümsüyordu:

— Soyunun büyüğü olan amcandan bu tarzda bahsetmek doğru mu?...

Unutma ki o senin babanın amcasıdır.

— Soyumuzun büyüğü! İnsanı tenkid etmek için soyumuzun büyüğüdür, amma, yardım lâzım olunca elden daha eldir... Onun aile büyüklüğüne boş ver anne!... Ondan nefret etmeğe, Nurinin yerden göğe kadar hakkı var...

— Nuri boş kafanın biridir...

— Ben öyle düşünmüyorum...

— Beni dinle Vasfi... Naile yenge çok fena... Biliyorsun o sana şimdiden doktor diyor... Geçen gün bana «Benim küçük doktorum neden beni görmeğe gelmez oldu?» diye sordu...

— Evet hakkı var bu son haftalarda onu biraz fazla ihmâl ettim...

— Son haftalarda imiş... Son aylarda desen daha doğru olmaz mı?...

— Aylar mı dedin?...

— Aylar tabiî, ona üç aydır gitmedin...

Vasfi hayretle:

— Olamaz... dedi.

Zeynebi tanıdığından beri gözünde hiçbir şey yoktu... Yalnız ve yalnız onunla meşguldü...

Annesi kederli bir sesle:

— Naile yengenin durumu bu günlerde ağırlaştı.

— Başlangıçtan beri onun hali ağırdı, onun hastalığı şifa bulmaz bir hastalık, bu ilk taşhisten beri biliniyor...

— Zavallı kadın... Onu gidip görmelisin oğlum, bu onu teselli edecektir...

— Peki anne...

— O seni şimdiden doktor zannediyor...

— Doktor olmaklığım için daha kırk fırın ekmek ister. diye gülümsüyordu «Amma, yine de bugün gidip onu göreceğim...»

— Bu son zamanlarda ona ilgi göstermedin!

— Anneciğim bana sitem mi ediyorsun?...

— Hayır, yavrum, sadece hakikati söylüyorum...

— Canım anneciğim, dur da sana anlatayım, ben büyük amca ile karşılaşmamak için oraya gitmiyorum, o adam hiç iyi bir adam değil, ondan nefret etmek de Nuri pek haklı...

— Sen de Nuriden aşağı kalmıyorsun, amcandan sen de nefret ediyorsun, bu doğru değil...

— Ondan nefret etmiyorum amma, o adam canımı sıkıyor, onu görmeye tahammülüm yok...

Annesi güldü:

— Niçin? diye sordu...

— Çünkü o kendinden başka hiç kimseye kıymet vermiyor, ailede kendisinden başka adam çıkmazmış zannediyor, ondan başka akıllı, becerikli bir kimse olmadığına inanmış, aile içinde mutlaka son sözü o söyliyecek...

— Bu tabiî değil mi, o ailenin en büyüğü...

— Anneciğim, yalvarırım sana, mütemadiyen bu sözleri tekrar etme, o ailenin büyüğü ise bundan

ben mesul değilim ya... Onu ben seçmedim ki!..

— Vasfi, böyle konuşmanı hiç sevmiyorum...

— Ben de o ihtiyarın hepimizi küçük görmesini sevmiyorum, dünyanın en sevimsiz adamı.

— Senin neden ona karşı böyle olduğunu biliyorum, baban için söylediği sözler seni çok kırmış olacak, öfkenin sebebi bu...

— Evet anne, babamdan bahsettiği zaman çok ileri gidiyor, ona hürmet etmiyor, onun bir...

Vasfi birden susmuştu, annesi yavaş bir sesle onun son cümlesini tamamladı:

— Onun bir sarhoştan başka bir şey olmadığını söylüyor.

Vasfi cevap vermeden başını önüne eğdi. Annesi kederli bir gülümseme ile devam etti:

— Evet biliyorum, ölmüş olan bir adamın arkasından fena sözleri söylemekten âdeta zevk alıyor. Bunu her zaman tekrarlıyor.

— Babamın içkiden ölmüş olduğunu da tekrarlıyor, eğer o kadar içmemiş olsaymış genç yaşında ölmezmiş...

— Evet, dedim ya, bunları söylemekten zevk alıyor... Amcanın babanı sevmemesinin başka bir sebebi vardır, sen de biliyorsun. Babana dükkân da çalışmasını teklif etmişdi...

— Evet biliyorum, babamda bu işi kabul etmemiş...

— Baban liseyi bitirmek istiyormuş...

— Son defa oraya gittiğim zaman amcam bana, babamı mahveden şeylerden birininde o elinden düşürmediği menhus kitaplar olduğunu söyledi... Babamı bu şeytanın kitapları deli etmiş...

Vasfi güldü:

— Ben zannediyorumki hayatta muvaffak ol-

mak için mutlaka amca kadar cahil olmaya ihtiyaç yoktur...

— Yavrucuğum, bilirsin ihtiyarlar biraz fazla konuşurlar, onların bu küçük kusurlarını hoş görmek lâzım...

— Şakir amca kendini beyenmişin biridir, dünyanın en üstün adamı olduğunu zannediyor.

Kahvaltısını bitirip giyinmeye başlamıştı.

— Anne, dedi. Sahiden babam çok mu içerdi?

— Hayır oğlum. Baban akşamları bir iki kadeh içerdi, bir çok insanların yaptığı gibi... Baban sarhoş adam değildi, bunu hiç bir zaman aklına getirme.

Vasfi omuzlarını silkti:

— Bunların hiç bir kıymeti yok... Çok içen bir sarhoş olsun, yahut olmasın, bu kendi bileceği şeydi, başkalarının âlâkasını çekmemeli idi... Babamın ölümünden bu güne onyedi sene geçmiş, artık bunlar konuşulmaz...

— Haklısın çocuğum...

— Şimdi sıra bana geldi anneciğim, babamın yerini ben aldım Şakir amca artık benimle uğraşmaya başladı. Tahsilimi ortada bırakıp herkes gibi çalışmalıymışım, bunun böyle olması için elinden geleni yapacakmış...

Annesi ağır ağır yerinden kalktı, tatlı olduğu kadar sevimli bir sesle:

— Hayır oğlum dedi, sen tahsiline devam edeceksin, şimdilik ben çalışacağım.

⊙

Şakir amcanın evi aynı mahallede idi. Üç katlı ahşap bir bina...

Vasfi kapıyı çaldı. Orta yaşlı bir kadın kapıyı açtı. İriyarı bir kadındı, başında siyah bir baş örtüsü, gözlerinde sert bakış vardı. Üzerinde basma bir elbise ile örme bir ceket giymişti.

Yarı açık duran kapının arkasından sordu:

— Ne istiyorsunuz?...

Dikkatle Vasfiyi süzüyordu.

— Ben Şakir efendinin yeğeniyim...

— Buyurun...

Vasfi içeri girip merdivenlere doğru yürüdü. Yukarı çıkınca yengesinin kapısı önünde durdu, başını çevirip arkasında duran kadına sordu:

— İçeri girebilir miyim, belki uykudadır?

— Hayır uyumuyor, buyurun girin siz doktor olan yeğenisiniz değil mi?...

Vasfi gülümseyerek:

— Daha değilim, dedi, tıp tahsil ediyorum.

— Hepsi bir kapıya çıkar. Geleceğinizi biliyordum anneniz Naile hanıma söz vermişti.

Oda kapısını:

— Naile hanım, sabırsızlıkla beklediğin hekim geldi diyerek açtı.

Odanın içinden zarif bir ses yükseldi:

— Oh Vasficiğim sen mi geldin?... Safa geldin...

— Evet yengeciğim ben geldim...

İleri doğru atıldı fakat kapının eşiğinde put gibi kaldı. Gözlerine inanamıyordu. Zeyneb orada idi, kendisinden iki adım ötede.

Fakat bu tanımadığı, bambaşka bir Zeynebdi. Onun Zeynebi boyanırdı, süslenirdi, allı güllü giyinirdi. Biraz ötedeki iskemlenin üstünde dizleri bir birine kavuşmuş, elleri dizleri üstünde dizleri bir nebin yüzünde gözünde, hatta dudaklarında bile bo-

ya gölgesi dahi yoktu. Yalnız her zamanki gibi dağınık saçları omuzlarına düşüyordu, amma onları da uçlarını çenesinde bağladığı bir eşarpla örtmüştü. Üstünde gri renkte soluk bir elbise vardı, iskarpinle odaya girmemiş, onları kapıda bırakmış olduğu için ayaklarında sade çorap vardı, saygılı bir duruş içinde Zeyneb artık o kibirli, mağrur, o pervasız Zeyneb değildi. Çok utangaç, çok mütevazi bir görünüşü vardı.

Naile yengenin sesi tekrar duyuldu:

— Niye öyle kapıda durdun, gelsene içeriye... Yaklaşsana bana yavrum.

— Geliyorum yenge... Hastanın yatağına doğru ilerledi. Hasta ona gülümsemeğe çalışıyordu. Naile yengenin yatağı cevizden yapılmış geniş bir karyolaydı. Sarı atlastan yorganın üstünde kırmızı ve yeşil işlemeler görünüyordu. Renkli bir mendil içindeki kuran hastanın baş ucunda duvara asılmıştı. Ufalmış, zayıflamış vücuduyla hasta bembeyaz çarşafların arasında yatıyordu. Vasfi ona doğru eğildi ve:

— Merhaba yengeciğim, dedi, ümit ederim ki kendinizi daha iyi hissediyorsunuz.

Vasfi hastanın küçük ve nemli elini tutup öptü. Yengesi cevap vermeden kapıyı açmış olan kadın atıldı!

— Hiç iyi değil zavallı, bu son günlerde çok yorgun düştü...

Hasta kadın titrek bir sesle:

— Evet oğlum, dedi. pek yorgunum, kendimi fena hissediyorum.

— Hiç de değil yengeciğim. Ben sizi çok iyi gördüm...

Naile hanım mahzun bir tavurla gülümsedi:

— Hiç zannetmem evlâdım, sen beni teselli etmek, bana cesaret vermek için böyle konuşuyorsun.

— Sizin cesarete ne ihtiyacınız var yengeciğim. Siz daima cesur bir insansınız. Hastalığınız uzun sürebilir, bunun için de istirahat etmeniz şarttır, hepsi bu...

— Kendimi çok yorgun hissediyorum hiç dermanım kalmadı.

— Bana inanınız yenge, yakında bunların hepsi geçecek bir şeyiniz kalmıyacak...

— Zannetmiyorum, artık iyi olamıyacağım.

Vasfinin yanında duran uzun boylu kadın, hastaya doğru eğildi:

— İnsan hiç bir zaman ümitsizliğe düşmemelidir, son dakikaya kadar Allahtan ümit kesilmez, dedi.

Hasta kadın son dakikada sözünü işitince ürperdi, gözlerine korku doldu, bir şey söylemek istedi, fakat şişman kadın ona vakit bırakmadan:

— Eğer vakti gelmediyse Allah ölüm halinde olan bir insana bile yaşayacak kuvvet verir... İyi bir Müslüman ölümden hiç bir zaman korkmaz, bu dünyanın hiç bir ehemmiyeti yoktur, her şey öteki dünyada... İnsan imânı tam olarak gözünü kapamalı, ve cesaretle ölümü beklemelidir...

Hasta kadın yalvaran bir sesle:

— Sus kardeşim dedi, bunlardan konuşmayalım...

— Niçin konuşmayalım komşu, kocan Müslüman adamdır, konuştuğumuzu duyarsa o da memnun olur, insan daima ölüme hazır olmalıdır...

İhtiyar kadın halsiz sesile mırıldandı:

— Ömrümün sonunda olduğumu biliyorum, çok

şükür rabbime ben de iyi bir Müslümanım, ölüme hazırım...

Vasfi hastanın elini okşadı, neşeli olmağa gayret ettiği bir sesle:

— İyi bir Müslüman olarak daha uzun seneler yaşıyacaksınız yengeciğim, dedi.

İhtiyar kadın gülümseyerek ona baktı, fakat bir şey söylemedi.

Oda kapısı açılmıştı, Vasfi başını çevirdi, karşısında amcasını gördü. Şakir efendi geniş, fakat düşük omuzlu, gür beyaz saçlı, uzun boylu bir ihtiyardı. Elinde tesbih vardı, siyah kadifeden küçük bir takke başını örtüyordu.

— Merhaba Vasfi, dedi.

— Merhaba amca...

Vasfi ihtiyar adama yaklaşdı, elini öptü. Şakir efendi odaya girince Zeyneb hemen yerinden kalkmıştı. İhtiyar adam:

— Nihayet, dedi, amcanla hasta yengen aklına gelebilmiş!...

— Bu son günlerde çok meşguldüm amca, imtihanlara hazırlanıyordum.

— Malûm... Malûm... Bu günkü gençler için üniversitenin ne demek olduğunu biliyoruz...

Zeyneb hep ayakta duruyordu. Mahcup bir tavırla önüne bakıyordu. Şakir efendi başını çevirip onu görünce yüzünün manası hemen değişiverdi.

,— Niçin ayakta duruyorsun kızım dedi, otursana.

Zeyneb gözlerini kaldırdı, sevimli bir gülümseme ile:

— Teşekkür ederim, diyerek yerine oturdu:

Şakir amca da, onun karşısında duran bir koltuğa oturmuştu. Artık genç kıza bakmıyordu, göz-

leri yarı kapalı, tesbih çekmeye başlamıştı. Siyah başörtülü kadın Zeynebe döndü:

— Aşağı in de Şakir efendiye bir kahve pişir, dedi... Tabiî misafir beye de...

— Peki anne...

Zeynep hemen yerinden fırlamıştı... Vasfi «Annesi mi?» diye hayretle kendi kendine sordu... Bu şişman, iri yarı, sert yüzlü sevimsiz kadın nasıl Zeynebin annesi olabilirdi?... Odaya girdi gireli Zeyneb bir kere bile Vasfinin yüzüne bakmamıştı... Fakat şimdi, odadan çıkarken, odadakilerin kendi yüzünü göremiyecekleri bir hizaya gelince, gözlerini kendisine bakmakta olan Vasfiye çevirdi... Yüzünün o mahcup ve masum mânası birden değişti... Şimdi bu yüz her zamanki fettan, şirin, yaramaz mânasını buluvermişti. Vasfiye gülümsedi ve onun şaşkın bakışları karşısında dilini çıkararak odadan çıktı...

Kapı kapanınca Şakir efendi Vasfiye döndü ve ağır bir sesle:

— Evvelki gün, daha doğrusu evvelki akşam, seni şu köşedeki meyhaneye girerken gördüm, dedi.

Vasfinin canı sıkılmıştı, kuru bir sesle:

— Bunda hayret edecek bir şey yok... Ben her akşam oraya giderim! dedi...

Şakir efendi bu cevaptan hoşlanmamıştı, homurdanarak kaşlarını çattı...

— Bir zamanlar baban da böyle meyhanelerde tesadüf edilirdi, hem de sık sık... Şimdi annen yabancı evlerde gündelikçi olarak çalışıyor...

Vasfi kıpkırmızı kesilmişti, cevap vermedi... İhtiyar adam devam etti:

— Sen bir an eşvel bir iş bulup anneni çalıştırmamalısın... Artık bunun zamanı geldi de geçti!...

— Hayır amca, ben tahsilime devam edeceğim...

— Tahsilin!...

Şakir efendi omuzlarını silkerek:

— Herhalde tahsilini meyhanelerde ikmal edemiyeceksin! diye homurdandı.

Hasta kadın yatağının içinde sabırsızca kımıldadı, halsiz bir sesle:

— Şakir efendi çocuğu rahat bırak... Şimdi bu sözlerin sırası mı?

Sonra, endişeli gözleri, Vasfinin gözlerini aradı... Ondan Şakir efendiye uymamasını, işi uzatmamasını yalvararak istiyordu... Vasfi ile gözgöze gelince ona zavallı ve kederli bir bakışla gülümsedi. Naile hanım Vasfinin amcasına hiddetlenerek bir daha kendisini görmeye gelmiyeceğinden korkuyordu, bunun için de cesaretini eline alarak kocasından Vasfinin canını sıkmamasını istemişti. Fakat Şakir efendi hiddetle karısına döndü:

— Naile hanım, dedi, sen bana karışma...

Naile hanım bezgin ve yorgun, gözlerini kapadı...

Vasfi yengesinin yatağına yaklaştı, onun elini avuçları içine aldı ve yalnız hasta kadının işitebileceği bir sesle:

— Yengeciğim! dedi... Sizi ne kadar sevdiğimi bilirsiniz, hiç üzülmeyiniz... Siz, iyi olana kadar sık sık geleceğim...

— Sağ ol yavrum, senin yanında kendimi çok daha iyi hissediyorum...

Sonra sesini daha alçaltarak devam etti:

— Öyle hasta, öyle yalnızım ki, evlâdım...

Vasfi onun ne kadar yalnız olduğunu anlıyordu. Yanında bir gölge gibi yaşadığı bu kendinden

başka kimseyi düşünmez adamın evinde onun bir gün bile mesut olmamış bulunduğunu biliyordu. Kendi evinin bir gün bile hanımı olmamıştı, kocasına bir hizmetçi olmaktan kurtulamamıştı. Hakikî esaret hayatı geçirmiş olduğu bu evde bir gün gülmemişti.

Çocuksuz bir kadındı... Kocasının iki yeğeninden Vasfiye muhabbetini vermiş, ona bağlanmıştı... Onu öz evlâdı gibi severdi...

⊙

Vasfi birden geriye baktı kapı açılmıştı. Elinde bir tepsi ile Zeynep içeriye girmişti. Yüzünde mahcup, masum bir ifade ile ilerliyordu... İhtiyarın oturduğu koltuğa doğru eğilerek tatlı bir sesle:

— Buyurun kahvenizi... dedi...

Şakir efendinin yüz çizgileri birden gevşedi, geniş bir gülümseme ile ona teşekkür etti... Şimdi Zeyneb Vasfiye dönmüştü, tepsiyi ona doğru uzattı ve nazik bir sesle:

— Siz de buyurmaz mısınız? diye sordu...

— Evet, teşekkür ederim, zahmet ettiniz...

Vasfi Zeynebi ilk defa olarak bir evde görüyordu ve onu harikulâde tatlı buluyordu...

Sinema salonlarında, pastahanelerde konuştuğu o hoppa, o hırçın Zeyneb ortadan kaybolmuş, yerini mütevazi, cana yakın bir Zeynebe bırakmıştı. Vasfi ötekine tapıyordu... Fakat bunun yanında, bütün bir hayatı geçirmenin ne güzel olacağını düşündü. Şimdiye kadar o saadeti aklına bile getirmemişti... «Onunla her zaman beraber yaşamak, bir evde, hiç ayrılmadan... Onun karım olmasını istiyorum...» diye düşündü.

Zeyneb annesine fincanlardan birini uzatmıştı. Genç kıza gülümseyerek baktı:

— Tepside yalnız bir fincan kahve kaldı dedi...

— Evet, sizin kahveniz...

— Sizin kahveniz nerede? Siyah başörtülü kadın azametle söze karıştı:

— Benim kızım büyüklerinin ve annesinin yanında kahve içmez, Allaha şükür biz eski âdetlere hürmet ederiz...

Vasfi güldü:

— Ben, büyüklerin önünde bir fincan kahve içmenin saygısızlık olabileceğini zannetmiyorum.

Dedi...

— Siz istediğiniz gibi düşünebilirsiniz, her halde benim kızım, ne annesinin önünde kahve ne de babasının yanında sigara içebilir... Ne yapalım, biz bu âdetlere bağlı insanlarız...

Vasfi kahvesini içerken hep gülümsüyordu. Şakir efendiye döndü:

— Kahve içmeme her halde müsaade ediyorsunuz değil mi amca dedi...

Şakir efendi ağzının içinde birşeyler homurdandı ne söylediği anlaşılmıyordu. Zeyneb tatlı ve uslu bir sesle sordu:

— Şakir efendi kahvenizi beğendiniz mi, iyi oldu mu?

— Tam kararında bir kahve olmuş!... Şimdiye kadar içtiğim kahvelerin en lezzetlisi...

İhtiyar adam Zeynebe bu sözleri söylerken gözlerinin içi gülüyor, tatlı tatlı gülümsüyordu.

⊙

Vasfi bir kaç gün sonra yeniden yengesini gör-

meye gitti... Amca evde yoktu, ümit ettiği gibi de, Zeyneb orada değildi... Yalnız genç kızın annesi hastanın başında idi.

— Yalnız değilsiniz yengeciğim...

— Evet Şüküre hanım çok iyi, çok merhametli bir komşu, beni hiç yalnız bırakmıyor...

Hafifçe omuzlarını silken Şüküre hanım:

— Elhamdülüllâh Müslümanız, dedi... Ben her komşunun yapacağını yapıyorum, fazla bir şey yapmıyorum... Benim yaptığım bir vazife... Hepimiz bu yolun yolcusuyuz. Bir gün bana, bir gün sana... Herkes bir gün bir başkasına muhtaç olacak.

Hasta kaderine tevekkül etmişe benziyordu. Mükedder bir gülümseme ile boynunu büktü:

— Artık çok vaktim kalmadığını biliyorum, dedi... Ben göçtükten sonra pek yalnız kalacak olan Şakir efendiyi umarım ki, tek başına bırakmazsınız, ona yardım edersiniz, eve bakarsınız... Son zamanlarda öyle çöktü ki...

— Onu hiç düşünme komşum... Allah gecinden versin hakkın emri size eriştiği zaman ben Şakir efendiye öz ağabeyime bakar gibi bakacağım...

Vasfi gülmeğe gayret etti:

— Yenge sen neler söylüyorsun, dedi... bırak şu kötü lâfları, büsbütün iyileştiğin zaman neler yapacaksın ondan konuşalım...

Hastanın gözlerinde ufak bir pırıltı vardı... Ümit...

Vasfi:

— Yataktan kalkar kalkmaz şöyle bir deniz kenarına veya bağlık, bahçelik bir yere gitmelisiniz, size hava tebdili lâzım gelecek...

Hasta kadın gülümserken Şüküre hanım başını göze batan bir ümitsizlik ifadesiyle eğiyordu...

⊙

Bir sigara içmek için Vasfi dışarıya çıkıp yan odaya girdiği zaman Şüküre hanımı gene karşısında buldu... Zeynebin annesi ciddi bir sesle ona:

— Yengeniz artık günlerini tüketiyor, dedi...

Ona cevap vermek istemiyen Vasfi müphem bir surette başını salladı...

Kadın devam etti:

— Nöbetler sık sık geliyor, hem de öyle kuvvetli ki, insan ölse de kurtulsa diye dua ediyor...

—

— Asıl acınacak insan da amcanız... Yakında yapyalnız kalacak... Onun yaşında yanlızlık... Vallahi düşündükçe yüreğim hun oluyor...

— Asıl düşünülüp acınılacak kimse amcam değil hasta yengemdir. Onun ömrünü biraz daha uzatabilmek için elden geleni yapmak lâzım...

Sonra Şüküre hanımın gözlerine dik dik bakarak ilâve etti:

— Şimdiye kadar size bir kaç kere söylemek istedim amma, hiç yalnız kalmadığımız için fırsat olmadı... Siz ekseriya yengemle kalıyorsunuz onun hastalığı kalb hastalığı... Bunun için onu telâşlandırmamak lâzımdır. En ziyade buna dikkat etmeli.. Hele yanında hastalıktan, ölümden, fena şeylerden hiç bahsetmemeli, onu hiç korkutmamalı. En ufak bir heyecan onun için tehlikelidir...

— Biz hepimiz Müslümanız dedi, eğer ona vaziyeti, akıbetin yakın olduğu anlatılmazsa sonunda ne tövbe istiğfar eder, ne de iman tazeler... Kelimeyi Şehadet getirmeden gürler gider...

Vasfi sabırsızlıkla:

— Eğer Allah varsa... diye söze başladı...

Kadın iki eliyle ağzını kaparken:

— Tövbe tövbe... dedi.

Vasfi:

— Ölüm eşiğinde bir kulunun ne dediğine değil, bütün bir hayat boyunca gittiği yola ve ef'aline bakar... Bir ömür boyunca işlenilen günahların ölümün eşiğinde tövbe istiğfar dileyerek affedileceğine ben inanmam!...

— Fakat Allahın emri...

— Bana bağışlayınız, diye Şüküre hanımın sözünü kesti... Bizim neslimiz din dersleri okumadı, bu mevzuu sizinle tartışacak durumda değilim... Ben Tıp Fakültesi talebesiyim ve yengemin hastalığının ne olduğunu, hayatı için ne gibi şeylerin tehlikeli bulunduğunu biliyorum.

Kadın suratlı suratlı:

— Peki, dedi, madem ki onu imanla yolcu etmemizi istemek tehlikeli imiş, bir daha ben de ona ne Kelimei Şehadet getiririm, ne de fenalık geldiği zaman başında Kur'an okurum...

Vasfi Zeynebin annesini gücendirmiş olduğunu anladı, fakat «Göz göre göre de yengemi korkudan öldürmesine müsaade edilemez...» diye düşündü.

Zeynep gelir ümidiyle daha bir kaç saat yengesinin yanında kaldı.

O gün Zeynep görünmedi.

Epeyce geç gitti amma amcasının geleceği saatten biraz evvel çıktı gitti.

Nuriyi her akşam tezgâhbaşı yaptıkları köşedeki bakkalda buldu. Etrafındaki mahalle arkadaşlarıyla gülüp konuşarak her akşamki gibi rakısını içiyordu.

Vasfi onu selâmladı rakı ısmarladı. Ona dikkatli dikkatli bakan Nuri:

— Bu akşam suratın bir karış, dedi bir derdin mi var?...

— Bu akşam Naile yengenden geliyorum...

— Zavallı yenge... Bugün annem de ziyaret etmiş, hali hiç de iyi değilmiş...

— Maalesef öyle...

— Kadıncağızın ölümüne o pis ihtiyar sebep oluyor...

Vasfi bu söze itiraz etti. Ne kadar da Şakir amcadan nefret etse böyle tezgâh başında bu türlü konuşulmasından haz etmiyordu.

— Neden itiraz ediyorsun, kadına ömrü boyunca hayatını zehir etmedi mi? Elbette onu öldüren Şakir amcadır!.. Zavallı Naile yenge için ölüm kurtuluş olacaktır...

Kadehini eline aldı, birden dikti, sonra devam etti:

— Asıl ölecek olan mendebur ihtiyardı... Ölümü hepimiz için saadet olurdu...

Nuri asabi bir gülüşle ilâve etti:

— Herifin dini imanı para... Boyuna para biriktiriyor. Bu paralar öbür dünyada para eder mi ki götürecek? Enayinin kaç günlük ömrü kalmıştı...

— Bundan bize ne?

— Oğlum sen kibarlık taslıyorsun paraya ehemmiyet vermez görünüyorsun, ben senin gibi değilim, ben onun parasına ehemmiyet veririm. Biz onun mirascılarıyız...

Vasfi:

— Yani?... dedi.

Nuri:

— Ne yanisi? diye cevap verdi, bunun, yanisi, manisi yok!.. biz onun bal gibi mirascılarıyız.. bize şimdiden yardım edemez mi?.. Bir iş tutalım diye.

Nuri omuzlarını kaldırdı:

— Evlâdı da yok dedi papellerini tahtalı köye mi götürecek?...

İçkiyi biraz fazla içmiş olan Nuri dili dolaşarak durmadan konuşuyordu. Fakat artık Vasfi onu dinlemiyordu.

Kadehini tezgâhın üstüne bırakmağı unutarak yerinden fırladı... Oturduğu yerden, köşeyi dönmüş olan, Zeynebi görmüştü. Üstünde bir manto, başında bir eşarp vardı. Vasfinin bulunduğu yere, bir kerre bakmağa dahi tenezzül etmiyormuş gibi, kafasını dik tutarak oradan geçti ve uçar kadar hafif adımlarla Şakir amcanın evine doğru yürüdü.

Vasfi kederli gözlerle onun arkasından baktı... Yengesinin yanında, daha uzun kalmadığı için ne kadar üzülüyordu.

Biraz sonra köşede Şakir amca göründü. Elindeki kocaman bir mendil içine doldurduğu turfanda yemişlerle evine doğru gitti.

⊙

Naile yengenin ölümünden üç ay sonra bir gün annesi ona:

— Sana şaşacağın bir haber vereceğim, dedi.

Gülüyordu, annesinin gülmesi için, her halde bu gülünç bir havadis olacaktı.

— Ne imiş bu gülünç havadis? diye annesine sordu, sen çok sık gülmezsin anne..

— Böyle bir iş de her gün olmaz!

— Yani nedir bu?..

— Şakir amca nişanlanmış...

Vasfi:

— Yok canım dedi ve o da annesi gibi güldü:

— Karısı öldükten sonra evlenen ilk erkek o değil amma, işin gülünç tarafı başka..

— Nedir başka tarafı?..

— Şakir amca bizim karşı komşumuzla evleniyormuş?

— Evet ben o hanıma bir kaç kere Naile teyzenin yanında rastgeldim. Yengem öldükten sonra da ona bakıyordu.. Demek bakıma ihtiyacı var.

Annesi halâ gülüyordu:

— Onun bakıma değil sevdaya ihtiyacı varmış!..

Neden telâşlandığını kendisi de pek sezmeyen Vasfi, sordu:

— Peki, kiminle evleniyormuş?..

— Şüküre hanımın evli bir kadın olduğunu her halde sen de biliyorsun? Senin yengen o değil, çok daha genç bir kadın olacak...

— Kim olacak?..

— Şüküre teyzenin kızı.

Annesinin yüzünden gözlerini çeviremiyen Vasfi:

— Şaka mı ediyorsun? diye mırıldandı. Ana oğul bir müddet konuşmadan bakıştılar, sonra annesi tatlı bir sesle sordu:

— O kızı tanıyor muydun?..

— Evet!

Annesi artık gülmüyordu. Vasfi yavaş yavaş kendini topladı ve:

— Naile yengenin yanında ona da bir kaç kerre rast gelmiştim dedi. Penceremden de kendisini görüyordum.

Annesi:

— Ha öyle mi dedi!. Bu kadar genç bir kızla evlenmek için Şakir amca aklını şaşırdı herhalde...

Vasfi bir şey söylemiyordu, boş gözlerle annesine bakıyor, onun söylediklerini duymuyordu. Annesi ilâve etti.

— Mahallede herkes bu işten bahsediyor herkes Şakir efendi ile alay ediyor, bunu yapmamalı idi...

Vasfi odasının kapısını kapadı ve koşarak penceresine yaklaştı... Zeynebi hemen görmek istiyordu. Duyduklarına inanamıyordu. Böyle birşey nasıl mümkün olabilirdi? Zeyneb o ihtiyar adamın karısı olmaya razı olamazdı. Onu görmek, onunla konuşmak istiyordu. Bu saçmaların doğru olmadığını söylemesi lâzımdı... Onu inandırmalı... Onu temin etmeli idi...

Pencere açıktı, Zeyneb görünmüyordu. Onu çağırmak için beyhude yere ıslık çalınağa koyuldu, artık hiç birşey düşünmüyor, hiçbir şeyden çekinmiyordu. Yarınki buluşma saatlerini bekliyecek sabrı yoktu, odasının içinde bir aşağı bir yukarı birkaç kere dolaştıktan sonra, kapıyı açtı; koşarak merdivenleri indi, bir dakika sonra sokakta idi...

«Onunla muhakkak konuşmam lâzım...»

«Yine koşarak onların sokağına saptı; pencereleri kapalı, perdeleri inik evin önünden hızla geçerek, sokağın öteki başına kadar gitti. Geri döndü bir kere daha evin önünden geçti...

Pencereler kapalı, perdeler inikti... Görünürde Zeyneb yoktu... Köşedeki meyhaneye girdi, üstüste üç rakı ısmarladı, sonuncuyu bir yudumda içti ve hemen dışarıya çıktı... Zeynebin evinin önüne gitti, perdeler inik; pencereler kapalıydı...

«Her halde evde yoklar» diye düşündü. «Ne çıkar dönüşünü burada beklerim.»

Bir ağacın altında durdu bir taraftan sokağın

başını gözetliyor, bir taraftan da evin cephesine bakıyordu. Çok geçmeden evin kapısı açıldı, Zeyneb kapıdan çıktı. Üstünde siyah mantosu başında bir ipekli eşarp vardı...

Yerinden fırlamak, üstüne atılmak, kollarından yakalayıp: «Söyle, çabuk söyle... İşittiklerim doğru mu?» diye sormak istiyordu, fakat yerinden kıpırdamağa cesaret edemedi, o önünden geçerken yanaklarının hiddetten al al, olduğunu, gözlerinin gazapla yandığını ve dudaklarını bir şeyden iğrenir gibi büzmüş olduğunu gördü. Onun küstah ve sessiz olarak önünden geçmesine mâni olamadı... Zaten onu gördüğünden beri içinde bir sükûnet vardı...

Zeyneb ilk defa buluştukları tarafa doğru gidiyordu. Vasfi, onu takib etti, muayyen bir yere geldikleri zaman, kendisini sokaklarından kâfi derecede uzaklaşmış telâkki eden Zeyneb birden durdu, sonra arkaya dönerek:

— Çabuk olsana! diye âdeta emretti... Yaklaş buraya... Benden istediğin nedir? Çıldırdın mı? Nen var?...

Ona doğru bir adım atarken sendeledi, Zeyneb hiddetle devam etti:

— Yavrum sèn bana bak! Ben bu hallerden hoşlanmam, rezaleti hiç sevmem... Sana kaç defa söyledim; mahallede ismimin çıkmasına razı olamam, bunu iyice kafana koy...

Birdenbire sustu, gözleri büyük korku ile dolmuştu... Şimdiye kadar tanımadığı bir Vasfi, ıztırapla büsbütün başkalaşmış bir Vasfi, onun omuzlarından tutup şiddetle sarsarak hiç işitmemiş olduğu sert bir sesle bağırıyordu:

— Bana cevap ver, söyle bunlar doğru mu?..

Zeyneb, önce kıpkırmızı kesildi, sonra sarardı ve bir nefes kadar hafif bir sesle mırıldandı:

— Bırak beni... Ne öğrenmek istiyorsun?. Anlayamıyorum, dedi ve çevik bir hareketle onun ellerinden kurtuldu.

— Sana duyduğum şeylerin doğru olup olmadığını soruyorum.

— Ne demek istiyorsun?.

— Amcamla nişanlandın mı? Onunla evlenecek misin?. Bunu bilmek istiyorum...

Zeyneb bir adım geriledi ve yorgun bir sesle:

— Evet, doğru, diye mırıldandı.

— Oh, Allahım...

Birden bütün kuvvetini kaybetmişti. İsyan edecek hali bile kalmamıştı, ona çekinerek bakıyordu.

— Bu imkânsız bir şey Zeyneb. Bu olmayacak bir şey.. Doğru değil, yalan söylüyorsun...

Zeyneb başını önüne eğmiş ve:

— Evet, doğru, demişti...

— Hayır, hayır... Sana inanmıyorum.. Beni cezalandırmak için böyle konuşuyorsun. Evinin önünde duruşum seni darılttı... Beni üzmek, cezamı vermek için bunu söylüyorsun...

Bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamamak için birden sustu.

«Bu gülünç, bu iğrenç bir şey...» diyor ve bu kadar zayıf olduğunu ona göstermemek için müthiş surette nefsine cebrediyordu. Elleri titriyordu, konuşamaz bir halde idi... Ağzını açsa sade hıçkırarak, ağlayacaktı.

Zeyneb fevkalâde yorgun ve sonsuz kederli görünüyordu ve hiç bir şey söylemeden karşısında sessiz duruyordu. Bir kaç dakika geçti. Kendini toparlayan Vasfi:

— Söyle bana, dedi, hiç olmazsa anlat, niçin bunu yaptın? Niçin?...

— Benim hiç suçum yok... Eğer serbest olsaydım, bunu hiç yapar mıydım... Hiç bu moruğa varmağa razı olur muydum?..

— Onunla evlenmeğe seni zorlayan kim?...

— Kim olacak, o anam olacak karı... Onu sen tanımazsın, onun neler yapabileceğini düşünemezsin... Her şeyi o yaptı...

— Fakat sen bir bebek değilsin, tek başına istediğini yapabilecek yaştasın... Kimse sana istemediğin şeyi yaptıramaz...

Bezgin bir ifade ile dudaklarını büzüp omuz silkti:

— Sen öyle zannet!.

— Fakat...

— Bunun fakatı, makatı yok.. İş böyle, anam, babam her şeyi konuşup hazırlamışlar... Bana danışmadan bile... Hem sen bana bak, biz İstanbullu değiliz, biz de ana baba evlâtlarını istediklerine verirler...

— Sana inanmıyorum.

— İster inan ister inanma, bana vız gelir... Ben sana her şeyi olduğu gibi söyledim. Biz eski kafalı insanlarız... Bir kız, ana baba sözünden çıkmaz...

— Boş lâkırdı... Sözlerinin birine inanmıyorum.

— Keyfin bilir... zaten inanmışsın ne olacak inanmamışsın ne olacak? Artık iş işten geçti...

— Bana bak Zeyneb... Ben seni tanıyorum, sen ana, baba sözünü körü körüne dinleyecek kadar uysal bir insan değilsin. Onlar istediler diye bu kadar iğrenç bir bunakla evlenmeğe razı olamazsınız... Bu korkunç bir şey!.

— Korkunçmuş... Biraz ileri gitmiyor musun?

Neden korkunç bir şey? Ben yaşta bir genç elbette dengi ile evlenmek ister. Bu evlenmem hoş bir şey değil, o kadar; amcan da iğrenç bir adam değil, nur gibi bir insan...

— Amma yaptın ha... Nur gibi imiş... Senin gözünde nur gibi ışıldayan onun altınları... İtiraf etsene, sen parası için onunla evlenmeğe razı oluyorsun...

Zeyneb cevap vermedi, gülümsüyordu. Vasfi acı bir gülüşle:

— Amcam zengindir amma, dedi son derece de hasis bir adamdır. Sen onun parasına sahip olamazsın ...Bu paradan asla istifade edemezsin, zavallı yengemin nasıl yaşadığını sen de gördün...

— Şaşarım senin aklına... Ayol senin yengen zavallı ihtiyar kadının biri idi... Ben gencim, Şakir efendinin torunu olabilirdim... Sen hiç kasavet çekme, o, bana karşı hasis olamayacaktır. Buna emin ol...

Zeyneb biraz evvel olduğu gibi kederli ve yorgun görünmüyordu. Gözlerinde sert ve alaylı bir bakış vardı, devam etti:

— Ben hiç bir şeyden korkmuyorum. Amcan, evlenmeden evvel bana ağırlık verecek... Adam akıllı bir ağırlık. Bunu kabul etti... Annemle herşeyi kararlaştırdılar, annem çok akıllı, becerikli bir kadındır... Amcana: «Zeyneb boşanmış bir kadın olmakla beraber çok gençtir» demiş ona tıpkı evlenmemiş bir kıza verilecek ağırlık lâzımdır.» İhtiyar her şeyi kabul etmiş...

— Nasıl, sen evlenmiş mi idin?...

Bu defa Zeyneb gülmeye başlamıştı...

— Abdal sen de, dedi, sen beni her zaman toy bir genç kız zannettin... Ben kocasından boşanmış

bir kadınım, dört yaşında da bir çocuğum var. Bir kadın kocasından boşanıp yeniden ana baba evine dönerse bu eskisine hiç benzemez, orada yabancı gibi kalır, her kadın kendi evine hakim olmak ister, onun için de bir kısmeti çıkarsa öyle uzun boylu naz edemez, amcan beni istiyor, anam babam da buna razı, artık bana söz düşmez,

— Zeyneb senin amcamla evlenmeni istemiyorum.

— Saçmalayıp durma...

— Ben seni kaybetmek istemem, annene herşeyi anlat, uzun zamandan beri tanıştığımızı, birbirimize âşık olduğumuzu kendisine anlat... Hayatını benimle birleştireceğini söyle... Zeyneb biz hiç beklemeden evneceğiz, bu kâbusun bitmesi lâzım...

Zeyneb bir kahkaha attı:

— Sen basbayağı delisin!... dedi...

— Zeyneb seni sevdiğimi biliyorsun, tahsilimi ikmal edeceğim, doktor olacağım. İlerde sana rahat bir hayat temin edeceğim, buna inan!

— Annem evlenmemize katiyen razı olmaz, sen daha talebesin.

— Annen razı olmazmış... Sen kimseyi dinler misin hiç? Sen her istediğini yapan bir insansın...

— Hiç de doğru değil...

— Bu zamanda ana baba çocuklarına eskiden olduğu gibi karışmıyorlar... Onların artık çocukları üstünde baskıları kalmadı, evlenmek için onlardan izin almağa lüzum yok...

Zeyneb birden yeniden değişiverdi... Mahzun, kederli, bezgin bir hali vardı:

— Çocuk diye mırıldandı!... Ne söylediğini sen bilmiyorsun, seninle tanıştığımız gündenberi yapıp ettiklerimi sana her şeyi açıkça göstermeli, sana be-

nim hakkımda doğru bir fikir vermeliydi... O zaman benimle böyle konuşarak ne büyük haksızlık ettiğini anlardın.

— Ne demek istediğini anlamıyorum...

— Anlamıyormuş sersem... Zaten sen neden anlarsın? Sesinde isyankâr bir ahenk vardı:

— Söyle sana söz verdiğim zaman bir kere gelmemezlik ettim mi?... Seninle buluşmaktan zevk alıyordum. Buluşacağımız günleri iple çekiyordum... Andavallı bu neyi gösterir?... Asıl beni sevmiyen sendin... Sen bana karşı ciddi bir his beslemedin, maksadın dalga geçmekti!... Hepsi bu...

— Zeyneb... Bunu nasıl söylüyorsun ben...

Zeyneb onun sözünü kesti:

— Bırak da konuşayım... Her halde ben senin aşkının ciddiliğine hiç inanmadım, bana karşı gösterdiğin alâkayı hiç de ciddiye almadım, hem...

Vasfi onun sözünü tekrar kesti:

— Zeyneb!...

— Zeyneb'miş... Sen beni tanımadın, ben senin bildiğin kızlardan değilim, ben matrak peşinde koşmuyorum... Ben boşanmış bir kadınım ve küçük bir oğlum var... Ben zannettiğin gibi ağzı süt kokan bebecik bir kız değilim... Sen beni aramızdaki münasebeti ciddiye almış olduğuna inandıramazsın.. Bu iş senin için hiç de ciddi değildi... Şimdi bana neden yalnız bugün evlenmekten bahsediyorsun? Niçin bu kadar geç?... Ben sana niçin böyle yaptığını söyliyeyim artık serbest değilim de ondan...

— Sus Zeyneb böyle konuşma...

— Evet artık serbest değilim, başka bir erkeğe nişanlıyım... İhtiyar amcana... Ona söz verdim ve beni ona bağlayan bu altın halkayı o eliyle parmağıma taktı... Onun karısı olacağım Vasfi, bunu hiç

bir şey değiştiremez...

Vasfi:

— Yeter, diye boğuk bir sesle âdeta bağırdı... Bu gülünç derecede çirkin bir şey.

— Gülünç derecede çirkin olsa da olmasa da bu hiç birşey değiştirmez, ben amcanın nikâhlı karısı olacağım...

— Allahının aşkına bana işkence yapma!... Eğer ben seni vaktiyle bilmeden ve hiç istemeden kırdıysam unut, affet beni... Rica ederim amcamla evlenmekten vaz geç... İstersen üniversiteyi terkeder hemen çalışmağa başlarım, hemen evleniriz...

Zeynep sabırsızlanıyordu:

— Sana ısrar etme diye daha kaç defa söyleyeyim... Artık bunlardan bahsedecek vakıt geçti, bunlardan konuşmak için çok geç kaldın... bunları evvelden düşünmek, evvelden konuşmak icabederdi... Annemle babam, amcanla herşeyi kararlaştırmışlar. İhtyar ağırlık olarak yekten beş yüz lira vermiş çeyiz hazırlıklarına başlamak için... Annem onun yarısından fazlasını düğün hazırlığı için harcadı bile... Biz fakir, fakat namuslu insanlarız, ölsek de bir daha bu parayı bulup amcana iade edemeyiz... Eğer nişanı bozarsan bu düpedüz dolandırıcılık olur... Nişan hediyesi olarak Şakir efendi bana nah şu kalınlıkta bir bilezik gönderdi. Görsen bayılırsın, düğün hediyesi olarak da pırlanta küpe alacakmış... Annemle kararlaştırmışlar, sonra hepsi bu da değil, bundan başka bana bankada bin liralık bir hesab açtıracakmış... Görüyorsun ya her şey olup bitmiş artık bunu değiştiremeyiz...

Paradan bahsederken gözleri parlamaya, âdeta kıvılcımlar saçmaya başlamıştı.

— Zeyneb, nasıl oluyor da paraya bu kadar

ehemmiyet veriyorsun?...

Zeyneb sabırsızlıkla omuzlarını silkti.

— Düşündüklerini kendine sakla, haberin olsun Vasfi, ben sana hesap vermeye mecbur değilim? Ben senin ne karınım, ne de metresin... Sana hiç bir söz vermedim, hayatımı kiminle istersem onunla birleştiririm... Bu seni alâkadar etmez...

Vasfi cevap vermeden başını önüne eğdi... Evet, Zeyneb haklı idi... Kendisi gülünç bir adamdı...

Uzun bir sükûttan sonra, Zeyneb barışmak ister gibi, Vasfinin elini tuttu:

— Bırak artık bunları Vasficiğim, dedi... Sen kendini kendine itiraf et beni sahiden sevmedin aramızdaki arkadaşlık ciddî değildi. Şimdi canının sıkılması; o, nefret ettiğin ihtiyarla evleneceğimden ileri geliyor, yengen olmam hoşuna gitmiyor, hepsi bu işte... Haydi Vasfi; boş şeyler için ne kendini ne de beni üz. Biraz yüzün gülsün, bak bana, hayır böyle değil; gülerek bak... Artık senin yengen oluyorum... Bundan sonra, bana yenge diyeceksin... Sen bu şeyi çok gülünç bulmuyor musun? Buna gülünmez mi hiç?

Zeyneb gülüyordu. Bu gülüşünde sahtelik yoktu, içten gülüyordu... Neşeli ve mesud bir hali vardı...

— Vasficiğim, dedi; asma suratını! Seninle her zaman olduğu gibi iyi arkadaş kalalım!...

Vasfi hiç bir şey söylemiyordu...

Zeyneb:

— Gece de amma ilerlemiş? Seni görür görmez kimseye bir şey söylemeden hemen sokağa fırladım... Şimdi hemen eve dönmem lâzım... Vasfi bana söz ver, bir daha bu akşam yaptığın şeyi tekrarlamıyacaksın...

— Peki Zeyneb bir daha tekrarlamam...

— Allaha ısmarladık Vasficiğim...

— Hemen gidiyor musun? Sen bir daha ne zaman göreceğim?

— Deli misin, bu da sual mi?... Artık bundan sonra birbirimizi görmemiz pek kolaylaştı... Artık buluşacağımız günler evelden kararlaştırmağa lûzum yok... iki hafta sonra yengen olacağım, istediğin zaman bize gelebilirsin...

— Sus sus, böyle konuşma!...

— Aman ne can sıkıcısın gülsene... Senin yengen olacağını düşündükçe, ben doğrusu gülmekten çatlayacağım... Senin yengen olacağımı hiç düşünmemiştim... İşte yengenim... Bize geldiğin zaman bana selâm vermek için elimi öpüp başına koyacaksın...

— Benimle alay ediyorsun...

— Hayır seninle şaka ediyorum... Her şeyi kara görme benim gibi gül... Biz seninle iki arkadaştık, gene de arkadaş kalalım...

Onun elinden elini çekti ve kaldırımda bırakıp koşarak uzaklaştı...

⊙

— Şakir amca bambaşka bir adam oldu... İki dirhem bir çekirdek dolaşıyor, görme katılırsın... Her gün berberde traş oluyor, bıyıklarının uçlarını da kestirdi...

Vasfi yemeğini yerken annesi gülerek bunları anlatıyordu...

— Yaman karılarmış doğrusu... Şakir amcaya bir radyo satın aldırmışlar. Düşün o hasis adama... Yalnız o değil evdeki eşyayı da değiştirtiyorlarmış... Zavallı Naile hanım... Kadıncağıza bir süpürge al-

maz kırk gün dır dır ederdi...

Vasfi annesinin anlattıkları karşısında lâkayıt görünmekte güçlük çekiyor, fakat çok gayret sarfederek buna muvaffak oluyordu.

Nuri ile akşamları köşedeki meyhanede buluştukları zaman da hep böyle oluyordu. Patronun oğlu Sacit her zaman Şakir amcanın evlenmesi mevzuu üzerinde Nuriye takılmak için söz açıyordu. Sacit onların ilk okul arkadaşı idi ve Nuri, amcasının evlenmesinden duyduğu endişeyi ondan saklamamıştı. Nuri ötedenberi çocuksuz bir ihtiyar olan amcalarının bir gün mirasına konacağını tahayyül etmişti. Şimdi evlenerek, amcası mirası tehlikeye sokuyordu. İki kadehten sonra Nuri bazı müstencen sözler söylemeğe başlıyordu. Naile yengenin çocuğu olmamıştı ama, yeni yenge pek gençti... Amcaya muhakkak «Nur topu gibi» bir evlât verecekti... Amca istediği kadar ihtiyar olsun mahallede «çok şükür amcanın yavrusuna gönüllü baba olacak delikanlı kıtlığı yoktu...» Çocuğa kan muayenesi yapılacak değil ya... Bal gibi amcasının mirasına konacaktı...

Hiddeti içinde, Nuri, öyle ateşli ateşli konuşuyordu ki orada olanlar kahkaha ile gülüyorlardı.

Tek gülmeyen Vasfi idi. hattâ bazı kere Nuri başladı mı başı önünde kapıdan süzülüp kaçardı. İçinde şahlanan müthiş bir öfke kulaklarını uğuldatır, kalbinde kuvvetli bir çarpıntı yaratırdı... Bazen saatlerce kaldırımları bozuk karanlık sokaklarda hedefsiz dolaşırdı. Zeyneble Şakir amcanın hayallerini gözlerinden silmek için...

⊙

Bir gün annesi:

— Gelecek perşembe Şakir amcanın düğününe davetliyiz, dedi...

Akşam olmuştu. Yemekte idiler... Vasfi şiddetle başını kaldırarak:

— Ne gülünç şey, diye bağırdı, ben gitmem...

Annesi ona uzun uzun baktı sonra sakin bir sesle:

— Kendimizi, bu evlenmeyi hoş görmüyor göstermeye hakkımız yok oğlum, dedi... İstediği zaman evlenmek Şakir amcanın hakkıdır, buna kimse karışamaz, sonra da sana daha evvel söylediğim gibi karısı öldükten sonra yeniden evlenen ilk adam amcan değildir. Doğrusu, bu yaşda genç bir kızla değil; kendine akran yaşlı başlı bir kadınla evlenmeli idi... Amma, nihayet bu da kendi bileceği şeydir, bizi alâkadar etmez.

yerinden kalktı, ilâve etti:

— Elbiseni temizletmeye verdim...

Vasfi kendini tutamıyarak bağırdı:

— Bir bu eksikti... Neden bana sormadan bunu yaptın?

Şimdiye kadar kendisine bu tarzda hitap etmemiş olan oğluna kadın hayretle baktı... Kuru bir sesle sordu:

— Ne oluyor sana?...

— İstediğim şeyi kendim yaparım... Artık çocuk değilim, elbisemi temizletmek isteseydim, ben kendim temizleyiciye verirdim.

Sonra daha sakin bir sesle ilâve etti:

— O elbiseyi bugün giyecektim...

Sofrayı toplayıp tabakları tepsinin üstüne yerleştirmiş olan annesi kapıya doğru yürüdü...

— Amcan evleniyor diye bu kadar sinirli olmaya hacet yok... Sen de Nuri gibi oluyorsun...

— Nuri gibi mi?

— Evet, tıpkı Nuri gibi... Oğlum, zengin akrabaların mirasına göz koymak doğru bir şey değildir. Sen günün birinde meslek sahibi bir adam olacaksın, herkese kendini saydıracaksın, belki de amcandan da daha zengin olacaksın...

— Fakat anneciğim...

Onu dinlemeden annesi odadan çıkmıştı. Bir kaç dakika sonra odaya döndüğü zaman, Vasfiyi, pencerenin önünde buldu. Ona yaklaştı:

— Oğlum dedi sana tekrar ediyorum, amcanın evlenmesini doğru bulmadığımızı açıkca göstermeye hakkımız yoktur. Nasıl olursa nikâhında bulunmamazlık edebiliriz... Herkes buna ne manâ verir?... Elbise mes'elesine gelince sana danışmadan onu temizlemeye verdiğim için çok canım sıkıldı...

Vasfi esefle anlıyordu, annesinin kalbini kırmıştı. Hemen onun kolları arasına atılarak canı yanmış küçük bir çocuk gibi onun kucağında hareketsiz durdu, donuk bir sesle:

— Özür dilerim anneciyim dedi, biraz evvel canını sıktım, bir arkadaşım beni davet etmişti, oraya gitmek için yeni elbisemi giymek istiyordum...

Annesi, her zamanki tatlı gülüşü ile ona baktı:

— Anlıyorum yavrucuğum, dedi.

Şakir amcanın düğününde Vasfinin üzerinde temizlenmiş elbisesi vardı. Daha sonra da, mahkeme karşısına çıktığı gün yine üstünde bu elbise vardı. Şimdi de hapishaneyi, sırtında aynı elbise ile bırakmıştı.

Merasim sırasında, kendisine bu yeni temizleyiciden gelmiş gri kostümü de bir bayram çocuğuna benzettiği için gülünç hissetmekten ezâ duydu.

Nikâh dairesinde elliden fazla davetli vardı,

Bunların bir kısmı Şakir efendinin haldeki komşuları ile onların karıları, çocukları, akrabaları idi. Bir kısmı da Zeynebin hısım akraba ahbab ve komşuları idi. Şakir efendinin akrabaları yalnız Vasfinin annesi, Vasfi ve Nurinin annesiydi. Nuri nikâha gelmemişti...

Davetlilerin hepsi en süslü elbiselerini giymişlerdi. Genç kızlar bayramlıklarını giyiniyorlardı. Kız çocuklarının üstlerinde çiğ renkli elbiseler vardı, oğlan çocuklarının çoğu, uzun pantolonları üstüne düşen çok renkli desenli gömlekler giyiyorlardı.

Zeynebin babası benekli kırmız kravatlı koyu yeşil pantolonuyla insandan gülmek arzusu uyandırıyordu.

Vasfi ile Nurinin anneleri bile merasime gelmek için süslenmişlerdi. Eskimiş solmuş mantolarını temizlemiş, ütülemişlerdi... Başlarına çiçekleri çok, rengarenk eşarplar takmışlar, ellerine plâstikten yapılmış birer yeni çanta almışlardı. Vasfinin annesinin elinde eldivenler de vardı.

Bu Vasfinin pek sinirine dokunuyordu. Amma, evden çıkarlarken kırarım korkusuyla susmuş, onu bu eldivenleri giymekten menedememişti.

Fakat Nikâh dairesi içindekilerden en gülüncü bizzat ihtiyar damatla, o genç gelindi.

Şakir efendinin lâcivert kostümünün yeleği önünde gayet kalın ve altından bir saat kordonu vardı... Elinde başından hiç eksik olmayan kasketinin yerine geçecek gri fötrden bir şapka bulunuyordu... Kıpkırmızı yüzü ne kadar heyecanlı olduğunun bariz bir deliliydi... Dudaklarının eskiden yarısını örten kıyıklarını hem kırpmış, hem de iki uçlarından keserek bir hayli kısaltmıştı. Usta bir berber de gayet büyük bir meharetle başında kalan tek tük kılla

dazlak ve şimdi kıpkırmızı olmuş kafasını örtmeğe çabalamış, kısmen de muvaffak olmuştu. Etrafına berberin ona bol bol sürdüğü ucuz losyan kokusunu saçarak davetlilerin arasında dolaşıyordu. Parmakları arasında ebedi tesbihi yoktu. Gözlerini de öyle yarı kapalı tutmuyordu... O bu itiyadı zengin olduktan sonra edinmişti... Bu tavır onu insanlardan uzak tutuyor zannederek başlamıştı... Gözler yarı kapalı uyuklar bir halde durup etrafından uzaklaşmak ona kibarlık gibi gelirdi...

Şakir efendi bu gün adam akıllı uyanıktı... Uyuklamak şöyle dursun gözleri canlı ve pırıl pırıl pırıldıyordu... Bu hâl onu en az on yaş gençleştiriyordu.

Zeynebe gelince onun da yüzü sevinçten ışıldıyordu. Açık mavi elbisenin etekleri siyah mantosunun altından görünüyordu. Güzel saçlarını kırmızı ve sarı çiçekli mavi bir eşarp örtüyordu... Ayağında siyah, uzun ökçeli iskarpinler, mavi eldivenli ellerinin birinde de beyaz çiçeklerden yapılmış bir buket vardı. Gayet fena bir tarzda boyanmıştı. Kızıl altın rengine kaçan esmer tenine, penbe pudra hiç yakışmamıştı, dudaklarındaki boya mor renkte idi... Acemi bir el boyamış, kaşları yüzünün mânasını adileştirmişti.

Vasfi onu bugün çirkin buluyordu, fakat onu seviyor, çok seviyordu... Onu şimdi daha da fazla sevdiğini hissediyordu... Çünkü kaybetmiş olduğunu biliyordu. Çok bedbahttı... Bedbaht ve ümitsizdi... Zeynebi çılgınca kıskanıyordu.

Davetliler arka sıralarda yer aldılar. Şakir efendi ile Zeyneb nikâh memurunun masasında, onlar önünde oturmuşlardı, yanlarında iki şişman efendi, şahitler, masanın üstünde biraz sonra imzalayacakla-

rı defter vardı... Vasfi annesinin yanında oturuyordu... Vücudu buz kesilmişti, elleri titriyordu, alnında ter taneleri belirmişti. Kendisine hâkim olmağa çalışıyordu, salon o kadar sessizdi ki, ötekilerin hepsi onun kalbinin kuvvetli ve sert atışlarını duyacaklar zannediyordu. Kalbi her an bir az daha çabuk, biraz daha sert vuruyordu...

⊙

Nikâh merasimi ona çok uzun geliyordu. Zeyneb eline kalemi almıştı, şimdi defteri imzalayacaktı... Tam o anda Vasfi sert bir hareket yaptı. Bu sabırsız kımıldayışın sebebi ne idi? Ne yapmak istiyordu? Bunu kendi de bilmiyordu... Zeynebin üzerine atılıp onu tartaklamak mı? Yoksa Şakir efendinin boğazına sarılmak mı istiyordu?... Belki de istediği bu salondan kaçmak, dışarıda rahat bir nefes almaktı... Tam bu ara, tatlı bir el onun elini tuttu ve bir daha bırakmadı.

Bu annesinin eliydi...

Şakir efendiden sonra şahitler defteri imzaladılar. Ufak bir adam olan nikâh memuru kısa bir nutuk gibi bir şey söyledi...

Davetliler yeni evlileri tebrik ettiler, Zeynebin annesi Zeynebin arkadaşları olan genç kızlarla birlikte nikâh şekerlerini dağıtmağa başladı. Bu şekerler süslü kutular içinde idi. Şekerler dağıtılmağa başlandıktan sonra oradaki çocuklar azdılar. Şeker kutusunu önce almak için birbirlerine girdiler . Anneler çocuklarını zaptetmeğe çabalıyorlardı. Herkes bir başka usulle çocuğunu gizli gizli çimdikliyor, kimisi açıkça dövüyor, kimisi kaş göz işaretiyle böy-

le yapmasının ayıp olduğunu anlatmak istiyordu. Vasfi ile annesi ve Nurinin annesi herkesten ayrı bir köşede idiler. Etraflarında Naile hanımı seven bir kaç komşusu vardı. Bu kadınların biri:

— Zavallı Naile hanım diyordu, fakirin daha kefeni solmadı...

Şakir efendi genç karısının yanında ayakta duruyor, şakaklarında biriken ve ensesinden akan terleri mendiliyle kuruluyordu. Bir el Vasfinin kolunu tuttu, hafif bir ses onun kulağına mırıldandı:

— Amcana baksana!... Saadetten bunalıyor...

Nuri idi. Onu görünce şaşıran Vasfi:

— A... Sen misin? diyerek ona doğru döndü. Burada mıydın?...

— Değildim amma, işte şimdi buradayım. Evvelâ gelmek istemedim, iyice düşündükten sonra fikrimi değiştirdim. Bu dedim bir kerre görülecek bir manzara... Yetmişin çok üstündeki bu moruğun insan nikâh törenine değil, ancak cenaze törenine gidebilir. Böylesine bir nikâh törenini görmek her kula nasip olmaz...

Nuri ile oraya gelmiş olan Sacit kıs kıs gülüyordu. Sacidi göldüren bu sözler Vasfinin canını sıkıyordu. Ötekilerin güldüğü bu olay Vasfinin hayatının en büyük felâketi idi. Bundan evvel buna benzer bir acı tanımamıştı. Kendi kendine Nuriye öfkelenmemesi lâzım geldiğini söylüyordu amma, buna muvaffak olamıyordu. Kolundan tutan Nuri, onu salonun bir köşesine doğru âdeta sürüklemişti. Bu evlenme hakkında düşündüklerini yüksek sesle söylüyordu. Ve Sacit durmadan gülüyordu. Vasfi sessiz duruyordu. Hiç gülmüyor, gülümsemiyordu. Vasfinin bu neşesizliğini sezen Nuri:

— Hey ahbab, dedi, nen var senin... Pek keyifsiz

görünüyorsun.

— Ne var yahu?... Dilini kedi mi yuttu. Artık o kadar kasavet çekme, görüyorsun, amcanın mirasına veda etmek lâzım... Ne yapalım, boş ver. Seni böyle arpacı kumrusu gibi düşündüren bu değil mi?...

Vasfi omuzlarını silkti, Nuri devam etti:

— Ben amcamın mirasına elvedâ dedim. Hiç düşünmüyorum. Birbirine bu kadar uygun bir çift dünyada görmedim. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım...

Vasfi sözünü kesti:

— Yeter...

— Boş ver ahbab... Amcamızın zurriyetinden olmayacağı muhakkak olan amca oğlumuz bir gün mirasa konacak...

Mütemadiyen gülen Sacit:

— O kadar yüksek sesle konuşma Nuri, dedi, başkaları da duyabilirler.

Başkaları muhakkak onu işitebilirlerdi... Çünkü çok yüksek sesle konuşuyordu. Fakat Vasfi onu dinlemiyor, ne söylediğini işitmiyordu. Adeta bir nevi uyuşukluk içerisinde idi. Kocası Şakir efendinin yanında kapıya doğru giden Zeynebe bakıyordu.

Hatıra fotoğrafı çekmek isteyen genç bir tofoğrafçı yollarını kesti.

Şakir efendi ona mani olmak istedi amma, Zeyneb hemen durdu ve gülerek objektifin içine baktı.

Şakir efendide başka türlü yapamazdı, o da karısının yanında durdu, fotoğraf makinesinin içine doğru gülerek baktı. Bu hali gören Nuri artık kendini tutamıyarak gülmeğe başladı:

— Damat beye voyvo... diyordu. Nasıl poz veriyor baksanıza. İnsan gülmekten katılır be...

⊙

Şakir efendi tarafından tutulmuş taksiler davetlileri bekliyordu. Nuri, Sacit ve daha iki delikanlıyla birlikte Vasfi bunlardan birine bindi.

O bugünü düşündükçe hâlâ bir kâbus muydu? diye kendi kendine sorardı. Amcasının evi, o neşe, o düğün ziyafeti, o zerde pilâv...

Rakı su gibi akıyordu. Neşe gitgide daha yüksek, daha gürültülü oluyordu.

Eve döndükten sonra giydiği elbisesi ve tel duvak içinde Zeynebin çıldırtıcı bir güzelliği vardı. Elektrik ışığında makyajı daha hafif görünüyordu.

Naile hanımın öldüğü odanın kapıları kapalıydı... Bu odanın tam karşısındaki odada, bir pikap durmadan çalıyor... Gençler dönüyorlardı. Yaşlılar, aşağı katta kurulmuş bir masanın önünde oturuyorlar, rakı içmeğe devam ediyorlardı. Odanın bir köşesinde üç kıpti çalgıcı alaturka havalar çalıyorlardı. Bunlardan biri kör bir kemancı idi... Biri ak saçlı bir kadın, bir danesi de çok gür saçlı bir delikanlı idi. Odanın ortasında iki çengi oynuyordu. İkisi de tunç tenli, kıvrak, ince vücutlu idiler... Titredikçe, göbek attıkça elbiselerindeki pullar ışıldıyordu. Def çalan ihtiyar kadın:

— Oh, oh, oh, oh... oooh... Çengiciğim ooh... Kaşın gözün mü oynuyor, yoksa baba mı öyle geliyor?... diye bağırıyordu... Oturanlar el çırparak tempo tutuyorlardı. Vasfiden başka düğündekilerin hepsi neşeli idi, hepsi eğleniyordu...

Daha sonra, kaç defa müthiş geceyi rüyalarında görmüş ve hapishane koğuşundaki yatağında sıçrıyarak uyandıktan sonra bir daha sabahlara kadar göz kırpmamıştı...

Zeynebe karşı duyduğu, bu büyüleyici çılgın sevgiden kurtulmak için hiçbir şey yapmamış, aksine, kendini bu fırtınaya terketmişti... İşte bu sevgi onu bu felâkete kadar sürüklemişti...

Düğün gecesi, kendini annesine bile göstermeden kaçmış, uzun saatler şehrin sokaklarında deli gibi dolaşıp durmuştu. Sabaha karşı, eve döndüğü zaman, annesi işe gitmek için hazırdı... Kadının yüzü sapsarı idi... Oğlunu görünce gözlerinin içi sevinçle parlamıştı. Onun büyük bir endişe içinde beklemiş olduğu belli idi... Vasfi bu olayı, hapishanede bulunduğu zamanlar hep düşünmüştü... Anneciğim, sevinçle birdenbire parlamış olan o zavallı, solgun yüzü daima gözünün önüne gelmişti?... Ondan sevincini gizlemeye uğraşarak:

— Sen misin oğlum? demişti... Nihayet gelebildin, çok şükür...

Sonra heyecanını saklamak için başını çevirerek, ilâve etmişti:

— Nerede ise merak etmeye başlayacaktım...

— Özür dilerim anneciğim, yorulmuştum, eve dönmek için oradan ayrıldım, fakat yolda arkadaşlara rastladım, beni bırakmadılar, tabiî merak edebileceğini düşünmeli idim...

Annesi onun omuzunu okşayarak:

— Sen odana çık çocuğum, şimdi sana kahveni getiririm! demişti.

— Hiç zahmet etme anneciğim, ben hemen uyuyacağım...

— Peki yavrum...

Annesinin gözleri muhabbet ve merhametle dolu idi...

Odasına girince Vasfi duvarda asılı duran küçük aynada yüzünü görünce annesinin kendine niçin merhametle bakmış olduğunu anlamıştı...

Öyle yorgun, öyle bitkin bir hali vardı ki, hakikaten acınacak bir durumda idi... Birdenbire kendini yatağının üstüne attı ve dayak yemiş küçük bir çocuk gibi ağlamaya başladı... Bu aralık annesi işine gitmek için evden çıkıyordu...

⊙

Zeyneb evleneli tam yedi ay olmuştu. Vasfi her zaman onu düşünüyordu. Onu görmeye uğraşmıyor, hattâ, ona tesadüf etmemek için elinden geleni yapıyordu amma yine de onu unutmaya gayret etmiyordu. Onun yüzünden çektiği ıstırabı da seviyor gibi idi... İhtiyar amcanın yanında kendini çok küçük, çok gülüç buluyordu... O iğrenç adam sevdiği kadını elinden almıştı, bu inanılacak bir şey değildi... Vasfi dünyadan bezmiş gibi idi, hiç bir şeyde hevesi kalmamıştı... Artık tahsiline bile ehemmiyet verdiği yoktu, derslerine gitmek bile istemiyordu... Onun tahsil edebilmesi için annesi pek çok mahrumiyetlere katlanmış, çok çalışmıştı. Eğer böyle olmasaydı, tahsilini ortada bırakacaktı... Artık onun için hayatın hiç bir mânası kalmamıştı... Zaten hangi istikbali vardı ki... Nuri ona her zaman «Sen delisin Vasfi, senin gibi meteliksiz bir adam hiç doktor olmaya kalkar mı? Doktor olduğun zaman, parlak bir muayenehane açamayan bir adam, hiç bir zaman meşhur bir doktor olamaz... Sen her zaman kenarda kalacaksın...» derdi.

Nurinin bu tarz konuşması canını sıktığı halde, yine hemen hemen onu bulmak için köşedeki meyhaneye hergün gidiyordu... Bir gün, Nuriden, Zeynebin bir çocuk beklediğini öğrendi...

Nuri gülerek:

— Çocuk dünyaya gelince ihtiyar budala pek sevinecek amma, çocuk ona değil kahvecinin oğlu Hasana benzeyecek... Hasan da doğrusu güzel çocuktur...

Vasfi hiddetten kıpkırmızı kesilmişti...

— Nuri bu kadına iftira etmekten seni menediyorum. Nuri hayretle gözlerini açtı:

— Zeynebe karşı olan bu alâkanı anlayamıyorum... Burada iftira nerede?... Ben bildiğimi iyi biliyorum...

Vasfi tezgâhın üzerine şiddetle bir yumruk indirdi...

— Bildiklerini kendine sakla! diye bağırdı...

Ve önündeki kadehi bitirmeden meyhaneden çıktı... Eve gelince hemen odasına çıktı. Çılgın gibi idi... Kendini yüz üstü yatağına attı. Nurinin sözleri onun aklını alt üst etmişti, demek Hasanla Zeynebin arasında bir münasebet vardı... Nuri çok şeyler biliyor gibi idi... «Demek Zeynebi hâlâ kıskanıyorum» diye düşündü. «Bu nasıl olur?...» O akşam sofraya inmedi, annesine biraz rahatsız olduğunu söyledi...

Ertesi günü Zeynebe gitmekten kendini menedememişti... Kapıyı çaldı. Gündelikçi kadın evde olmadığından, ona Zeyneb kapıyı açmıştı. Genç kadının üstünde koyu renk güzel bir sabahlık vardı... Siyah gür saçları omuzlarının üstüne dökülmüştü, dudakları kıpkırmızı, gözleri pırıl pırıl yanıyordu. Vasfiyi görünce:

— A... Sen misin Vasfi?... dedi...

— Evet diye mırıldandı.

— Nasıl oldu da aileden biri beni hatırlayabildi...

— Seninle görüşmek istiyorum... Söyliyecek çok mühim şeyler var...

Zeyneb ilgilenmişti:

— Çok şey, dedi... Öyle ise gir içeriye, kapıda durma...

Vasfinin içeri girmesi için biraz geriye çekildi, sonra sokak kapısını örterek onun önüne geçti başka bir kapıya doğru ilerledi. Beraberce ılık bir odaya girdiler, penceredeki perdeler yarı kapalı idi, kenarda bir yastığın üstünde iri tekir bir kedi uyuyordu... Odada çini bir odun sobası yanıyordu...

Zeyneb ona yer gösterdi:

— Neden ayakta duruyorsun, otursana, dedi; burası senin kendi evin demektir; sen bu evin çocuğu sayılırsın...

Vasfi hoşuna gitmeyen bu sözlere cevap vermedenbir koltuğa çöktü Zeyneb de, ayağından bembeterliklerini çıkararak sedirin üzerine oturdu, yastıklara rahatça dayandı... Sedirin önünde bir küçük masanın üstüne, tırnak takımları vardı... Vasfinin orada olduğunu unutmuş gibi, tasasız bir tavırla makası eline alarak tırnaklarını düzeltmeye başladı... Vasfi bir şey söylemediği için o konuştu:

— Ne susuyorsun? dedi. hani bana söyleyeceklerin vardı...

Vasfi bir şey söylemeden, kederli gözlerle Zeynebe bakıyor ve niçin buraya gelmiş olduğunu kendi kendine soruyordu... Zeynebi öyle göreceği gelmişti ki... Aylardanberi, onun hırçınlıklarının, eziyetlerinin, neşesinin, o emsalsiz siyah gözlerinin has-

retini çekmişti... Aralarındaki bu sıkıcı sessizliği bozmak lâzımdı... Zeyneb bu defa, kuru bir sesle:

— Vasfi, dedi, konuşmaya başlamadan evvel benim, eski Zeyneb olmadığımı hatırla... Ben şimdi senin yengenim, amcanın, büyük babanın kardeşinin karısıyım, bunu sakın aklından çıkarma...

Vasfi sabırsızlıkla bir hareket yaptı...

— Benimle böyle konuşmaya hiç lüzum yok! dedi...

— Ben istediğim gibi konuşurum... Aklıma geleni söylerim... Açık konuşmak en iyi şeydir... Sana amcanın karısı olduğumu söylediğim zaman...

— Kâfi artık Zeyneb... Bunu biliyorum... Neden mütemadiyen aynı şeyi tekrarlıyorsun... Sen onun karısı olduğun günden beri bu korkunç hakikati bir müddet unutmadım, bundan başka bir şey düşünemiyorum...

Zeyneb canının sıkıldığını gösteren bir baş sallamasiyle kaşlarını çattı:

— Korkunç hakikat... Bu da ne demekmiş?

— Evet, korkunç ve feci bir hakikat bu... Fakat ne yazık ki, ben bunu değiştiremiyordum... Yalnız ıstırap çekiyorum o kadar...

Vasfi, Zeynebe bu sözleri hiç bir zaman söyliyemiyeceğini buna cesaret edemiyeceğini zannetmişti.

— Bu olanları sen istedin diye devam etti, ben ne yapabilirdim ki?...

Gözlerini kapadı, Zeynebin karşısında ağlamaktan korkuyordu.

Genç kadın soğuk bir sesle sordu:

— Bunları söylemek için mi buraya geldin?...

Genç adam, hıçkırıklarını tutmaya gayret ederek:

— Hayır, dedi sana söyleyecek çok daha mühim şeyler var...

— Seni dinliyorum, doğrusu pek merak ettim, bana bu kadar mühim ne söyleyeceksin...

— Bir çocuk bekliyorsun değil mi?...

Zeyneb birden bire irkildi, elinden tırnak makasını düşürdü... Hayretle bir müddet Vasfiye baktı, sonra yarı gülerek, yarı hiddetli:

— Bu ne biçim sual dedi, sen çıldırdın mı ayol... oğlum bir aile kadını böyle şeyi mümkün olduğu kadar saklar, hatta kocasından bile anladın mı...

— Bana söyle bir çocuk beklediğin doğru mu?...

Zeyneb omuzunu silkdi:

— Amma adammışın dedi. Bu şey seni alakadar etmez, çocuk bekleyeyim beklemeyeyim sana ne?...

— Beni alakadar etmez amma, senin hakkında ortada dolaşan dedikodular var... Senin dikkatini çekmek için böyle konuştum...

Zeyneb bir ara şaşalar gibi oldu. Her zamanki küstah ve alaycı tavrını kaybetti. Gözleri parlamaya başlamıştı, her halinden kendini mudafaya hazır olduğu belli idi. Bakışları tehlike karşısında kalmış bir parsın bakışlarına benziyordu.

— Neden sustun, devam etsene, buraya bunları söylemek için gelmedin mi?...

Vasfi boğuk bir sesle:

— Çocuğunun babasının amcam olmadığını söylüyorlar...

Çocuğun babası kahveci Hasanmış...

— Kahvecinin oğlu Hasan da kim oluyor... Ben böyle adam tanımıyorum...

Vasfi hiddetle yerinden doğruldu:

— Yalancı... Ona pastacıda rast gelmiştik, karşımızdaki masada idi, selâmlaştığımız zaman bana, onun kim olduğunu sordun, sonra onun çok güzel bir delikanlı olduğunu söyledin... Orada oturduğumuz müddet te gözlerinizi birbirinizden ayırmadınız...

Birden ellerile gözlerini kapadı, sonra ani bir şiddetle yerinden fırladı, Zeynebe yaklaştı, onun omuzlarını yakaladı büyük bir hiddetle sarsmaya başladı.

— Söyle cevap ver bana çocuğunun babası o deyil mi? diye bağırdı.

Zeyneb sapsarı kesilmişti. Onun elerinden kurtulmaya uğraşarak:

— Vasfi deli mi oldun? diye fısıldadı.

Evet, deli olmuştu inanılmayacak kadar büyük bir kıskançlık onu deli etmişti, kıskançlık vücudunu ateş gibi yakıyordu.

Genç kadın evlendikten sonra onun peşini bırakmamıştı. Onu uzaktan tıpkı bir ölüyü sever gibi seviyordu. O dokunulmaz ilişilmez bir insandı, ona ne kendi, ne de başkaları yakınlaşamazdı. Zeynebin anasının tesirinde kalarak evlenmiş olmasına kendini inandırmaya uğraşmıştı. O boşanmış bir kadındı yeniden rahat ve sıkıntısız bir hayat kurmak evinin hanımı olmak istemişti. Fakir bir aşçının kızı idi. Şakir amcanın serveti gözlerini kamaştırmış olacaktı. Tabiî kocasını sevmiyordu amma ona sadıktı, çünkü Zeyneb bütün görüşüne rağmen ciddi ve namuslu bir kadındı. O muhakkak sonuna kadar kocasına sadık kalacaktı, bunu refahı, kocasına borçlu olduğunu hissettiği için yapacaktı, onun cömertliğine bu suretle teşekkür edecekti...

Nuri ona her zaman Zeyneb aleyhinde konu-

şurdu... Fakat bu sefer onun sözlerine inandı. Çünkü, yakışıklı bir delikanlı olan Hasan için, aralarında bir kaç kere kavga etmişlerdi. Çünkü Zeyneb, bir çok kere onun güzel bir erkek olduğunu, Vasfiye söylemişti. Ne zaman Zeynebi öpmek ister ve ne zaman Zeyneb ondan kaçarsa, o hep: «Zeyneb bir başkasını seviyor» diye düşünmüştü. Ve bu da her zaman böyle olmuştu, çünkü Zeyneb hiç bir zaman kendisini ona öpdürtmemişti.

Müthiş bir kıskançlık içinde kıvranıyordu, Bu eski kıskançlığı acı bir şekilde hatırlamak mıydı?... Yoksa onu hâlâ aynı şiddetle kıskanıyor muydu?...

Zeynebi sarsa sarsa onu tekrarlıyordu:

— Yalancı!. Sen bir yalancıdan başka bir şey değilsin... onun metresi olduğunu söylesene...

Zeyneb, korku ve şaşkınlık içinde yerinden doğrulabildi ve:

— Bırak beni, beni bırak... diye inledi, ben senin karın değilim.

Vasfi, o anda, yaptığı hareketin manasızlığını ve yersizliğini anladı. Onu bıraktı, ayakta karşı karşıya duruyorlardı ve Vasfi onun anber ve kara karanfil gibi kokan vücudunun sıcaklığını duyuyordu.

Vasfi, içinden: «Ben deliyim, Ben zır deliyim. Hatta bundan daha beter... ben budalayım... gülünç, komik bir herifim!.» diyordu.

Acaba Zeyneb onun halinden ne düşündüğünü anlamış mıydı, birden değişiverdi:

— Sen bana bak, bana! dedi. Benim, ne yaptığım, ne ettiğim yalnız kocamı ilgilendirir... Sen kim oluyorsun da bana böyle şeyler soruyorsun?... Ben evli bir kadınım, canımın istediği kadar çocuğum olur benim!... Buna kimse karışamaz!. Eğer, ortada şüphelenecek bir şey varsa, bundan ancak ko-

cam şüphelenebilir... Anladın mı?... Benim hakkımda kimse bir hüküm veremez...

Yan yana, vücutları birbirine yapışık duruyorlardı ve Zeyneb geri çekilmiyordu. Vasfi için bu geri çekiliş imkândızdı. Vasfi onun ellerini avuçları içine almak istiyordu, fakat cesaret edemiyordu, bitkin bir halde mırıldandı:

— Beni affet Zeyneb!.

Artık ondan korkacak bir şey kalmadığını anlayan Zeynebin benzi soluk değildi, azametli tavrını da kazanmıştı:

— Bana Zeyneb deme, yenge de, diye çıkıştı.

— Yok canım sen deli misin?.

— Evet benden nefret ettiğini ve niçin nefret ettiğini biliyorum, dedi.

— Ben senden nefret etmiyorum Zeyneb!diye inledi, seni artık sevmemeğe cabalıyorum. Bunu da beceremiyorum...

— Amcanın karısıyla böyle konuştuktan utanmıyor musun?... Beni kıskanmaktan utanmıyor musun?... Ben namuslu ve kocasına sadık bir kadınım. Sen beni böyle iftiralarla korkutup, kendine boyun eğmemi sağlayamazsın. Artık benim peşimde dolaşma!. Sizlerin benim gözümde bir pulluk kıymetiniz yok. Mahallemizdeki acuzelerin de dedi koduları bana vız gelir tırız gider. Anladın mı?... hepiniz benim için püfsünüz.

Zeynebin heyecandan al al olmuş yanaklarına yakından bakarken:

— Ben, sadece, hakkında söylenenleri bildirmek için gelmiştim diye mırıldandı; iftiraları!.

Zeyneb:

— İftiraları diye bağırdı, bu sözü sana ben söyletmedim... evet iftiraları. Bunlar namus

suzca yapılmış iftiralardır... Bana hasret eden acuzelerin, cadıların iftiraları...

Benim gençliğimi, güzelliğimi, saadetimi, rahatımı kıskanıyorlar, kıskançlıktan geberiyorlar... Kocam benim nasıl bir kadın olduğumu onlardan daha iyi bilir...

Beni öyle iyi tanır ki, bu sebepten beni günden güne daha çok seviyor, bana karşı olan saygısı günden güne artıyor. Gidip kocama aleyhimde bulunsunlar, dedim ya bana bunlar vız gelir Vasfi...

Vasfi: «Zeyneb doğru söylüyor» diye düşündü. «Onun dürüst bir kadın olduğunu biliyorum...» Böyle düşünmek onun sinirlerini yatıştırmıştı... Zeyneb aynı şiddetle konuşmaya devam etti.

— Bütün bu dedikoduların kimden çıktığını bilmiyor değilim, bunlar hep Nurinin anasının marifetleri... Karının bana düşmanlığı var. Genç güzel ve çok mesut bir kadınsam bu kabahat mı? O cadı karı benim saadetimi, rahatımı çekemiyor... Ben amcanız gibi zavallı bir ihtiyarı mesut ettim, bu biçare adamın hayatında hiç güzel bir günü olmamıştı, gülmesini bile bilemiyordu... Ama şimdi gülüyor, neş'eli bir insan oldu... Ona hayatın zevkini ben verdim, o da buna karşılık olarak bana biraz refah verirse çok mu?...

Vasfi söz söylemeden onu dinliyordu:

— Benden alıp vermediğiniz nedir?... Sanki Naile hanıma pek mi dostdunuz... Palavraya lüzum yok, fıkara son nefesini verirken yanında annemden başka kimseler yoktu... Söylesene bana bu sırada aile efradı nerede idi.

Zeyneb, Vasfi'nin sessiz durmasından istifade ederek devam ediyordu:

— Beni almadan evel amcanız parasını aile ef-

radile paylaşıyor mu idi?...

Size verdiği paraları beni alır almaz kesdi mi?...

Benimle neden uğraşıyorsunuz?... Bana bak, ben Şakir efendinin nikâhlı karısıyım canım isterse ondan bir değil, bir çok çocuklarım olur...

— Yeter Zeyneb...

— Yetermiş...Yok beni dinleyeceksin; evlendiğim günden beri hepinizin gözü üstümde, elinizden gelse beni bir kaşık suda boğacak sınız. Üzerim de yeni bir iskarpin, bir şapka, yahut ta kolumda yeni bir bilezik gördüğünüz zaman hasetinizden deli oluyor, iftiraya başlıyorsunuz.

Ben de bu mahallendenim, hiç Şakir efendiden bahsedildiğini duymadım, benimle evlendiğinden beri adamcağız herkesin ağzında, her yaptığı şeyle konu komşu meşgul... Cadı karılar biribirlerine «Gördün mü Zeynebin göğsündeki iğneyi... diyorlar kocasından yeni bir hediyesi... «cadolozların başka dertleri yok mu?... Eğer kocam benden memnunsa, durmadan bana hediyeler veriyorsa, şüphesiz ki benim kendisi ile çok iyi olduğum içindir... Benden hoşnut, bundan kime ne? Evini gül gibi tutuyorum, tertemiz, içi neş'e dolu bir ev... Her akşam penceresinde onun geldiğini bekleyen güler yüzlü bir karısı var... Kendisini seven namuslu, sadık bir karısı var... Evet ben bu yaşta büyük babam olabilecek amcanı seviyorum işte... Beni rahat bırakınız...

Zeyneb'in gözleri hiddetle parıldıyordu:

— Ailenizin niçin beni sevmediğini bilmez miyim hiç? Benden nefret ediyorsunuz, hele Nuri ile annesi, ellerinden gelse beni ortadan yok ederler. Onların bütün dertleri amcanın mirasında... Benim bir çocuğum olursa Nuri kocamın mirasından faydalanmıyacak... Ya sen buraya niçin geldin?...

Doğruyu öğrenmek için mi?... Sizi korkutan doğruyu... Böyle senin gibi bir delikanlı nasıl sıkılmadan yengesine, evet tabiî ben senin yengenim hiç sözümü kesmeye uğraşma...

— Bir çocuk bekliyor musun? diye sormaya cesaret eder... Böyle bir şey olsa onu daha kocam bile bilmiyorken sen kim oluyorsun bana bunu soruyorsun?...

Vasfi, Zeynebin haklı olduğunu anlıyordu. Onun karşısında kendini çok kabahatli buluyordu. Çekingen bir sesle:

— Özür dilerim Zeyneb, dedi, hakkın var, kabalık yaptım; fakat seni kırmak istemedim...

Zeyneb onun sözlerini duymamış gibi devam etti:

— Haydi seni daha fazla merakta bırakmayayım, git bütün aileye müjde ver, ben çocuk beklemiyorum...

— Zeyneb yalvarırım sana. Artık bunları bırakalım...

— Yok bırakmıyalım, Hasana gelince ben kahvecinin oğlunu tanımış olduğumu hatırlamıyorum... Eğer evvelce sana ondan bahsetmişsem, bunu, seni kıskandırmak için yapmış olmalıyım, ben seni seviyordum Vasfi...

Vasfi yüreğinin titrediğini hissetti, kalbi sevinçle olduğu kadar elemle dolmuştu.

— Zeyneb...

Zeynebin elleri Vasfinin kolları üstünde idi, tırnaklarını batırarak onu sarsmaya başladı, gözleri kinle dolu idi:

— Evet seni seviyordum, fakat o zamanlar sen ne yaptın?... Beni almak istedin mi? Amcanla evleneceğim zamana kadar beni almak istediğini söyledin

mi?... Acaba benimle evlenmek, neden tam ben amcana varacağım sırada aklına geldi?... Bu da bir hesaptı değil mi? Beni isteyerek amcandan vaz geçeceğini zannettin. Bu suretle mirası kurtarabileceğini umuyordun...

— Sus artık Zeyneb... Beni tahrik etmeye hakkın yoktur. Seni nasıl çılgınca sevmiş olduğumu, hâlâ öyle sevdiğimi biliyorsun... Seni öyle seviyorum ki...

Vasfi Zeynebi kolları arasına almıştı, Zeyneb ondan kaçmadı.

Yüzünü Vasfinin omuzunun üstüne gizlemişti. Vasfi onun saçlarını öpüyor:

— Zeynebim, diyordu.

Zeyneb birdenbire başını kaldırdı, kolları ile onun boynuna sarıdı, dudaklarını ona uzattı. Fakat hemen onun kolları arasından sıyrılıp kendini sedirin üstüne attı:

— Vasfi hemen git buradan! diye yalvarıyordu; burada durma, seni bir daha görmek istemem...

Vasfi ona yaklaştı, eğildi, yavaşça omuzlarından tuttu. Bu sırada sokak kapısının açıldığı duyuldu. Zeyneb hemen yerinden fırladı. Yüzünde heyecandan, telâştan eser bile yoktu. Gayet sakin bir sesle:

— Hizmetçi kadın geldi galiba, dedi. Pazara gitmişti...

Sonra daha alçak bir sesle ilâve etti:

— Sen yerinden kıpırdama. Bizi beraber görmesin, daha iyi... Dudaklarını sil rujlarım kalmış...

Aynaya yaklaşarak saçlarını düzeltti, sonra acele ile odadan çıktı... Vasfi onun ayak seslerini dinlerken içi sevinçle dolu idi... Dışarıda Zeynebin gündelikçi kadınla konuştuğu duyuluyordu. Nihayet Zeynebin ayak sesleri yeniden duyuldu, odanın kapısı

açıldı, genç kadın açık kapının önünde durarak alaylı gözlerle bir müddet Vasfiyi süzdü, onun hâlâ bıraktığı yerde hareketsiz durmuş olması Zeynebi eğlendiriyordu. Genç adamın gözleri ateşli ve sevgi ile dolu idi; çok heyecanlı bir hali vardı... Zeyneb odaya girerek kapıyı kapadı, ve gülerek:

— Vallahi sen basbayağı bir delisin!... dedi... Buna şüphe edilemez... Ayol orada put gibi ne duruyorsun öyle... Yerinden bile kıpırdamıyor... Haydi gel, gürültü etmeden yürü, hizmetçi kadının seni görmesini istemiyorum... Ne duruyorsun, yürüsene...

— Zeyneb, o kadar bahtiyarım ki...

— Evet, evet, deli olduğunu biliyorum, fakat...

— Zeyneb, madem ki, sen de beni seviyorsun...

Genç kadın canının sıkıldığını gösteren bir hareket yaptı:

— Aman Vasfi, dedi, bitir bu saçmaları... Yeter artık, bu olanları unutmak lâzım...

— Zeyneb sen bu ihtiyar adamla yaşayamazsın bir an evvel ondan ayrılman lâzım.

— Bu adam bağlanacak deli... Dikkat et, yaptığım şeyden pişman olmıyayım... Bir an için kendime hâkim olamadım, hepsi bu... Haydi bakalım hemen buradan git ve bir daha gelme... Ben vazifemden ayrılmamak için gönlüme hâkim olacağım... Ben senin bildiğin kadınlardan değilim, dedikodulara inanma artık...

Vasfi sessiz ve hareketsiz duruyordu...

— Şimdi ben odadan çıkıyorum, eğer hizmetçi kadın hâlâ bodrum katında ise sana işaret ederim, hemen çıkarsın... Kapıyı beni görebilmek için aralık bırak...

Kapıdan çıkarken Vasfiye döndü ve tatlı bir sesle:

— Sen beni herkesten daha iyi tanırsın! dedi... Her zaman benim dostum olarak kalmaya gayret et...

— Zeyneb seni ne kadar sevdiğimi bilirsin... Ömrümün sonuna kadar senin en iyi bir dostun olarak kalacağım...

— Haydi şimdi git artık... Yavaşça yürü...

⊙

Hapishanede bulunduğu günlerde, bu günü çok defalar hatırladı... Önceleri o günü düşündüğü zaman kalbi Zeynebe karşı şükranla dolardı, sonraları zamanla bu artık bir mazi olmaya başlamıştı... «Niçin o gün bana o yakınlığı gösterdi» diyordu... «Niçin onu kollarının arasına almama; bir an için olsa bile bazı oldu? Niçin bana beni sevdiğini söyledi?... Sevmediği muhakkaktı, neden bu yalanı söyledi; o anda hiç samimi değildi bunu şimdi hissediyorum...

Başını yastıkların arasına sakladığı zaman ben ağlıyor zannetmiştim, fakat şimdi anlıyorum o, gülüyordu... Anahtar sesini duyunca başını kaldırdı ve ben o zaman yüzünde en ufak bir heyecanın ifadesini göremedim...»

Yüzünde gizliden bir aşkın, gösterilmemek istenilen bir ihtirasın ifadesi yoktu!... Evet yüzünün çizgilerinden ne aşk, ne keder, ne bir iç savaşının izi vardı... Ağlamak şöyle dursun heyecanlı bile değildi... Yalnız kapıyı dinliyordu o kadar... Evet hizmetçi kadının kendisini Vasfi ile başbaşa görmesinden korkuyordu... Her şeyden önce isminin çıkmamasını, hayat emniyetinin bozulmamasını istiyordu, bütün endişesi bu idi... Kocasını kaybetmek

istemiyor, böyle bir tehlikeyi, atlatmak istiyordu, o anda başka hiç bir düşüncesi yoktu...

Bütün bunlar artık Vasfi için apaçık şeylerdi... Anlayamadığı tek şey Zeynebin kendisine ne sebeple bu oyunu neden oynamış olduğu idi. Etrafını sayısız düşmanlar sarmış olduğu için belki de bir dost kazanmak istemiş ve bunu böyle yapmıştı... Evet icab ettiği zaman kendini müdafaa edecek bir dost... Yoksa her ne bahasına olursa olsun anne olmak mı istiyordu, o takdirde kocasının mirasını kimse ile paylaşmıyacaktı... Bunu bir oyun olarak mı, yoksa hafifliğinden mi yapmıştı? Nuri, anne olmak istediğini söylerken acab haklı mıydı? Belki fedakârlık yapabilecek bir dosta pek büyük ihtiyacı vardı...

Eğer fedakâr bir dost edinmek için bunu yapmışsa fevkalâde muvaffak olmuştu. Hapishanede ranzası üstünde oturup kaç bin kere aynı günü yaşamıştı ve sonra bu hatıraların verdiği yorgunlukla bitab kalınca duvardaki lekeleri döşemedeki budakları hapishanede geçmiş ve geçecek günleri saymağa koyulmuştu...

⊙

Zeyneb'i gördüğü günün üstünden aylar geçmişti. Onu tekrar görmek cesaret ve fırsatını bulamamıştı. Günler eskisi gibi Üniversite, ev ve köşedeki meyhane arasında geçiyordu. Fakat o, oraya gittiği vakit eskisi gibi arkadaşlara katılmıyor, daha fazla yalnız, sessiz başına ve gönlüne yer etmiş düşünce ve duyguların içinde mahpus herkesten uzak ve ayrı kalıyordu. Zeyneb sade Vasfi için değil, Nuri için de sabit bir fikir haline girmişti. Çünkü o Şa-

kir amcanın mirasını tehlikeye düşürmüş olan bir baş belâsıydı, Nuri bu kadından nefret ediyordu, ihtiyar bunağın hayatına girmiş olmasını hiç affetmiyordu. Bütün ömrü boyunca mirasın bir kısmına sahip olacağına muhakkak nazariyle bakınıştı Mahrumiyet ve sefalet içinde geçen bir ömür çocukluk ve gençliğin en büyük tesellisi bu idi. Zeyneb'e karşı tam birbirine zıt bu hisler yüzünden her zaman münakaşa ve kavga ediyorlardı. Fakat Vasfi bu münakaşa ve kavgaların günün birinde Nurinin ölümüne ve kendi felâketine sebep olacağını tahmin edememişti.

Bu hususta hisleri ayrı idi amma gene de iyi arkadaştılar. Akrabalıklarından daha fazla onların bu arkadaşlıkları birbirlerine bağlardı. Oyun arkadaşı olmuşlardı, aynı spor kulübünde üye idiler, aynı yerlerde gezip tozarlar, akşamları aynı tezgâh başında içerlerdi. Birbirlerini çok severlerdi ve hiç kimse hergün yaptıkları bu münakaşanın böyle meş'um bir neticeye ulaşacağını evelden tahmin edemezdi. Daha önceleri bir çok kere Nurinin Zeyneb'ten bahsederken yaptığı şakalara öfkelenmiş ondan daha saygılı bir dille konuşmasını istemişti, ondan bir çok defalar bu gibi münasebetsiz konuşmalara son vermesini istemişti. Fakat Nuri bu ihtarlara kulak asmamıştı, o son münakaşaya kadar hep Zeyneb hakkında pis sözler sarfederdi. Fakat bu defa aynı şey değildi. Şimdi herkesin yanında Zeynebin arkasından entrikalar çevirdiğini iftiharla söylüyordu. Bu bir övünmekten başka bir şey olamazdı... O Zeynebe karşı öyle büyük bir kin besliyordu ki onun aleyhinde her türlü sözü söyleyebileceğini zannediyor, bu türlü hareket etmekte kendinde hak buluyordu...

Vasfi meyhaneye girdiği zaman Nuri orada idi,

birkaç kadeh içmiş olduğu da görülüyordu. Her zaman içkili iken yaptığı şeyleri yapıyor... Çok sarhoşmuş gibi görünerek yüksek sesle abuk sabuk şeyler söylüyordu... Yine herzaman olduğu gibi Zeynebin aleyhinde konuşmaya başladı, bunu yapmadan edemezdi...

Genç kadın için söylediği pek ağır bir söz Vasfiyi çileden çıkardı... Her zaman, Nurinin bu tarzda konuşması karşısında soğuk kanlılığını kaybeder, kendinden geçerdi... Fakat durumu idare eder, öfkesini yatıştırırdı... Zaten Nuri de sesini alçaltır. «Aman, aman kızma, sözümüzü geri aldık...» derdi... Ve iş burada kalırdı... Fakat bu defa Vasfi de biraz fazla içmişti, bunun için tezgâhın üzerine şiddetli bir yumruk vurarak bağırdı:

— «Ağzını topla... Yeter artık, saçmalarını kendine sakla...»

Bu bir bahar günü olmuştu... Hava ılık ve ağırdı, üç gündenberi lodos esmekte idi... Rüzgâr ağır, çok nemli idi, insanın iliklerine işliyor; nefesini daraltıyor; âdeta soluğunu kesiyordu... Tezgâh başında yalnız üç kişi olmalarına rağmen, etrafı kesif bir cigara dumanı kaplamıştı... Buna, rakı, ve soğanlı meze kokuları da karıştığından, meyhanenin içinde tahammül edilmez bir hava vardı...

Nuri azametle başını kaldıraark tehdit eden bir sesle Vasfiye:

— Bu orospu hakkında düşündüklerimi söylemekten beni sen mi menedeceksin? dedi...

Aynı şiddetle Vasfi bağırdı:

— Sana kes sesini diyorum...

Nuri kahkaha ile güldü:

— Yavaştan gel oğlum, dedi... Bu kadının hesabı tamamdır... Birkaç güne kadar amca bey ya-

kalayacaktır... Bu genç adamın kim olduğunu biliyor musun? Benim arkadaşımdır, yalnız bana yardım etmek, deyyuz amcanın gözünü açmak için karıyı kafese koydu... İhtiyarın, aile içine nasıl bir mal sokmuş olduğunu artık anlaması gerek...

— Sana kes sesini dedim duymadın mı?...

— Hayır sesimi kesmiyeceğim ben!...

Nuri sözünü bitirmedi, Vasfi şimdiye kadar, kendisinin bile tanımadığı, korkunç bir sesle bağırarak Nurinin üstüne atılmıştı...

— Sus namussuz herif sus...

Haykırarak Nuriyi tokatlamaya başlamıştı... Nuri onun sol gözüne şiddetli bir yumruk attı... Bu Vasfiyi deliye döndürdü, tezgâhın üzerinden bir şişe kaptı...

Her şey o kadar çabuk oldu ki, Sacit tezgâhın öbür tarafından onların yanına gelene kadar iş işten geçmişti...

Vasfi, Nurinin ölümüne, indirmiş olduğu şişe sebep olmuş zannetti, zaten komiserin fikri de bu idi. Vasfiyi, karakola götürürlerken, küçük meyhanenin önüne birikmiş olan halk onu yuhaladı...

— Pis herif!...

— Kaatil!...

Vasfi kendinde değildi, ne yapmış olduğunu iyice anlayamıyordu... Şaşkın, yüzü sapsarı, kollarından tutan iki polisin arasında ilerliyordu...

Komiserin odasına girdikleri zaman bir bardak su istedi... Fakat su yerine, yüzüne şiddetli iki şamar yedi... Hiç kıpırdamadı, ne kendini müdafaa etmek için bir hareket yaptı, ne de içinde bir isyan hissi uyandı... Onda artık izzeti nefis kalmamış gibi idi... Yüzünü elleri arasına alarak, başı boşalmış ve kalbi daralmış bir halde sıranın üstüne yığıldı...

Sonra komiser onu sorguya çekti. Vasfi olgun bir sesle cevap veriyor, Nuri ile neden kavgaya başlamış olduğunu hatırlamadığını söylüyordu. Zeynebin ismini ağzına almadı, belki bu genç kadının ismini bu işe karışdırmamak içindi... Ona ifadesini imza ettirdiler. Sonrada odaya, hıçkırarak ağlayan küçük, bitkin, zavallı bir kadını soktular. Vasfi annesinin ağladığını hayatında ilk defa görüyordu. Bu müthiş bir şeydi. Kadın durmadan ağlıyor ve aynı sözleri tekrar ediyordu:

— Hayır, Hayır, bu mümkün değildir...

Vasfi, başını eğerek mırıldandı:

— Anneciğim olan oldu...

— Hayır... Hayır mümkün değil... mümkün değil...

İkinci görüşmeleri Sultan Ahmet Hapishanesinde baş gardiyanın odasında oldu. Annesi bu görüşme için bir hayli uğraşmıştı. Duvarları kireçle sıvanmış bu yerde, annesi onu kolları arasına almıştı, bu anne şimdi birden bire ihtiyarlamış bir anne idi. Saçları bembeyazdı. Fakat sakin ve kendine hakimdi. Vasfi annesinin elini öpüp yanan alnına götürdü... Sanki bu elden kafasındaki cehenneme tılsımlı bir şifa umuyordu. Alnını bir müddet ona dayadı, kaldı... sonra alnı hep o elde dayalı boğuk bir sesle mırıldandı:

— Anne beni affet... bir bilmiş olsaydın!...

Annesi onu tekrar göğsüne bastı:

— Yavrum benim!... Her şeyi biliyorum?... Neler çektiğini anlamaz mıyım ben... Ben anlamamış mıydım?...

Hapishanede yattığı müddet içinde Zeyneb, Vasfi için arzu ve aşkın senbolü olmuştu. O artık bir kadın değil, bir düşünce, bir mukaddes inançtı...

Uğrunda herşey feda edilir bir inanç... Onu mabutlaştırmıştı, o bu mabuda kendini kurban ediyordu... Evet diye düşünüyordu; hayatımı, istikbalimi, her şeyimi mahvettim ama pişman değilim, çünkü bunu Zeyneb için yaptım. Ve bu düşünce onu teselli ediyor, ona kuvvet veriyordu.

Aşkı bir nevi mistik muhabbet haline gelmişti. Sığınağı bu mistik duygu idi... Ümitsizliği içinde oraya sığınıyordu... Zeynebe karşı olan aşkı bir ibadet haline gelmişdi... Ve işte uzun seneler böyle geçmişti...

Bugün ise kalbi ölmüş gibiydi... Onu hayata bağlayan hiç bir ilişiği yoktu. eyneb yarı silinmiş bir resim gibi idi. Anneciğine gelince, o artık bu dünyada değildi...

⊙

Hava serindi yanan şakaklarını hafif bir rüzgâr okşuyordu...

Vasfi yürüyordu... On iki sene sonra tekrar kavuştuğu İstanbulun caddelerinde ve ara sokaklarında saatlerden beri yürüyordu...

Bazen yokuşlardan inip çıkıyor, bazen de iki sıra evleri olan bir sokağın nihayetinde kuş bakışı görünen denizi seyrediyordu... Bazen uzaktan köprüyü de görüyor ve olduğu yerde durup sanki onu ilk görüyormuş gibi uzun uzun seyrediyordu.

Denizin üstünde bir sürü küçüklü, büyüklü gemiler vardı... Vasfi bunlara da uzun uzun bakıyor, gözleriyle gidişlerini takip ediyordu...

Camilerin avlusuna giriyor, bu beyaz ve sessiz yerlerde oturuyor, senelerdenberi ışığından mahrum kalmış vücudunu güneşe bırakıyordu... Etrafında

dolaşan güvercinleri seyrediyor, akan şadırvanların seslerini dinliyordu... Sonra birden, yalnızlığın verdiği cesaretsizliğin, yorgunluğun tesirinde kalıyor, yerinden fırlıyor, şehrin gürültüsü içine karışmak için, otobüslerin, taksilerin arasında, sokak sokak dolaşıyordu. O müthiş yanlızlığından kurtulmak için yabancı adamların içine atılıyor, gürültüye karışıyordu.

Böyle öylesine yorulduktan sonra Karaköydeki oteline dönüyordu, odasına girince üstündeki elbiseyi çıkarmadan küf ve ter kokan nemli çarşaflı yatağa uzanıyordu. Tozdan siyahlanmış bir kordonun ucunda sallanan kör bir ampul odayı kirli bir ışık içinde bırakıyordu... Odanın duvarlarında, misafirlerin çizdiği bir takım resimler ve yazılar vardı.

Vasfi bu pis odada yanlız kalmaktan korkardı... Bu kirli duvarları görmemek için gözlerini sıkı sıkı kapıyor ve bambaşka bir evin duvarlarını düşünüyordu. Bu duvarlar; küçük yer tahtaları bembeyaz olan sevimli ve temiz bir evin duvarları idi. Bu yer tahtaları anneciği her iki günde bir sıcak sularla siler, temizlerdi. Bu küçük evde her şey gül gibi temiz ve beyazdı.

Yatak çarşafları kar gibi idi. Lavanta çiçeği kokardı. Beyaz patiska perdeli pencerelerin içinde saksılar dururdu. Hava rüzgârlı olduğu zaman perdeleri şişiren rüzgârla beraber odaya dışardan taze meyve ve çiçek kokuları girerdi...

Gözleri kapalı, Vasfi bütün bunları görürdü. Şakaklarındaki beyaz saçlara rağmen henüz genç olan anneciğinin elleri, ağır iş görmekten her zaman kızarmış halde idi. Vasfiye bu temiz kar gibi evi annesi vermişti. Vasfi o evde çok mesuttu. Halbuki kendisi böyle bir annenin hayatını mahfetmişti. Vas-

fi artık mevcut olmayan bu annenin hem en büyük ümidi, hem de en büyük kederi olmuştu!...

Vasfi için ne vardı ki? Hiç bir şey yoktu.. Çocukluğunun gençliğinin geçtiği bu evde.. Bu ev onların malı değildi. Annesinin ölümünden sonra başkaları oturuyordu. Vasfinin yaşayabilmesi için annesi satmıştı. Kıymeti olmayan fakat Vasfi için her biri bir hazine olan eşyaları Vasfinin Hapishanede, verilen bir kilo ekmekle yaşaması için kâfi değildi.

Şimdi Vasfinin artık hiç bir dostu yoktu... Arkadaşları tanıdıkları yoktu. Onun Zeynebi de yoktu. Onun Zeynebi artık geçmişin bulutları arasında kaybolmuş bir eski resim gibi idi...

Vasfi bir kaç haftadır hapishanede yaptığı gibi yatağından atlıyor ve odanın içinde durmadan dolaşmaya başlıyordu...

Sonra birden yerinde duruyor: «Ben şimdi ne yapacağım? Ne olacağım?..» diye kendi kendine soruyordu. Artık parası da kalmamıştı, bir iş bulamamıştı... İş bulabilmek için kime baş vurabilirdi; kimden iş isteyebilirdi?...

Onun arkasındaki sabıka etiketiyle onu kim yanında çalıştırmak isteyecekti?

Vasfi sigarasını masanın üstündeki tablada hırsla ezdi ve odasından kaçar gibi çıktı.

⊙

Modern yapılarla, kurşuni renkli eski binalar bu şehrin yedi tepesine tırmanmak için sanki birbirlerine destek olmuşlardı. Vasfi İstanbul şehrini kederli gözlerle seyrediyordu. Bu şehir, ona müthiş kalabalık geliyordu, yollar kaldırımlar, nakil vasıtaları hıncahınç doluydu.. Her tarafta çarşıda pa-

zarda eğlence yerlerinde kadın erkek bütün bu kalabalık içinde ona selâm veren, onun halini soran, onun derdini bilen tek insan yoktu.. Evet bu şehirde kimse onu tanımıyor, kimse onun ismini bilmiyordu, kimse onun halini sormuyordu. Bu müthiş kalabalık içinde o kendini yalnız, yapa yalnız, korkunç derecede yalnız hissediyordu.

Evet, kimse ona selâm vermiyordu.. Hattâ odasının anahtarını kendisine uzatan otel kâtibi bile! Vasfi de, artık, ona selam vermiyordu.. Kullandığı sözler gayet sınırlıydı, ya sigara aldırdığı, ya kahve istediği zaman söz söylüyordu... O büyük bir korkuyla: «Bu böyle devam ederse ben konuşmağı unutacağım» diye düşünüyordu, buna inanıyordu? Acaba bundan sonra insanlarla uzun uzun konuşabilecekmiydi? İlk önce, bu düşünce ona bir şaka gibi gelmişti fakat gitgide onu sarmıştı, ondan sonra da sabit bir fikir haline gelmişti. Hattâ zaman zaman bir insana yaklaşıyor ve sırf konuşmuş olmak için, lüzumsuz şeyler meselâ bildiği veya gitmesini aklından geçirmediği bir yol soruyordu.

Sırf konuşmak, sırf konuşabildiğini kendine isbat edebilmek için! Kendi sesini duyduğu zaman, bir dost sesi duymuş gibi mutlulaşıyordu.

Hele bir başka insanın, kendisine hitab edişini duymak onun için ne büyük mutluluktu... O İstanbula geldiğinden beri kendisinin görünmez bir varlık olduğunu zannediyordu. İnsanların arasında dolaştığı zaman kimsenin onun varlığından haberi olmuyordu. Evet, onun bir vücudu, bir görünüşü yoktu sanki. O bir gölge idi, daha doğrusu tabut içindeki bir ölü idi. Bir mezar lahtine benzeyen bir duvar bu şehirde yaşayanlarla onu birbirlerinden ayırıyordu.

⊙

Otel kâtibi Vasfi kapıdan girer girmez hesabı ona uzattı:

— Hesabınız, dedi.

— Peki diyen Vasfi hesabı cebine koydu ve kâtibe:

— Hesabı yarın ödeyeceğim, dedi.

Otel kâtibi:

— Yok, arkadaş! diye çıkıştı. Bu otelde herkes gece girerken yatak parasını peşin verir.. Sen iyi bir misafir olduğun için, biz senden dört gecedir para almadık, ama artık olmaz!

— Size yarın parayı ödeyeceğim, dedim. Yarın olmasın, bu akşam da veririm... Şimdi şu dakikada üstümde para yok..

— Sen böyle işsiz olduktan sonra senin hiç bir zaman paran olmaz! İnsan yirmi dört saatin yirmisini sırt üstü yatıp yatağında geçirirse hiç bir zaman iş bulamaz.

Vasfi cevap vermeden merdivenden çıkıp odasına girdi. Kendini yatağının üstüne attı. Başını yastıkların arasına sokmuştu, kulakları uğulduyordu, başı ateş gibi yanıyordu. Bu vaziyetten kurtulmak için bir şey düşünemiyordu.. Bir çare bulmak lâzımdı, borcunu ödemek mecburiyetinde idi. Bu borcu bu akşam ödemesi icab ediyordu. Otele geldiği zaman ona burada hergün oda parasının ödeneceğini söylemişlerdi... Bunu kabul etmiş dört gün evveline kadar, her akşam odasına çıkarken borcunu ödemişti. Ama dört gündenberi para bulamıyordu, hattâ artık sigara içmiyor ve ölmiyecek kadar yiyebiliyordu. Ağzında bir acılık vardı. Ne yapmalı! diye

düşünüyordu, küçük ilânlardan birşey çıkmıyor nereye baş vurayım?...»

İş bulabilmek için her çareye baş vurmuştu, artık cesareti kalmamıştı. Her defa aynı şeylerle karşılaşıyordu. Ondan daha evvel çalıştığı müesseseden almış bulunması lâzım gelen bonservisi polis müdüriyetinden getireceği iyi hâl belgesini istiyorlardı. Halbuki o talebe iken tevkif edilmiş ve bir daha çalışmak imkânını bulamamıştı. Hayatı boyunca hiç çalışmamış bir kişiye kim bonservis verirdi. Bunları o, hiç bir yere veremezdi, hiç bir kimseye «Ben bu yaşıma kadar hiç çalışmadım» diyemezdi, hiç kimseye «Ben on iki sene hapishanede yattım» diyemezdi. Eğer ona «Niçin?» diye sorarlarsa nasıl olurda onlara «Bir adam öldürdüm de onun için» diyebilirdi.

Hangi insan böyle bir şey söyler... Hakikati saklayıp ta «Ben bir talebeyim» dese ona kim inanırdı?... Üniversiteye bundan onbeş sene evvel girmişti her halde...

Bonservis istemeden kim onu işe alırdı? Vasfi artık iş aramak için kendinde kuvvet bulamıyordu, çalışmaktan vazgeçmişti...

Yerinden kalkıp valizini açtı, içinden gri elbi sesini çıkarıp paket yaptı. Biraz sonra, elinde paket ile otelden çıkmıştı. Hızlı adımlarla köprüyü geçti. Dehşetli sıcak vardı, yüzünden terler akarak Mahmut Paşa yokuşunu çıktı, Kapalı Çarşıya girdi. Ve ilk hissi güneşten kurtulmuş olmanın hazzı oldu. Kuyumculardan geçti. Doğru Bit Pazarına gitti. Eski elbiselerin salkım salkım asıldığı dükkânların önüne geldi, fakat bir tanesine bile girmeğe cesaret edemedi, etrafına şaşkın şaşkın bakınıyordu, bu sırada gözleri garip bir ateşle tutuşmuş çok sarı yüzlü, çok

solgun bir adam onun karşısına dikildi, kolunu tuttu:

— Abi, pakette ne var?... Ben alıcıyım, palto mu, kostum mü?..

Adamın üstünde eski soluk ve boyuna çok kısa gelen bir pantolon vardı... Ceketinin dirsek kısmı yamalıydı. Vasfi kolunu şiddetle adamın elinden çekti ve sert bir sesle:

— Bırak kolumu!... dedi. Öteki kene gibi yapışmıştı:

— Ben alıcıyım, şurada iki adım ötede dükkânım var, gel gidelim.

Tam bu sırada beyaz pantolonlu sırtında bumburuşuk bir ceket olan bir ikinci adam karşısına dikildi. Bir atmaca gibi paketi elinden kaptı:

— Bırak onu, dedi o alıcı değil tellâllık yapacak benim kendi dükkânım var gel benimle beraber...

Öteki:

— Sende din iman yok mu? diye bağırdı, kısmetimi elimden ne alıyorsun?... Senin Allahın yok mu?

— Ulan manyak... Kır boynunu git... Biz burada kükkân kirası veriyoruz, vergi veriyoruz, kısmetiymiş... Asıl kısmet bizim...

Vasfi onlara dehşetle baktı... Bir kadavra üstünde kavga eden iki kargaya benziyorlardı.

Ve birden beyaz pantalonlunun elinden paketi aldı:

— Defolun karşımdan... Canınız cehenneme?... diye bağırdı...

Yürümeğe koyuldu... İlerledikçe hava daha ağırlaşıyordu... Küf, tütün, insan nefesi ve eski kunduralar eski çamaşırlardan gelen ekşi bir koku **havayi** nefes alınmaz bir hale sokuyordu...

Kostümümün satışı onun için bir tecrübe olmuştu... Bitpazarına sık sık uğradı... Bütün çamaşırlarını ve elbiselerini sattı... Sıra kol saatine geldi... Bu annesinin hediyesi idi...

Liseden çıktığı gün annesi bu saati almıştı.

Ona saati birkaç kuruş için satmak pek ağır geldi...

Fakat ihtiyacı öyle büyüktü ki bunu satamamazlık edemezdi...

Saati kocaman gözlüklü kısacık boylu bir adam satın aldı...

Vasfinin adresini öğrenince de ona şüpheli gözlerle baktı... Bu bakış onu o kadar sinirlendirdi ki, az kaldı adamı tokatlıyacaktı...

⊙

Bütün parasını bitirmeden evvel otelden çıktı... Bu son ayların tecrübesi ona açlığın tahammal edilmez birşey olduğunu öğretmişti... Ekim ayının bir günü otelden bir daha dönmemek üzere ayrıldı... Hava daha çok güzeldi... Gündüzün her saatini hemen hemen hep Gülhane parkında geçiriyordu... Bir sıraya oturuyor ve yerinden hiç kıpırdamadan akşamı ediyordu. Parkın sıraları içinde tercih ettiği bir söğüt ağacının altında idi... Hep orada oturuyordu... Etrafındaki genç çiftler, anneleri dadıları ile gelmiş oynayan çocuklara bakıyordu... Boş gözlerle denize dalmış gibi görünüyorken «Bu geceyi nasıl geçireceğim?» diye düşünüyordu... Karşıda mavi berrak deniz, karşı kıyıda yeşil tepelerin eteğinde Üsküdar vardı. Güneşin battığı saatte eski evlerinin camları alev rengine boyanan ve bir ateş beldesi haline gelen şahaneleşen rüyalaşan Üsküdar! Vasfi bu

periler ülkesine bakmıyordu bile, çünkü zihni bir suale takılmış, bozuk bir gramofon plâğı gibi hep onu tekrarlıyordu: «Bu gece ne yapacağım?...»

Ne yapacaktı? Otelden çıktığı akşamdan beri yaptığını... O ötedenberi İstanbulda sabahçı kahveleri olduğunu bilirdi... Fakat bunlarda hiç sabahlamamıştı... İlk akşamdanberi böylesini aradı ve buldu... Beyoğlunda İstiklâl caddesine çıkan yolların birinde köhne bir evin bodrumunda idi... Duvarları peykeler çeviriyordu... Ortasında dörder sandalyeli masalar vardı... Çok geniş bir yerdi burası... Fakat her hangi bir masada bir yer bulmak çok müşküldü; çünkü her zaman tıklım tıklım doluyordu. Kurnaz bakışlı bir çırak hizmet görüyor, zayıf ve cin gibi akıllı görünen kahveci müşterileri gözetliyordu... Vasfi daha ikinci akşam burada iyi bir köşe bulmak için çok erken gitmek lâzım geldiğini anladı...

Yoksa orta masalarda uyumağa pek imkân yoktu... İlk gece onun için bir işkence olmuştu. Kollarını masaya dayayıp başını üstüne koyarak uyumak kolay bir şey değildi...

Çok yorgun olmasına rağmen, o gece hemen hemen hiç uyumamıştı... Burada, bu insan çamuru içinde bulunmaktan utanç duyuyordu. Burasını dolduranlara dehşetle bakıyordu... Nefesleri alkol kokan bu kimseler, pis paçavralar giyinmişler, ayaklarında, yırtık papuçlar, saçları tarak görmemişti... Hepsinin de gözleri boş uykulu, ölü idi... Açlıktan mı, yorgunluktan mı, alkol veya esrardan mı böyle idiler? Vasfi anlayamıyordu?... Ve onlar arasında olmak, onların hayatın paylaşmak Vasfi için azabların en müthişiydi...

O geceden sonra o da uyumağa alıştı, bütün gün

şehirde avare dolaşıyordu... Bu onu çok yoruyordu...

Ekim ayı çok güzel oldu. Boğucu sıcaklardan sonra gelen bir ılık yazdı bu... Yağmurlar kasımda başladı... Bu ince ve soğuk bir yağmurdu, durmadan yağan ve iliklere kadar sızan pis bir yağmur...

Boğazdan gelen rüzgâr, çok sertti ve yağmur sabahtan akşama kadar dinmeden yağıyordu...

Bu yağmur altında dolaşmağa imkân yoktu... Vasfinin sığınacak barınacak bir yer bulması lâzımdı... Eğer gündüzleri bir kahveye girerse akşamları aynı masrafı yapamazdı, parası tükenmişti... Bir iki saatini vapur iskelelerinin bekleme yerlerinde, Mısırçarşısıyla Büyükçarşıda köprünün altında, Büyük Postahanede ve Sirkeci garında geçirmeğe başladı...

Sefaletini bu yerlerde sürükleyen yalnız kendisi değildi. Kendisine benzeyen daha birçok yersiz yurtsuz, vakitlerini buralarda geçiriyorlar ve bu yerlerde biraz uzunca kaldılar mı hemen kovuluyorlardı... Vasfi kovulmaktan korktuğu için mütemadiyen yer değiştiriyordu. Herkes kovuluyordu amma yine bu yerlerde bulunmalarına müsamaha edilen bazı serseriler, yani her yerin imtiyazlı denilebilecek bir serserisi vardı...

Büyük postahanede iki serseri vardı... Onlar saatlerce bir kalorifer gövdesi yanında duruyorlar, ellerini kollarını sallayarak konuşuyorlardı...

Uzaktan bakıldığı zaman bile heyecanlı bir münakaşa yaptıkları anlaşılıyordu.

Haliç iskelesinde bir sarışın adam vardı... Tek bacaklı olan bu genç her zaman oradaydı... Yağmurlu günlerde bekleme salonunda otururdu, güneş ol-

du mu dışarda bir kenarda dururdu... O çok ayrı muamele görürdü... Bu işsiz güçsüz gencin orada oturmasına yalnız göz yummazlar, oranın memur ve müstahdemleri onu âdeta şımartırlardı... Sigara, kahve ikram ederler, hattâ onunla gevezelik edip dururlardı...

Sirkeci garının da, o genç alkolik kadını vardı... Çok boyanan, soluk yeşil bir manto giyen bu kadın ekseriya merdiven basamaklarında oturur gelen geçen yolculardan para ister vermiyenlere küfrederdi!... Yetecek kadar parası olunca büfeye gidip bir duble rakı içer, yine yerine döner, dinlenmeğe başlardı...

Erkekleri davet eder, suratına bakan birini buldu mu, hemen peşinden koşar, kısa bir zaman sonra, elinde peynir ekmek veya bir şişe rakı ile gelir merdivenlere oturur, onu kovsalar da oradan bir yere gitmezdi.. Zaten gar memurları gibi polisler de ona pek ilişmezlerdi... Fazla gürültü patırdı yaparsa, o zaman iş değişirdi.. Fakat, asıl onunla alay ederler, küfürlerini işitmek için ona sataşırlardı.

Vasfi, Kadıköy iskelesinin bekleme salonunda da, her zaman siyah bereli bir genç kadına rastlıyordu. Elinde küçük bir çanta olan genç kadın, saatlerce bir sıra üstünde oturuyordu. Kılığı ötekilerin kılığı gibi değildi, temiz paktı.

Vapurlar gidip geliyordu, o hiç birine binmiyordu, sonra karanlık çökmeğe başladı mı, yerinden kalkıyor, omuzları biraz çökük,şehrin içine dalıyordu. Yüzü sanki ay ışığıyla aydınlanmış gibi solgun bu küçük kadın, böyle yorgun yorgun nereye gidiyordu?.. Kim bilir?. Şehir, sokaklarda sürünenler, köprü altında yatanlar, arsalarda, oyuklarda, kovuklarda tüneyenler. Binlerce biçare, binlerce sefille doluy-

du... Bu tıklım tıklım şehrin tek insanları, yalnız insanları nereye giderler onu kimse bilmezdi.

Bazıları, çöküntülerinin başlangıcında idiler, bazıları sefalet denizinin ta dibine çökmüşlerdi ve artık kurtuluş ümidi yoktu onlar için...

Kendi kendine: «Yok! Yok! diyordu, ben böyle bir hayata katiyen tahammül edemem, ben ölümü tercih ederim!» Ama ölüm de onu ürkütüyordu.. İş ölmekte değil, kurtuluş yolunu bulmakta idi, fakat bunun için ne kadar çabalansa, muvaffak olamıyordu. Sanki iki ayağı bir bataklık içinde idi çabalandıkça sefalet çamuruna biraz daha batıyordu..

⊙

Güneşsiz günler, yıldızsız geceler birbirlerini kovalıyorlardı. Vasfi artık bütün imkânlarının sonuna ulaşmıştı. Bitkin, her manada bitkindi. Gecelerini sabahcı kahvelerinde geçirmesine imkân veren son kuruşları da tükenmek üzere idi. Gündüzleri, bir şey yemiyor, geceleri, kahveye giderken bir simit satın alıyor. Kahvede ısmarladığı çayla bunu yiyordu. Açlık ve açlığın verdiği humma içinde sersemleşmişti.. Başı dumanlıydı.. Her şeyi birbirine karıştırıyordu.

Şüphesiz o da bu serseriler topluluğuna karışmıştı.. Onlardan biriydi... Serseriler onu tanıyorlardı, kendilerine sokulmadığı için de kibirli azametli göründüğü için ona paşa hazretleri lâkabını takmışlardı.

Haftalardır aralıksız yağmurlar yağıyordu. Yüzü tıraşsız, elbisesi ıslak, ayakları buz gibi idi... Vasfi kendisinden iğreniyordu. Köprü altındaki iskeleleri dolaşıyor, her birinde bir müddet oturup yağmurdan korunmağa çabalıyordu. Rast geldiği temiz

insanlar, ondan kaçınıyorlar, ona sürünmekten korkuyorlardı. Sefaletinin ilk günlerinde, o da bu insan harabelerine tiksinerek bakmıştı. Şimdi başkaları kendisine öyle bakıyordu!. O, onları ilk gördüğü zaman: «Buraya kadar nasıl düşülür?» diye kendi kendine sormuştu.. Şimdi sonsuz bir hızla aynı uçurumun ta dibine yuvarlandığını hissediyordu, baş döndürücü bir hızla... Artık onun için kurtuluş inanılmaz bir şeydi.. Etrafında tutunacak bir şey yoktu. Onun için, tek hakikat içine düştüğü bu dipsiz sefaletti, o kadar...

Bir akşam yine aynı kahvede otururken kapı açıldı ve içeriye sarı saçlı bir ihtiyar kadın girdi. Vasfi, kahvenin müdavimlerinden olan ve herkesin «Sultan hanım» dedikleri bu sarhoş kadını burada bir kaç kere görmüştü.

Üstünde eskilikten lime lime olmuş bir kürk manto, başında tüylü bir şapka vardı, hep parmağına bir yüzük takmıştı. Boynunda dizi dizi inciler, yakasında taşlı iğneler vardı.

Vakit geçti, kahvedeki gürültü patırdı bitmiş herkes uyuklamaktaydı.

İhtiyar kadın içeriye öyle büyük bir gürültü ile girdi ki hepsi uyandılar.

Kadın iskemlelere çarparak yüksek sesle konuşarak ilerledi. Oturacak yer aradı ve buldu. Bu yer Vasfinin tam karşısındaki iskemleydi. Oraya otururken alaylı bir sesle:

— Ah «Lord» cenaplarının masasına gelmişim... Benim için ne büyük şeref... dedi.

Vasfinin cevap vermeyişine hiddetlenen kadın:

— Sizi fazla rahatsız ettiğimi zannedersem çok üzülürüm... diye ilâve etti.

— Estağfurullah, hiç rahatsız etmiyorsunuz.

Vasfi tekrar gözlerini kapadı. Kadın:

— Görünüş hiç te öyle değil, dedi.

— Çok müteessirim...

Kadın güldü:

— Aferin, dedi, bu akşam maşallah daha iyisin... Ben de senin konuşmayı bildiğini görerek seviniyorum. Oğlum insan herkese karşı nazik davranmalı...

Kırıttı:

— Hele benim gibilere karşı.. Çünkü ben herkes değilim ben bir paşa kızıyım. Evet evet sahici bir paşanın kızı.. Niye bana inanmıyorsun?...

Vasfi gözlerini açmadı, fakat:

— Niçin inanmıyacak mışım?... dedi.

— O halde sen paşanın ne demek olduğunu idrak edemiyorsun... Paşayı sen nereden bilirsin, bunlar size masal gelir, amma doğrudur... Bu memlekette bir zamanlar paşalar vardı, eski zaman paşaları.

Başını sallaya sallaya bu sözleri söylüyordu.

Onun saçmalarını dinlemeğe tahammülü olmıyan Vasfi gözlerini daha sıkı yumdu. Kadın kendisini dinlemediğini anlıyordu, fakat konuşmaktan kendini alamıyordu:

— Benim paşa babam hem de damattı... Damat paşa!... Damat ne demek anladın mı? Bir adama damat derlerse o senin bildiğin damatlardan değildir. Sultan kocası demektir.. Anladın mı?..

Cevap vermediğini görünce hiddetle kolundan tutup salladı:

— Hey sana söylüyorum anladın mı?...

Vasfi gözlerini açmadan:

— Bırak kolumu, diye adeta kükredi. «Bütün bunları bana ne diye anlatıyorsun?»

— Bilmiyorum bana inanmıyorsun, inanmadığın için de dinlemiyorsun, amma, ben doğru şeyler anlatıyorum, söylediklerimin hepsi doğru... Eskiden şu memlekette Abdülhamit diye bir padişah vardı. Sen bunu da bilmezsin, masal diye dinlersin amma kitaplar yazar bunu... Sultan kardeşlerinden birinin kızını istemediği bir paşa ile evlendirmiş. O da düğün gecesi bu evlenmeyi kabul etmediğini ilân etmek için kocasının yanına kendi gitmemiş cariyeleri arasından en güzellerini seçerek göndermiş ve geceyi geçirmek için, hangisini beğenirse yanında alıkoyabileceğini bildirmiş. Babam hakarete hakaretle karşılık vermiş ve güzeller içinde annemi seçmiş o gece yanında alakoymuş.

İhtiyar kadın çürük dişlerini gösteren geniş bir gülüşle:

— Daha ertesi sabah Sultan hanım annemi saraydan uzaklaştırmış... Büyük bir paşanın konağına sürmüş. Ben işte bu konakta, dünyaya gelmişim. O paşa öldükten sonra, annemle beraber Boğazda küçük bir yalıda yaşadık. Sultanlar memleketten sürüldüğüne kadar Sultan hanım anneme maaş yollardı. Sonra?... İşte bak sonra böyle oldum...

Yine gülmeğe başlamıştı:

— Sen de benim paşa kızı olduğuma inanmıyorsun...

Birden ağlamağa koyuldu:

— Benim paşa kızı olduğuma zaten kimse inanmıyor...

Uyumak isteyen bir adam, kadına hiddetle haykırdı:

— Kes be, herkesi rahatsız ediyorsun... Geveze...

Kadın ona hiç ehemmiyet vermeden Vasfiye hi-

tap etmeye devam etti:

— Neden bana meşhur bir paşanın kızı olduğum halde burada ne süründüğümü sormuyorsun? Yalnızlık beni bu hale soktu...

Başını salladı:

— Beni bu hale sokan yalnızlıktı...

Sonra, birşey söylemeden Vasfiye uzun uzun baktı...

— Sen yanlızlığın ne olduğunu anlar mısın? Dünyada yapayalnız yaşamak ne demektir...

Vasfi istemeden gülümsedi. Birden kadının yüzünün manası değişiverdi, parmakları yalancı taşlı yüzüklerle dolu olan elini ona uzattı:

— Zavallı çocuk diye mırıldandı...

Kendini bilmez halde sarhoş olan bu sefil, acınacak bir hale düşmüş olan bu biçare kadın onun gülüşündeki manayı anlamıştı! Ona acıyordu... Felâketinden beri ilk defa olarak teselli için ona bir el uzanmıştı.

Büyük bir dehşetle kendisini bu yabancı kadına bağlayan bağı hissediyordu... Bu bağ sefalet ve felâketten örülmüş bir bağdı... Kendi kendine «Hayır» diyordu... Ona benzemek, onun gibi olmak istemem... Bu kâbustan kurtulmam lâzım...»

Kadının elinden sıyrıldı:

Kasadaki adama borcunu ödedi, adam:

— Nereye gidiyorsun? dedi. Otur oturduğun yerde... Ben deli karıyı kovarım şimdi... Buraya geldi mi herkesin kafasını şişirir, sonra da babasının evinde imiş gibi bir fincan çay içmez...

Vasfi çay parasını çıkarıp adamın önüne koyarken:

— Ona bir bardak çay veriniz, dedi. İşte parası... o da bizler gibi istediği kadar burada kalsın...

Kahveci omuzlarını silkti:

— Böylelerine merhamet etmek doğru değil, diye homurdandı. Bütün parasını varını yoğunu içki uğruna feda etti... Oldukça varlıklı bir kadınmış... Onu tanıyanlar var. Yine de her akşam şaraba verecek parası var da, çaya verecek parası yok...

— Onu bu akşam rahat bırak diyen Vasfi kapıya doğru yürüdü.

Sokağa çıktı, omuzlarını kaldırarak yağmur altında ilerlemeğe başladı.

Bütün gördüklerinin, bütün yaşadıklarının bir kâbus olup olmadığını artık bilemiyordu. Hayatını dolduran bu pis, bu bitli, bu yarı deli insanlar. Paşa kızı olduğunu iddia eden yırtık kürklü, tüylü şapkalı mütemadiyen saçma söyleyen ve bir an ayılıp insana o kadar iyi o kadar anlayışlı bakan o sarhoş kadın, bunlar hakiki dünyaya ait olamazdı. Hakikat olamazdı...

⊙

Hava karanlıktı, yine yağmur yağıyordu...

Yağmur hiç dinmeyecek, güneş bir daha görünmeyecek gibi geliyordu insana...

Vasfi akşama kadar yağmur altında süründükten sonra, akşama doğru biraz ısınmak için Büyük postahaneye sığındı... Elbiseleri sırılsıklam, kendisi ölesiye yorgundu... Postahaneye girince iki ihtiyar serseriyi gördü... Her zamanki gibi aynı kalorifer radyatörünün yanında idiler...

Birinin üstünde bir ceket, dik boynunda çok dik ve kolalı bir yaka vardı. Uzun, büyük dişleri, delikleri çok açık ve bu deliklerde kaşları arasındaki kısmı çok uzun burnu ve üçgen şeklindeki yüzüyle bu

adam insandan daha fazla bir beygire benziyordu.

Ötekine gelince sivri, uzun sakallı, kocaman burnu, omuzlarının kollarının kesik hareketleriyle hacivatın canlı bir portresi. Sanki meçhul ellere bağlı sicimler onun hareketlerini idare ediyordu.

Büyük postahaneye girince Vasfi onlara doğru yürüdü.

Girdiği yerde yanına yaklaşılabilecek tek radyatör bu idi. Diğerlerinin etrafı ısınmak veya kurunmak isteyenlerle sarılmıştı.

Bir at gözü gibi iri ve geniş gözleri olan mahzun mahzun bakan adam ağır ağır konuşuyor. Onlara çok sokulmuş olan Vasfi ister istemez ne söylediklerini işitiyordu:

— O zamanlar İspanyanın kralı Alfonsdu... Alfons bir Fransız kadınına, deli gibi aşıktı... Kadın da kadındı hani... Eşi emsali bulunmaz ilâhî bir kadın... Harukulâde bir şey, bir kere onu Pariste sahnede gördüm, dansediyordu... Daha sonraları, çok daha sonraları da Monte Karloda rasladım... Her akşam gazinoya gelirdi, muazzam servetini orada kaybetti... Ben de bütün paramı oyuna verdim ya... Fakat benim küçücük servetimi bu servetiyle nasıl mukayese edebilirim?...

Öteki, dalgın mırldandı:

— İlâhe...

— Evet, evet bütün servetimi kaybettim... Bunun üstünden çok zaman da geçti ya... Fakat, bu gün elimde bir yol parası, üstümde gazinoya girebilecek bir kaç elbise, cebimde on beş yirmi bin lira olsa hiç tereddüt etmeden Monte - Karloya giderim... Gider de orada kaybettiğim paraların hepsini geri alırım... Geri almakta söz mü?...

Milyonlar kazanırım... Çünkü şimdi bir meto-

dum var... Bu metod hiç yanılmaz bir metod...

Sivri sakallı arkadaşının sözlerini hiç takip etmemişti.

Yine mırldandı...

— İlâhe...

— İlâhe... Evet öyle kadınlar vardır ki, insan onlara başka türlü hitap edemez ve başka bir sıfatla onları anamaz. Ülfet ilâhelerin, ilâhesi idi... Dünya güzeliydi. Ondaki güzellik, ondaki zerafet, ondaki nüktedanlık kimselerde yoktu... Yoktu olmadı ve olmayacaktır... Öyle bir harika öyle bir lutfu ilâhi. O bir kadın değil, Cenabı Hakkın bizlere bir lutfu idi... Evet ne diyordum, öyle bir lütfu ilâhi bu dünyaya bir daha gelemez... Onun için alüfte derlerdi... Şehzadebaşında çok muhteşem bir konağı vardı... Eğer bu kadın bu gün yaşasaydı kimse ona bu sıfatı takamazdı... Büyük bir şair büyük bir muzikşinas, eşsiz bir bestekârdı... Bu kadar münevver, bu kadar malumatlı ve meziyetli bir kadın nasıl olur da bizim eski adetlerimize uyarak konağın dört duvarı arasına kapanmağa razı olurdu. Onun görünmez bir güneş gibi ışıldamağa ihtiyacı vardı... Hayata karışmağa kendini gösterip takılmağa hem ihtiyacı, hem de hakkı vardı.

Devletin en büyük münevverleri arasında yaşamağa hakkı vardı. O da bunu yaptığı için, o devrin taassubu kaldırmıyor, ona küfrediyorlardı. Halbuki devrin vükelâsı vüzerası, şairi edibi, onun kulu kölesiydi... Bir de ev sahibiydi... Misafirlerini ağırlamakta yekta idi yekta... Ya neş'esi ya şakraklığı?.. Onunla her mevzudan konuşulabilirdi... Vezirler en güç işleri ona danışırlardı.

Vasfi at suratlı ihtiyarın ona verdiği cevabı hayretle dinledi:

— O devir?... Ne devirdi o?... Fransızlar o devre «iyi eski zaman» derler... Eski zamanda herkes birbirinin halinden anlar, anlamağa çalışırdı... Ama bugün öyle mi ya... Herkes birbirine karşı lâkayd... Meselâ ben birgün bir dava açabilsem çok zengin bir adam olabilirim... Benimken, başkalarının hakları olmadan üstüne oturdukları muazzam bir servet. Fakat azizim, gel gör ki benim dava açtıracak param yok... Kimse bu işe başlamak için lâzım gelen parayı evvelden yatıracak kadar da bana itimat etmiyor... Rica ederim efendim istirham ederim bir kerre bana bakınız, bende itimada şayan bir çehre yok mu... Ben pek muhterem bir beyefendiyim... Fakirlik, utanç duyulacak birşey değildir... İşte öyle bir iş ki... Kendilerine alacağım paranın yarısını veriyorum, iltifat göstermiyorlar... Mahkeme bir açılırsa...

Hacivat kılıklısı, ötekinin sözünü kesti:

— Aman kerem buyurun, bana mahkemeden bahsetmeyiniz... O eski, o kötü, devirlerde insanları hakiki mahkeme karşısına çıkarmadan mahkum ederlerdi... Eğer Ülfet, o zamanlar bir alüfte olduysa bunu kadınların esaretini protesto etmek için yaptı; bu büyük kadın, taassupla mücadele eden bir hürriyet mücahidi idi... O, peşin hükümleri ananeleri saymayan, onlara kıymet vermiyen bir kadındı... Ben onu tanıdığım zaman Fehim paşanın mahbubesi idi... Evet o despotun metresi... Abdülhamidin sağ kolu olan o adamın... Ben Ülfeti ilk defa tiyatroda gördüm... Eldivenli elleriyle çarşafının bol eteklerini kaldırmıştı, şık iskarpinler içindeki mini mini ayakları görünüyordu... Bu minik ayacıklariyle arabadan aşağıya atladığı zaman eteklerini bıraktı ve parmaklarının ucuyla peçesini tuttu, hafifçe

kaldırdı, bana o güzelim yüzünü gösterdi... Heyecan içinde kalmıştım, bununla da iktifa etmedi, tatlı bir tebessümiyle bana cesaret verdi... Bir dakika sonra da kafeslerle örtülü olan bir ön loca içine girerek gözden kayboldu...

Daha o gece, bu şahâne kadının kim olduğunu, tahkik ettim... Ülfet olduğunu öğrenir öğrenmez, evine gitmekte bir dakika tereddüt etmedim.

Bu ihtiyar da tek başına konuşuyordu. Vasfi ötekinin cevabını duyduğu zaman büsbütün şaşırdı:

— Evet ne güzeldi o eski zamanlar, çarşaf, peçe bunlar kadınlara bir başka cazibe verirdi, esrar örtüsüne sarardı onları. İnanınız bana, beyim değil sade bizde, Avrupada dahi o zamanlar kadınlar daha cazibeli, daha bambaşkaydılar... Ben bir kere Viyanada bir merasim sırasında genç bir kraliçe gördüm...

Sivri sakallısı:

— Bir genç kraliçe... Evet Ülfet hakiki bir kraliçe idi. Konağında beni bir kraliçe gibi kabul etti. Konağın kapısını çaldığım zaman, onu görmek istediğimi söyledim. Beni biraz beklettiler, sonra küçük bir salona aldılar. Beni konağa almış olan harem ağası yerinden geldi, onun odasına götürdü... Evet mirim, tıpkı saraylarda olduğu gibi.

Bir harem ağası...

Öteki:

— Saraylar... diye konuşmağa başladı:

Diğeri onu duymadı heyecanla sözlerine devam etti:

— Beni küçük pembe bir salonda kabul etti. Üstümde bir gece elbisesi vardı. Saçları açıktı, başörtüsü yoktu. Onunla bir çok mevzular üzerinde konuştuk, her şeyden anlıyordu. Konuştuğumuz sırada

ellerini birbirine vurmuş adamlarını çağırmıştı. İçeriye birbirinden güzel dört genç cariye girdi. Peri kızları gibi hiç gürültü etmeden, ayaklarının sesleri bile duyulmadan bir sofra kurdular ve bize hizmet ettiler. Yememiz içmemiz bittikten sonra da sessizce ortadan kayboldular. Başbaşa kalmıştık. Ülfet ile ben başbaşa... Udunu aldı, çaldı, şarkı söyledi... O ne çalış, ne şarkı söyleyişti! Sesini ömrümün sonuna kadar unutamıyacağım... Benimle edebiyattan bahsetti. Fuzuli'den, Baki'den, Nedim'den mısralar okudu, hatta Ömer Hayyamdan bile. Evvelâ farsça okuyor, sonra bana tercüme ediyordu... Sonradan onun öldüğünü öğrendiğim zaman iki bin mısralık bir mersiye yazdım. Bu bile onun bütün meziyetlerini, bütün güzelliklerini saymaya kâfi gelmedi, ilk ziyaretimden sonra onu iki kere daha görmüştüm. Benden en ufak bir hediye bile kabul etmemişti. Bir gün Fehim Paşa onun ihanetini öğrenmiş, fakat yine de onu affetmişti. Fakat beni affetmedi, işlemediğim bir siyasî cürüm yükledi, Yemen'e nefyetti, 1324 de İstanbul'a avdet ettiğim zaman artık Ülfet irtihal-i darbeka eylemişti. Evet onun ufûlu benim için tahammülsüz bir ızdırap idi. Teselliyi meyde aradım. Bana işrete müptelâdır diyorlardı; ne yapabilir, bu acıyı neyle söndürebilirdim?...

At suratlı adam kendi düşüncelerinin peşinde konuşmamağa başladı:

— Birinci cihan harbinden sonra Berlin de bulundum. Orada da kumar salonları vardı, fakat sizi temin ederim ki bunlar hakikî birer batakhane idi. Geceleri kabareler ve diğer eğlence yerleri kapandıktan sonra sokak köşelerinde şapkaları gözlerine eğik, yanakları kalkık bir takım adamlar, size yaklaşır; kulağına «Gece Kulübü, çıplak dansözler,

Poker, Bakara Kokain...» diye fısıldardı. Ve...

Bu suretle birbirinden ayrılmaz bu iki arkadaştan, her biri kendi düşüncelerini takip ediyor, ne anlatmak isterse onu anlatıyordu. Bu iki ihtiyarın monologları gerçekler aleminde duyulacak şeyler değildi. Kendileri de zaten birer hayalet gibi idi; ancak bir kabûs içinde görülebilecek iki hayalet...

Vasfinin tahammülü tükenmişti. Postahaneden koşarak çıktı, fakat geniş merdivenlerin ilk basamağında birden durdu. Üşüyen vücuduyla bu sağnağın altında yürümek cesareti yoktu. Geri döndü, geniş bir koridoru geçerek taş merdivenlere yaklaştı ve basamakları ağır ağır çıkınağa başladı. Adliye katına çıkıyordu.

Oraya niçin gidiyordu? Bu büyük bir ihtiyatsızlık değilmiydi? Oraya, hatırâlarına takılmış sürüklenir gibi gidiyordu. Yorgunluktan zayıflamış, beyninde uykusuz geçen geceler ile dinlenmeden geçen gündüzler birbirine karışıyordu. Basamaklar yükseldikçe, yanında jandarmalar peyda oluyor gibi geliyordu ve bileklerini sıkan kelepçelerin küçültücü tahakkümünü duyuyordu. Son basamakları bitirdikten ve Ağır Ceza Mahkemesinin kapısına geldikten sonra sıralardan birinin üzerine çöktü. İşte tam burada oturmuş, mahkeme salonuna gireceği anı çok kere beklemişti. İşte burada meraklılar kaatili görmek için etrafına toplanmışlardı. İşte burada kendisine lânetle bakan gözler karşısında adam öldürmenin yükünü ve dehşetini hissetmiş ve bayılacak hale gelmişti ve yine burada gözleri beyhude yere Zeynebi aramıştı. Solgun çehresi, yaşlı gözleri ve felâketinden yıkılmış varlığıyle behbaht bir Zeyneb aramıştı. Mahkeme salonunda hakimlerin karşısında da her zaman Zeynebi aramıştı. Onun gele-

ceğini ümid etmişti, çünkü bir gün Zeyneb ona, kendisini sevdiğini söylemişti. Fakat Zeyneb gelmemişti, onu bir daha görmemişti... Mahkeme salonunun kapısı açıldı mübaşir bir isim söyledi. Vasfi bir robot gibi kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Dinleyici sıralarından birine oturdu, suçlu yerinde ayakta duran bir delikanlıya sabit nazarlarla bakmağa başladı. Savcının siyah cüpbesinin kollarının bir karga kanadı gibi uçtuğunu görüyordu. İtham edici parmağını, tehdid edici hareketlerini ve bağıran bir ağız görüyordu.

— Suçlusun, tamammüd ile bu adamı öldürdün...

Acı bir ses, yürekler paralıyıcı bir ses bağırıyordu:

— Hayır, Hayır, Hayır... Ben onu öldürmek istemedim, ben suçlu değilim...

— Onu istiyerek öldürdün.

— Hayır, ben onu öldürmek istemedim...

— O halde ona niçin böyle vahşice saldırdın... Böyle bir şiddetle... Böyle bir hınçla...

Ses ümitsizce uluyordu:

— Bilmiyorum bilmiyorum. Yaptığım şeyi artık hatırlamıyorum...

Fakat Vasfi şimdi birdenbire o meşum gün; kendisini kavramış, koluna hakim olmuş ve bütün ıztırabı, bütün kini ve intikamiyle Nuriye saldırtmış olan büyük gazebin sebebini anlıyordu. Onun başına şişeyi vurduğu ve sonra da üstüne atıldığı zaman o intikam almıştı... Herşeyden intikam almıştı... Amcası Şakir efendinin servetile mücadelede duyduğu aczin hırsı bu entrika ve hesap dünyasına, evet, kendisinin malik olmadığı fakat büyük bir kıymet olan paraya tapan bu iğren menfaat dünyasına kar-

şı olan nefretinin haksız ıstırabından duyduğu isyanın şiddetiyle Nuriye vurmuştu.

Para Zeynebi satın almıştı. Para bir ihtiyara kuvvet vermiş, para hırsı Nuri gibi bir genci iğrençleştirmişti. O vurmuş, vurmuştu... Bütün bunların yarattığı bunalımdan kurtulmak ve nihayet, dövüş etmek için... Dövüşmek mutluluğunu duymak için...

Yavaş, yavaş ayağa kalktı. Şimdi artık konuşabilecekti... Çünkü ne konuşacağını biliyordu. Evet, hakimlere ve herkese işin ne olduğunu, neden olduğunu, anlatabilecekti!... O zaman cevapsız kalmış olan bütün: «Niçin bunu yaptın»lara şimdi cevap verebilecekti... Evet, şimdi konuşacaktı...

Konuşacak, kendini müdafaa edecek, bağıracak, onlara anlatılamayan, anlatılmamış olan bütün nedenleri anlatacaktı, ayağa kalkmış benzi sap sarı, dim dik duruyordu ve elini hakimlere doğru uzatmıştı. Kendini savunacaktı artık savunabilecekti!... Heyecanından titriyordu.

Birden bir el kolundan tuttu ve canı sıkkın bir ses:

— Hey arkadaş, dedi orada kazık gibi dikilme oturacaksan otur, gideceksen git...

Derin bir uykudan uyanmış bir kimse gibi, etrafına bakındı, nerede olduğunu anlamak istedi... Sonra elini alnından geçirdi alnı terden sırılsıklamdı.

Bir sarhoş gibi sallanarak oradan kaçtı.

⊙

Kadıköy iskelesine soluk soluğa geldi... Yavaş yavaş toz gibi yağan bir kara çevrilmiş olan yağmur, elbiselerini sırılsıklam ıslatmış, adeta iliklerine işlemişti? Bekleme salonu çok kalabalık. Sı-

cak bir köşedeki bir sıra üstünde, kendisine zorlukla bir yer buldu ve oraya çöktü.

Orada ne kadar kaldı? Kendisi de bunu bilmiyordu!... **UYUMUYORDU,** Hiç bir şey düşünmüyordu. Sade içinden «Hayır, hayır, hayır!...» diye tekrarlıyordu. Belki elini bin kerre alnından geçiriyordu ve başını mütemadiyen sağa sola sallıyarak bir şey'i kabul etmediğini anlatmak istiyordu? Neyi?...

Gözlerini tekrar açtığı zaman bekleme salonu tamamiyle boşalmıştı? Bir ihtiyar adam ve iki çocuk, bir de siyah bereli kadın vardı... Eski mantosuna sarılmış, pencerenin önünde oturuyordu ve gözleri bilinmez bir noktaya dalmıştı. Vasfi onun bakışlarını izleyince, dışarda yağan karın daha da arttığını gördü. Genç kadın duygu ve düşüncelerini göstermeyen bakışlarla lapa lapa yağmağa başlamış olan kara bakıyordu.

VASFİ bir süre gözlerini bu kadar kederli ve bu kadar kendinden geçmiş görünen kadından ayıramadı... Bekleme salonu sakin, sıcak ve neşeli idi... Evet neş'eliydi; çünkü, iki köprü altı çocuğu, burada bir köşede konuşup oynaşıyorlar ve kahkalarıyla burasını dolduruyorlardı.

Vasfinin göz kapakları, ağırlaşmağa başladı, yorgundu bitkindi, uyuyacaktı. Büyük bir gayretle gözlerini açık tutmağa gayret ediyordu. Eğer uyursa bir iskele memuru gelip onu kovabilirdi... Bunun böyle olacağını biliyordu. Kaç kere başkalarını böyle kovulurken görmüştü.

Ağırlaşan gözlerini zorla açarak etrafına bakındı. Sefil ve perişan kıyafetli ihtiyar titreye titreye kalorifere yaklaşıyordu... İhtiyar öyle titriyordu ki, bunu gören Vasfi: «İhtiyarın herhalde ateşi var!» di-

ye düşündü ve bakışlarıyla yine dışarda uçuşan, dışardaki lâmbanın etrafından dans eden kar tanelerine daldı... Ve sonra gelmekte olan müthiş günleri, dehşetle ürpererek düşündü... gene dışarıya baktı, kar adeta tipi oluyordu... İşi düşündü... İş sahibi olmak için bir sabıkalı olmamak lâzımdı... Polisten o hiç bir zaman bir iyi hal kâğıdı alamazdı. Böyle bir vesikayı istemek için polis müdüriyetine gittiğinde karşısına çıkmış olan komiserin çok kalın kaşları vardı. Vasfi ona: «Ben şimdi ne yapacağım? demişti, benim ne işim, ne param, ne de başımı sokacak bir damım var!... Ekmeksiz nasıl yaşar, nasıl dayanırım... Bana ölmekten başka çare kalmadı...» O zaman komiser, ona sert bir sesle: «O cinayeti işlemeden evvel gelip bize akıl mı danıştın? Yaşamağa devam etmek istiyorsun, bu senin hakkın!... Ama bir düşün; onun, o öldürdüğün gencin içinde de yaşamak isteği yok muydu» Vasfi: «Ben işlediğim suçun ne olduğunu biliyorum, çok kötü bir şey yaptım... Ama cezasını çektim... yaşıyorum... yaşamağa devam etmek istiyorum. Bundan sonra bana hırsızlık etmekten başka çare kalmasın mı?» Komiserin çehresi çatıldı: «Hele bir de onu yap, hemen karşılığını görürsün...» dedi sonra birdenbire sesi değişti ve daha yumuşak bir sesle: «Oğlum, dedi, ben de insan olarak senin çektiğini anlıyorum, ama polis olarak sabıkalı olduğunu nasıl saklarım... Haydi başının çaresine bak!... Senin gibi kaç tanesi sonunda iş buldu. Allah sana cesaret versin» Hakikatte böyle bir sahne yaşamış mıydı?... Yoksa şimdi bu sahneyi rüyada mı görüyordu?

Komiser şimdi gözünün önünde büyüyor, kocaman, dev gibi bir şey oluyor ve sonra kayboluyordu. Vasfi: Hayır uyumuyorum!. diyordu. Mademki bu-

rada iskelede bir sıra üstünde oturuyordu ve çocukların şen kahkahalarını duyuyordu, nasıl uyumuş olabilirdi! Zaten siyah bereli kadın da hep aynı yerde idi.

Fakat şimdi bu kadın ne yapıyordu?... Neden mantosunu çıkarmıştı? Gayet güzel vücudunun bütün çizgilerini gösteren yün bir elbise vardı üstünde!... Vücudu bir filiz gibi ince ve körpe idi.

Vasfi: «Ne güzel bir kadınmış!...» diye düşündü? Böyle düşünürken kadının eğildiğini ve evvelâ iskarpinlerini sonra çoraplarını çıkardığını gördü. Nefis bir çizgisi olan bacakları fil dişi renginde idi... İnsanı sarsıcı bir güzellikte idi, o incecik bilekler... ve ayakları... bu inanılmıyacak başka bir kadında görülmiyecek kadar güzel ayakları...

Parmaklarının ucuna basarak ona yaklaştı. Ve birden o sonsuz mahzun gözleri ve balmumundan yapılmış bir heykelcik teniyle ona yaklaştı, tam karşısında durdu... Dudakları ne kadar kızıldı... Nar çiçeği gibi!...

Vasfi, yerinden kalktı. Ona:

— Bir şey mi istiyorsunuz? diye sordu.

Kadın:

— Evet diye cevap verdi, saatin kaç olduğunu öğrenmek istiyorum.

Vasfi: «Ne münasebetsizlik diye düşündü, kılığımı kıyafetimi görmüyor mu sanki?... benim kadar sefil bir insanda saat ne gezer.» Sonra içinde, acı acı söylendi: «Benim saatim yok, gül anneciğimin bana hediye ettiği saati bile sattım ben!... İnsanlar her şeyi para ile satın alıyor... yaşamak için paraya ihtiyacım vardı... başka ne yapabilirdim?... Niçin benden saat soruyor? Halimi görmeyecek insan olur mu?...

Bu düşündüklerinin hiç birini ona söylemedi ve onun sorusuna bir başka soru ile cevap verdi:

— Bir şey mi bekliyorsunuz dedi, saati niçin öğrenmek istiyorsunuz?

— Evet dedi bir şey bekliyorum, beklediğim şey belki bir insan, belki de bir olay!... Hiç gelmiyen bir insan, hiç olmayacak bir olay!

Vasfi: «Ne acaib konuşuyor» diye düşündü.

Kadın Vasfinin yanına oturdu ve çıplak ayaklarını sıranın üstüne çekti. Vasfi birden Zeynebi hatırladı, onun ayaklarındaki terlikleri çıkarıp ayaklarını sedirin üstüne çekişini... belki de bunun için bu kadar heycanlandı... kalbi hızlı hızlı atıyordu...

Vasfi siyah bereli kadının ayaklarının sıranın üstündeki sağ eline değdiğini hissetti... bu minik ayaklar buz gibiydi.

Vasfi: «Mantosunu iskarpinlerini çoraplarını niçin çıkardığını ona sormalıyım!... Çok üşüyor ayakları donmuş... ayakları buz gibi!...» diye düşündü.

O böyle düşünürken kadın birden bire:

— Ayaklarımı ısıtır mısınız! dedi. Çok üşüyorum da!.

Vasfi onun minicik ayaklarını avuçları içine alırken birisi onun omuzunu sarstı:

Bir iskele memuru sert bir sesle:

— Hey arkadaş diyordu ne yapıyorsun burada?... Burası bekleme salonu yatakhane değil!...

Vasfi gözlerini açtı; uyumuştu. Bekleme salonu bomboştu. İhtiyar adam, çocuklar ve siyah bereli kadın ortada yoktu. Öteki serseriler gibi muamele görmekten ve koğulmaktan utandı, hem de... müthiş utandı, bu iş başına ilk defa geliyordu. Gayet aşağıdan bir sesle:

— Peki, peki, dedi, gidiyorum...

Memur ona baktı, daha yumuşadı.

— Vallahi kardeşim bu bekleme salonu benim malım değil dedi. Ben seni başka bir akşam, hattâ her akşam burada bırakabilirim. Fakat tipi yüzünden son vapurlar işlemiyecek, artık kapatıyoruz.

Hiç bir şey söylemeden Vasfi oradan çıktı.

Dışarıya çıktığı zaman, şehrin bir kar tabakası ile örtülmüş olduğunu şaşarak gördü. Kar hâlâ lâpa lâpa yağmakta idi. Vasfi köprüyü geçti ve Eminönüne gelince sola saparak Sirkeciye doğru ilerledi. Garın büfesinde daha bir kaç saat durabileceğini biliyordu, çünkü orası son trenlerden sonra da uzun bir müddet açık kalırdı. Bu akşam bekleme odası bomboştu. Hemen bir köşeye büzüldü. Burası her akşamdan daha sıcaktı. Vasfiye bir rahatlık verdi, vücudu ne zamandır duymadığı bir gevşeklik için de idi, burada hoşuna gitmeyen şey büfeden gelen kuvvetli bir meze ve rakı kokusu oldu.

Vasfi açtı, sigarası da yoktu, küçük bir kadeh rakı içmek isterdi. Herkes gibi bunu yapabilmeli idi. Onu buradan kovacakları zamana kadar biraz uyuyabilmek için gözlerini kapadı. Çok yorgun olduğu için kolaylıkla uyuyabilirdi. Uyandığı zaman kendini bir sıranın üstünde üzanmış buldu, üstüne kalın bir manto atılmıştı. Vasfi yerinden doğruldu, nerede bulunduğunu anlayabilmek için, etrafına bakındı. Halâ Sirkeci garının bekleme salonunda bulunuyordu, büyük lâmbalar sönmüştü amma, küçük lâmbalar yanmakta idi. Onu bu kadar ısıtmış olan üstündeki örtüye baktı, bu bir kadın mantosu idi. Eski, soluk yeşil bir manto. Bu mantoyu hemen tanıdı. «Miss Sirkeci» diye çağırdıkları, o sarhoş kadının eski mantosu idi. Başını çevirip yan tarafa

baktığı zaman tahmininde yanılmamış olduğunu gördü. Genç kadın yanındaki sıranın üstünde uyukluyor ve çok üşümüş olduğu belli oluyordu.

Mantoyu üstünden alarak kadına uzattı.

— Ben uyurken bu mantoyu üstüme örten sen misin?... diye sordu.

Genç kadın:

— Evet benim, dedi.

Vasfi:

— Al mantonu, ben üşümüyorum, diye homurdandı.

Ona öyle haşin bir surette söylemişti ki, kadın, onun elinden mantosunu hiddetle çekti.

— Pis herif!... Hırt... Kereste...

Vasfi bu haklı isyanın karşısında kendini küçük hissetti. Kendini bu zavallı, bu sefil mahlûklardan daha aşağı hissediyordu, hiç olmazsa onlarda sefaletlerini kabul ettiklerini saklamayan bir cesaret vardı. Onlar bu sefaleti gururla kabul ediyorlar veya buna sabırla tahammül ediyorlardı. Fakat Vasfi onların kendisini aralarında yabancı görmemelerinden, ona merhamet göstermelerinden utanıyordu. Kaderine karşı gelemediği için utanıyordu, onların arasına düşmekten kendini kurtaramadığı için utanıyordu.

Genç kadın mantosunu giymişti. Vasfi hâlâ, kendinin de hayret ettiği, o acı ve kuru sesile devam ediyordu:

— Nerden buldun bu cesareti?... Senden yardım mı istedim?... Ben senden hiç bir şey istemedim, senin yardımına ihtiyacım mı var zannediyorsun?... Neden benimle meşgul oluyorsun?... Neden mantonu üstüme örtüyorsun?...

Bu sözleri söylemekten pişmandı ama kendine hakim dcğildi.

— Şu namussuz herife bakın be?... Üstünü neden montomla örtmüşüm diye soruyor. Ulan haydut kılıklı serseri, soğuktan kıkırdıyordun ondan üstüne örttüm... Uyuz köpek gibi titriyordun... Zaten böylesine acımak günahtır... Nankör köpek...

Vasfi kadının üstüne atılmak istedi, fakat hiddetini yenmeye muvaffak olabildi. Genç kadın, ona hiç ehemmiyet vermeden devam ediyordu:

— Bu köpoğlunun yüzünden nerede ise soğuk tan kıkırdıyacaktım. Böyle mikroplara hiç merhamet etmek caiz değildir... Kaldırımlarda açlıktan geberdiklerini görünce bir tekme vurmak lâzımdır...

Vasfinin dehşetli surette başı dönüyordu, yeniden sırtının üstüne yığıldı. «Herhalde çok hastayım» diye düşünüyordu, korkuyordu, hasta olmaktan korkuyordu. Hayır hasta değildi, açtı «Açlıktan geberiyorum» diye düşündü Sarhoş kadın hâlâ söyleniyordu:

— İt herif, bana teşekkür edeceği yerde küfrediyor...

Hay Allah belânı versin senin... Ulan ben olmasam sen çoktan buradan atılırdın... Kapıları kapattıkları zaman, sen domuz gibi uyuyordun. Seni rahat bırakmaları için adamlara ben yalvardım... Seni burada bıraktılarsa bunu benim hatırım için yaptılar, çünkü burada herkes beni hem sayar, hem de sever...

İsterse de, istemese de Vasfi bu insanların derecesine düşmüştü... Bunu artık değiştiremezdi... O artık bu insanları içinde idi. Yalnız bu zavallı, sefil insanlar ona yardım edebilirlerdi.

O artık bu adamların eşi idi, bu sefil insanların

ona muhabbetleri bile vardı, onu himaye ediyorlardı, onu dost olarak kabul etmişlerdi... Vasfi artık her şeyin sonunda olduğunu hissediyordu, adım adım sefaletin içine gömülüyordu... Binlerce kirli tırnaklı, şeklini kaybetmiş, çamurlu pis eller onu yakalamış, kendi bulundukları sefalet çukuruna hızla çekiyorlardı. Hayır Vasfi için kurtuluş imkânı yoktu, her an daha derinlere batmakta idi... O senelerce kaybettikden sonra yeniden bulduğu işe yaramaz, âdeta bir yük olan zavallı hürriyeti ile sefâletin içine batıyordu.

Yerinden fırlayıp sokağa çıkmak, köşebaşlarında durup avaz avaz «Bana imdat edin, imdat» diye haykırmak istiyordu.

Yüzünü avuçları içine aldı ve hıçkırarak ağlamağa başladı.

Halbuki o çok ender ağlayan bir insandı, hapishanede olduğu zamanlar bile pek az ağladığı olmuştu. Bir defa annesinin ölümünü işittiği gün, bir de koğuşta, Mahmut «Zeyneb'im...» türküsünü söylediği akşam... Bir defasında ıztırabından, öbür defasında aşkından ağlamıştı, şimdi yine ağlıyordu, fakat bu gözyaşlarının sebebi ümitsizlikti... Bu pek müthiş bir şeydi...

Şimdi genç kadın, hiddetini unutmuş, ona derin bir merhametle bakıyordu. Büsbütün değişmiş bir sesle:

— Kasavet etme ağabey dedi, ben anlıyorum senin efkârın var amma kimin derdi, efkârı yok ki?... Herhalde rahatımız yüzünden buraya düşmedik... Haydi kalk yerinden büfeye gidelim, sana bir kadeh rakı ikram edeyim...

Bak görürsün, bir kadehi bile insanın efkârını dağıtır, yüreğini ısıtır. Kafanı sallama be...

İkramımı kabul et ağabey, vallahi yürekten ikram ediyorum...

Vasfinin ikramını kabul etmediğini görerek gülümsedi:

— Aman, peki peki, israr etmiyorum... Senin bileceğin şey... Ha bak, sana lâzım olan sarı kız ise ne yapar yapar onu da bulurum; doğrusu bu kasevetli halin yüreğime dokundu... Bunun için parayada lüzum yok, benim bildiklerim vardır, onlardan birini bulursam benden esirgemez, beş para da almaz... Esrar verir, buna karşılık, olduğu bir gün sende bir kadeh rakı ikram edersin, ödeşmiş oluruz. Aman sus artık be... Ne ağlayıp duruyorsun böyle... Dünyada bir erkeğin ağlaması kadar çekilmez bir şey yoktur...

Vasfinin cevap vermediğini görerek omuzunu silkti:

— Bizim gibiler için yaşamak kolay değildir, amma bunun için de durmadan köpek gibi uluyacak değiliz ya... Boş ver be, işte ben boş veriyorum... Her şeye boş veriyorum...

Bir sarhoş kahkahası ile güldü:

— Ben herşeyin alayındayım...

Fakat bu kahkahalar çok sürmedi, şimdi hıçkırarak ağlamaya başlamıştı.

— Ben her şeye boş veririm, anladın mı ağabey...

İkisinin de ağlamaları dinmeğe başlamıştı. Biraz sonra Vasfi yerinden doğrulmak için bir hareket yaptı, fakat genç kadın elile onun kolunu tutarak buna mani oldu. Vasfi bu harekete karşı gelmedi, uzanmış olduğu sıranın üstüne yeniden kendini bıraktı.

— Aptal herif, azametin sırası mı?... Otur otur-

duğun yerde, böyle bir gecede sığınacak bir yer bulmuşsun, Allaha şükret be... Ulan milyoner gibisin... Bu kıyamet içinde nereye gitmek istiyorsun?... Halin kalmamış, uyuz köpeğe dönmüşsün... Sen dur, yerinden kımıldama; benimle beraber büfeye bile gitmek istemedin, şimdi ben gidiyorum, becerebilirsem sana hem yiyecek, hem de içecek bir şey getiririm... Eğer rakı bulamazsam şarap getiririm.

Kadın gitmişti; Vasfi hala sıranın üstünde idi. Gözlerinin önünde siyah lekecikler vardı, ağzı kupkuru idi. Kadın yeniden yanına gelinceye kadar yerinden kıpırdamadı, uzun bir müddet sonra Vasfinin yanına gelen genç kadının mantosu karla örtülmüştü, yanakları kıpkırmızı idi. Mantosunun altına saklamış olduğu peynili sandviçi ve küçük bir şişe rakıyı iftiharla çıkardı. Sandviçi ikiye bölerek yarısını Vasfiye verdi, sonra cebinden boş bir konserve kutusu çıkardı, bunun içine küçük şişedeki rakının yarısını boşaltarak Vasfiye uzattı:

— Al bakalım ağabey, a zahmete lüzum yok.. Bu senin hakkın, eğer bu geceki efkârını görmeseydim, bu havada dışarlara çıkıp kısmet aramazdım... Bu gecede amma şansım varmış ha. Böyle bir gece de!... Ulan uzun etme, ye şunu rakını da iç: Dedim ya, sana bunları yürekten ikram ediyorum...

Gülüyordu Vasfi:

— Teşekkür ederim, dedi.

Onun elinden sandviçle rakıyı almıştı, çünkü çok açtı.

— Ağabey bunları çabucak ortadan kaldırmak lâzım... Çabuk ye, çabuk, iç... Memur burada yiyip içtiğimizi görürse, bizi hemen kapı dışarı eder...

Bunu Vasfi de biliyordu:

— Peki, dedi...

Elindeki sandviçi ağzına götürdü, fakat çiğneyip hemen yutamadı, midesi bulanıyordu. Kadın:

— Çabuk rakını da iç, dedi canım acele et...

Vasfi rakısını da içti. Birden başı bir tuhaf oldu, yine yerine yerleşti ve kadına bir tek kelime bile söylemeden uyuyuverdi.

Ertesi sabah Vasfiyi genç kadın uyandırdı.

— Hadi kalk artık, buradan bir an evvel tüymek lâzım...

Vasfi kendini kaldırımların üstünde bulduğu zaman bütün bu şeylerin bir rüya olup olmadığını kendi kendine soruyordu. Genç kadın artık yanında değildi, çoktan uzaklaşmıştı. Vasfi gece iyi uyumuş olmasına rağmen kendini çok yorgun hissediyordu:

Ellerinde, ayaklarında ağırlık vardı, boğazı yanıyordu.

Susamıştı, üşüyordu. Henüz sabah olmamıştı, kar mütemadiyen yağmakta idi. Kar fırtınası içinde köprüye doğru yürüdü. Köprüye yaklaşınca, bir salepçi gördü. Salepçinin etrafını işçiler, bir takım serseriler ve sokak kızları sarmıştı. Vasfi köprüyü geçtikten sonra Haliç iskelesine indi. Bekleme odaları bu saatler de işçilerle dolu olurdu, kimse onu farketmedi, gidip bir kenera oturdu. Birden yanında bir ses duydu:

— Merhaba arkadaş...

Onu selâmlıyan her zaman rastladığı tek ayaklı, sarışın delikanlı idi. Birbirlerini sık sık gördükleri için selâmlaşırlardı. Vasfi artık bu insanlara karışmış olduğunu bir defa daha anlıyordu.

— Merhaba diye cevap verdi:

Vasfi «Bu bitmeyen bir kâbus!» diye düşündü. Bekleme salonundan ilk önce işçiler çıkmıştı, sonra

talebeler çıktı, daha sonra da memurlar, nihayet salon boşaldı. Sıranın üstünde oturan da Vasfi ile sarışın delikanlı idi. Başka kimseler yoktu. Sarışın adam, Vasfi ile konuşabilmek için fırsat gözlüyordu.

Böylece dakikalar geçti içeri bir memur girmişti, sarışın adama:

— Merhaba Mustafa nasılsın dedi?

— İyiyim... Teşekkür ederim...

— Bugün çok soğuk, sana sıcak bir çay yollayacağım... genç adam sadece:

— Teşekkür ederim, diye tekrar etti:

Kahveci genç adamın önüne çayı bırakarak çıktı. Mustafa:

— Çayımı benimle paylaşmak ister misin ağabey?...

Vasfi başını çevirerek yanındaki sarışın adama baktı:

— Bana mı söylüyorsun?

Öteki gülerek...

— Tabiî sana söylüyorum dedi, burada ikimizden başka kimse var mı?...

— O halde teşekkür ederim...

— Evvelâ sen istediğin kadar iç, bana biraz bırakırsın...

— Ben fazlasını istemem benim dostlarım var, eski iş arkadaşlarım...

Akşama kadar daha bir kaç defa çay ikranı ederler. Sen şunu istediğin kadar iç içmezsen gönlümü kırarsın kardeşim...

Vasfi çok susamıştı reddedemedi, çay bardağını eline alarak:

— Teşekkür ederim dedi:

Öteki gururla:

— Çok memnun oldum, afiyetle iç! dedi... Gö-

rüyorsunuz ya, burada beni herkes sever, evvelce ben de onlarla beraber çalışırdım...

— Ya öyle mi?...

— Belki inanmazsın amma, burada en iyi çımacıdan biri bendim...

Dizinin üstüne bir yumruk vurdu:

— Bir kazadan sonra işte bu hale geldim... Kazaya uğradığım zaman daha sigortâ migorta yoktu... O şeyler bizden sonra oldu... Ben on para tazminat alamadım ve işte böyle sokakta kaldım...

Güldü:

— Hepsi bu olsa, sevdiğim kadın, nişanlım, bu kazadan sonra beni terketti...

Başını önüne eğdi:

— Artık çalışmaya hevesim kalmadı, diye mırıldandı, Vasfi çay bardağını elinden bırakmıştı... Başkalarının merhametine muhtaç olduğu artık meydanda idi... Neden bu hale düşmüştü? Bu hale düşüşünün sebebi neydi? Hapishanede geçirdiği ilk senelerde, hattâ daha sonraları bile Zeyneb için Zeyneb uğruna her şeyini feda etmiş olmak düşüncesi onun tesellisi olmuştu, amma, bu Zeyneb kimdi, nerelerdeydi?... Yoksa o bir hakikat değil miydi?... Hezeyan halindeki beyninin yarattığı bir hayal miydi? Zeyneb hakikaten yaşamış mıydı?... Ve o hayatını hakikaten Zeyneb için mi feda etmişti? O halde serbest kalır kalmaz neden ona koşmamıştı... Belki de onu kurtaracak olan bu karşılaşmayı neden istememiş, nerden düşünmemişti. Onu görmüş olsaydı belki yaşamağa devam cesaretini ve mücadele edebilmek kudretini veren ateş yeniden tutuşacaktı...

Evet hapishaneden daha ilk çıktığı gün ona

koşması lâzımdı... Hiç tereddüt etmeden bunu yapması gerekiyordu...

Eğer hayatında Zeyneb olmazsa onun için feda ettiği şeylerin yükü altında ezileceğini neden anlamamıştı?... Çekmeğe mecbur olduğu bütün bu ıztıraplara tahammül edebilmesi için ona karşı olan o çılgın aşka ihtiyacı vardı...

Hapishaneden çıktığı zaman yeniden bu aşkın kahredici pençesine düşerim korkusuyla onu aramamıştı... Bugün ona tek destek olabilecek bu aşkı, canlı, kudretli ve bütün benliğine hâkim olacak bu aşkı tekrar bulmak istiyordu...

Birden yeniden kalktı, dışarıya fırladı...

Bir müddet nereye gittiğini bilmeyerek yürüdü... Sonra, gayet tabiî olarak, eski mahallesine doğru ilerledi, Zeynebi görmek istiyordu artık... Onu yeniden görmeden edemiyecekti... Onun evine gitmek, onun gözlerini görmek, sesini işitmek, içinde birden bir ihtiyaç halini almıştı... Onu eskisi gibi sevmek, eski şiddetiyle arzu etmek istiyordu... Ancak o zaman, bu iğrenç, bu sefil hayatının yeniden bir mânasını olacaktı..,

Artık yağan karı görmüyor, üşüdüğünü hissetmiyordu... Yorgunluk da duymuyordu... Eski mahallesine giden dik yokuşu çıktı ve kendini gri bir binanın önünde buldu, burası onun eski mektebi idi... Annesi, onun elinden tutarak her sabah buraya getirirdi...

Sonra kendisini kucaklar, kapının önünden ayrılırken gülerek ona el sallar, neşeli bir huzurla ağır ağır işinin başına giderdi...

Vasfi bu kapının önünde büyük bir acı duydu, bu acı o kadar kuvvetli idi ki!

⊙

Yürüyordu, işte küçük çeşme, büyük meşenin altında, her zamanki yerinde idi... Birden sapsarı kesildi ve bir adım daha atamadan yerinde durdu, ilerlemeye cesareti yok gibi idi... Bu ağacın altında, bu çeşmenin önünde, Nuri, kendisiyle döğüşen çocuklara saldırmıştı... Vasfiyi müdafaa etmek için kavgaya atılmıştı... Bu oniki yaşında çelimsiz çocuk, kendinden kuvvetlilerin üzerine hiç çekinmeden atılmıştı... Vasfiyi onların ellerinden kurtarmak için... Vasfi gözlerini kapadı, o, zavallı Nuriyi öldürmüştü... Anneciğinin ölümüne de yine o sebep olmuştu... Şimdi de ümitsizlikle kendini öldürüyordu...

Çeşmenin önünden geçmemek için geri döndü ve başka bir yoldan, eski evlerinin bulunduğu sokağa girdi ve hayret içinde kaldı... Burası büsbütün değişmişti, eski evlerin bulunduğu yerde şimdi beş katlı büyük bir bina vardı... Bütün sokak değişmişti, eski ahşap evlerinin yerinde modern binalar yükseliyordu.

Vasfi yoluna devam ederek Şakir efendinin evinin sokağına girdi... O eve gitmek için, köşedeki meyhanenin önünden geçmek icap ediyordu, fakat tereddüt etmeden yürüyordu, çünkü mutlak Zeynebi görmek istiyordu... Zaten eski meyhane de yerinde değildi, onun bulunduğu yerde şimdi yedi katlı bir bina yapılmıştı...

Şakir efendinin evinin de yerinde olmadığını gören Vasfi geri döndü ve eski meyhanenin yerinde bulunan büyük bir radyo mağazasına girdi... Kasada oturan genç bir adama, Şakir efendinin yeni evinin nerede olduğunu sordu...

Adam:

— Şakir efendi mi? dedi... Ben kendisini tanı-

mıyorum, herhalde bu taraflarda değildir...

Vasfi mağazadan çıkarak biraz yürüdü, tanıdık bir insan görmek ümidiyle etrafına bakınağa başladı... Belki birinden amcası hakkında malûmat alabilirdi... Kimseyi göremedi, yabancılara sordu, kimse amcanın nerede olduğunu bilmiyordu... Ümitsiz ve üzüntülü bir halde geri dönmeye karar verdiği sırada bir ihtiyar adam gördü, bu omuzundaki kovalarla su taşıyan bir saka idi... İhtiyar adam, karın üstünde kaymamak için büyük bir ihtiyatla yürüyordu...

Vasfi adamı hemen tanıdı... Bu saka Asım amca idi. Yeniden canlanan bir ümitle ihtiyarın önünne atıldı... Asım amca onu şüpheli bir başkışla baktı ve:

— Merhaba! dedi...

Vasfi ihtiyarın kendini tanımadığını anlamıştı...

— Asım amca! dedi... Beni tanıyamadın mı?...

İhtiyar adam, kaşlarını çatarak dikkatle Vasfiye baktı:

— Yok dedi... Tanıyamadım evlâdım...

— Ben Şakir efendinin yeğeni Vasfiyim...

İhtiyarın yüzü birden değişti bir adım gerileyerek mırıldandı:

— Vasfi!...

Vasfi başını eğerek:

— Evet Vasfi... dedi.

Asım ağa omuzuna vurdu:

— Oğlum dedi senibirden bire tanıyamadım...

— Ben çok değiştim Asım amca...

— Tabiî değiştin, aradan ne uzun seneler geçti...

— Evet, oniki sene geçti...

— Vakit çabuk geçiyor... Ve her şey değişiyor...

İnsan her uyandığı sabah kendini başka bir âlemde zannediyor...

Götürdükleri zaman sen bir çocuktun...

Lâkırdısını değiştirerek:

— Buradan gittiğin zaman... diye ilâve etti...

Bir müddet bir şey söylemeden bakıştılar sonra Asım Ağa:

— Eğer buraya eski tanıdıklarını bulmaya geldinse onları burada bulamazsın... Eski evler yıkıldı, içindekiler dağıldı...

Bazıları şurada burada birer gecekondu kurdu, ötekileri dağılıp gitti.

Vasfi ihtiyar adamı sesini çıkarmadan dinliyordu.

— Gel oğlum kahveye gidip sıcak bir şey içelim... Orada konuşuruz...

Vasfi bu teklifi memnuniyetle kabul etti. Soğuktan donuyordu. Biraz sonra kahvehanenin bir köşesinde karşı karşıya oturuyorlardı. Asım Ağa iki kahve ısmarladı. Vasfiye bir sigara ikram etti, sonra ona uzun uzun baktı:

— Eğer bana Vasfi olduğunu söylemeseydin vallahi seni tanıyamazdım... Çok değişmişsin... Bu şaşılacak bir şey değil ya...

Bir müddet daha sessizce Vasfiye baktıktan sonra devam etti:

— Ey her şey değişiyor tabiî... sen eski mahalleyi tanıyabildin mi?

— Nereden tanıyabilirdim eski evimizi ve Şakir amcanın evini aradım, fakat bulamadım...

— Zavallı Şakir amca!... O kadar da zavallı değil ya, hiç olmazsa evinin yıkıldığını görmedi ölü-

münden sonra karısı o evi bir Adanalı tüccara sattı. O da evin yerine içinde ondört daire olan bir bina yaptı...

— Şakir amca öldü öylemi?...

— Allah rahmet eylesin... Sen onun öldüğünü bilmiyor mu idin?...

— Zavallı Şakir efendi... O her zaman bu evde doğduğunu, sonra zengin olunca bu evi satın aldığını ve ancak öldüğü zaman bu evden çıkacağını söyler dururdu...

Vasfi öğrenmek istediği şeyi sormadan duramadı:

— Karısı ne yapıyor şimdi?... Nerede oturuyor?...

— Hiç bilmiyorum evlâdım... Zannederim yeni kocasile Aksaray taraflarında bir yere taşınmış...

— Ya... öyle mi?...

— Zeyneb kocasının yanında çalışan bir adamla evlendi, bu adam Şakir efendinin hesaplarını tutar, işçilerini idare ederdi. Son zamanlarda ihtiyar adam çok çökmüştü, yataktan çıkamaz oldu...

İşlerle Zeyneb meşgul olmaya başlamıştı. Şakir efendiye annesi bakıyordu. Zeyneb çok açık göz bir kadın doğrusu...

Kocasının işlerini iyi idare etti... Sonra da pek kurnaz şey ha, sizlere bir şey kalmasın diye, Şakir efendinin mallarını eline geçirmesini bildi, amcanız sağlığında bütün malını — sözde — karısına satmış... Daha kocasının sağlığında o oğlanı seviyor derlerdi, dul kalınca hemen onunla evlendi... O kimseyi sevecek kadın değildir, bu adama ancak menfaati olduğu için vardı, adam işlerin içinde idi, iyi idare ediyordu... Zeynebe bir yardımcı lâzımdı... İşleri herifin eline de bırakmadı ya, işleri Zey-

neb eline almış diyorlar...

Vasfi artık ihtiyar adamı dinlemiyordu, onun tek bildiği bundan sonra Zeynebi göremiyeceği idi... Asım ağa devam ediyordu:

— Zeyneb için her kafadan bir ses çıktı, sözde kocası yatağa düşer düşmez bu oğlanı dost tutmuş, eve bile alırmış?... Ben bunlara pek inanmam amma, son zamanlarda kocasına hiç bakmıyordu... Yine de Şakir efendinin cenazesini çok iyi kaldırttı, kırkında mevludunu okuttu, hem de camide okuttu, ne gülsuyu, ne de şekeri kıttı, neme lâzım...

Vasfi, onun sözünü kesti:

— Demek şimdi kendisini gören yok...

— Neye gören olmasın, isteyen mağazasına gider görür. Kendisi her gün işinin başında imiş...

İhtiyar adam, elindeki kahve fincanını masanın üstüne bıraktı...

— Belki de onu gidip görmek istiyorsun... Amma unutma, Zeyneb zaten cömert değildi, şimdi eli büsbütün sıkı oldu... diyorlar... Sana yardım edeceğini hiç zannetmem... İhtiyarın ölümünden sonra Nurinin annesine elini bile uzatmadı, elinizden bütün mirası kaçırdıktan sonra bir parça insaflı olabilirdi...

Vasfi birden yerinden kalktı.

— Gidiyor musun oğlum?

— Evet Asım amca, sana kahve için çok teşekkür ederim...

Birden Asım ağa Vasfinin elini tuttu...

— Hapishaneden çıkalı çok oldu mu? diye sordu...

— Birkaç ay oldu...

— Ne iş görüyorsun?...

— İşsizim...

Asım ağa elini cebine soktu, para çıkardı. Vasfiye bir lira uzattı...

— Al bunu oğlum. İşe girdiğin zaman ödersin. Şimdi acelesi yok. Canım al şunu diyorum evlâdım, borcun olsun...

Vasfi bu parayı iade edemiyeceğini biliyordu, herhalde bunu Asım ağa da biliyordu. Ona borçtan bahsetmesi gönlünü kırmamak içindi... Vesfi parayı reddedecek kuvveti kendisinde bulamadı. Haysiyet diye tanılan bu cesareti artık unutmuştu... Madem ki, hâlâ yaşıyor, hâlâ intihar etmiyordu, o halde böyle şeylere alışacaktı...

— Sağ ol Asım ağa... dedi...

Kar yağıyordu, Vasfinin midesi bomboştu... Asım ağaya bir kere daha teşekkür ederek kahvehaneden çıktı... Buz tutmuş yokuştan güçlükle inmeye başladı... Rüzgâr insanı donduran bir şiddetle esiyordu... Vasfinin, elleri, ayakları donmuş gibi idi. Vücudu soğuktan titriyordu, buna rağmen yürümekte devam ediyordu...

O, Zeynebi görmeye gidiyordu, onu uzaktan da olsa görecekti...

Köprüye geldiği zaman rüzgâr daha şiddetlenmiş, tipi daha artmıştı... Bitkin, ölgün bir halde Zeynebi görmeye gidiyordu...

Şimdi Hâlde idi... Çocukluğundan beri burada hiç bir şey değişmemişti... Tezgâhlar aynı tezgâhlar, dükkânlar aynı dükkânlar, rıhtım aynı rıhtımdı. İnsanlarda sanki değişmemişti... Fakat burada kaynaşma yoktu, ne bir motörü boşaltıyorlar, ne de yüklüyorlardı.

Hem rıhtım, hem de Halin içi pek tenha idi... Camekânının içine meyve sandıkları dizilmiş olması lâzım gelen mağaza, amcanın mağazası şu kö-

şeyi dönünce karşıda görünüvermişti. Ve işte orada idi, onu görür görmez âdeta koşar adımlarla oraya doğru ilerledi... Dükkânın önündeki meyveleri, kalın çuvallarla örten bir adamın önünden geçti, komşu bir dükkân içinde rahat bir koltuğa gömülmüş top sakallı başı bereli bir adam nargile içiyordu... Ve şimdi amcasının dükkân cebhesini süsleyen neon ışıklı tabelayı gördü:

ZEYNEB ALTINELMA

KABZIMAL

Bu kelimeleri yüksek sesle tekrar tekrar okudu. Onun amcasının işine devam ettiğini biliyordu amma, gene de bu tabelâ ona gülünç görünüyordu, şaşırtıyordu... Zeyneble bu tabelâyı, birbirleriyle birleştirmeğe muvaffak olamıyordu. Haldeki bir kabzımalı, Zeynebin alev gibi kıvrak dalgalı vücudun de düşünmeğe imkân bulamıyordu...

Vasfi biraz daha yaklaştı ve birdenbire durdu. Ne yapacaktı...

İçeriye girecek soracak mı idi?... Bu kılıkla Zeyneb'in karşısına nasıl çıkacaktı?... Buna cesaret edebilecek mi idi?... Zeyneb onu nasıl karşılayacaktı?... Burada olduğu yerde durup mağazanın içini gözetlemek daha doğru değil mi idi?...

Mağazanın içi aydınlıktı, her dakika Zeyneb ortadaki açık merdivenden mağazanın bürosu olan alt kata inebilirdi. Yine onu bir kiraz dalı gibi karşısında görecekti. O her şeyden güzel olan emsalsiz yüzü, o incecik vücudu o misli bulunmaz kara gözlerile...

O görünüşle bir mucize gösterecek, Vasfinin ruhunu diriltecekti. Ona yeniden yaşamak zevkini verecekti... Vasfinin kalbi saadetle dolacak, Vasfi bundan sonra her güçlüğe dayanacaktı.

Orada cemekânın karşısında mağazanın içine bakarak uzun bir zaman durdu. Farkına varmıyordu amma, vakit geçiyor ve mağazada kimse görünmüyordu. Herhalde Zeyneble kocası yukarı katta idiler, diye düşünüyor ve buradan ayrılmak aklına bile gelmiyordu. İyi biliyordu ki onu görmeden ayrılırsa bir daha da göremiyecekti.

Sırtında yük taşıyan bir adam mağazanın kapısını açmış, zil çalmıştı. Vasfi büyük bir heyecanla merdivenlerin üstünde aşağıya inen ayaklar gördü. Fakat dikkatle bakınca bunların erkek ayakkabıları giyen ayaklar olduğunu farketti. «Herhalde aşağı inen kocasıdır» diye düşündü. Fakat hayır, böyle değildi şimdi ayakkabıların üstünde kadın bacakları görünüyordu. Bu bacaklardan sonra bir kadın gövdesi gördü, bu şişman iri bir kadındı, üzerinde erkek paltosu vardı, başı bir şal ile örtülü idi. «Bu Zeynebin Annesi olacak» diye düşündü. Kadın şimdi mağazanın ortasında duruyordu, ağzında bir sigara vardı, elleri ceblerinde idi. İçeriye girmiş olan hamal taşıdığı yükü bir kenera bırakmıştı.

Vasfi, kadınla hamal arasında bir münakaşa olduğunu, onların hareketlerinden anlıyordu. Hamal, dışarı çıkmak için kapıyı açmıştı, bezgin bir tavırla kadına dönerek:

— Zeyneb hanım, dedi, senin hasisliğini herkes bilir, seninle uğraşacak değilim...

Kadın hiddetle onun arkasından kapıya koştu. Bu şiddetli hareketle başındaki örtü kaydı ve Vasfi dehşetle, bir zamanlar onun Zeynebi olmuş bu ka-

dına baktı. Bu tanınmayacak kadar değişmiş olan bir Zeyneb'di... Tanılamıyacak bir Zeyneb... Bu korkunç derecede şişman, iğrenç, kuru ve sert bakışlı, yuvarlak yüzlü altın dişli kadının Zeyneb olmasına imkân var mı idi?... Kadın iri ayaklarının ve kalın bacaklarının üstünde hareketsiz duruyordu. Vücudu bir et yığınından farksızdı; onu görmek çok korkunç bir şeydi. Fakat hamal ile münakaşaya girince manzara daha da korkunç oldu. Zeyneb kısık bir sesle bağırıyordu:

— Ben aptal değilim, beni kimse kafese koyamaz anladın mı?... Benden kimse beş para çalamaz...

Vasfi yerinde hareketsiz duruyordu. «Allahım, mümkün mü?» diye mırıldanıyordu.

Vasfiyi görmemiş olan Zeyneb, kapıyı kapadıktan sonra ağır adımlarla merdivenlerden çıkmaya başlamıştı.

Vasfi birkaç dakika daha yerinde kımıldamadan kaldı, bir kâbus içinde gibi idi. Artık o bu müthiş kâbustan kurtulamıyacaktı. Onun Zeynebi, gençliğinin emsalsiz Zeynebi artık mevcud değildi. Onun Zeynebini kâbzımal Zeyneb öldürmüştü... Zeynebi sahiden katledilmiş mi idi?... Yanılıyor muydu? Onun delice sevmiş olduğu kadın bu Zeyneb değil miydi?... Sadece saklanmasını bilmişti. Vasfi sadece bir maskeyi sevmiş olduğunu anlıyordu... Bu maske dünyalar güzeli, eşi olmayan bir şeydi, fakat bu maskenin altında gizlenmiş olan mahlûk bu kadındı, kendi küçük menfaatlerine bağlı zavallı bir kimse idi... Onun zengin olmak isteyişi, yüksek ve parlak bir hayata erişmek için bile değildi, o parayı yemek ve yaşamak için değil, biriktirmek ve istif etmek için istiyordu...

Vasfi bütün bir hayatı, şu ağır gövdesiyle merdivenleri zahmetle çıkan kadın için mi feda etmişti?... Bu korkunç Zeyneb, onun Zeynebi'nin ruhunu temsil etmiyor muydu?... Şu merdivenleri zahmetle çıkmış olan Zeyneb, bu hale gelebilmek için herşeyi yapmıştı... Evet bu servete sahip olmak, bu korkunç vücuda sahip olmak için neler yapmamıştı ki?... Evet, o bütün yaptığı çirkin şeyleri, bu hale gelmek, ağzını altın dişlerle doldurmak, gülen yüzünü böyle somurtkan bir hale sokmak, kocaman bir vücudu, erkek ayakkabıları içindeki kocaman ayakları üstünde taşımak için yapmıştı... Zengin olmak için... Mağazasının üstüne şu kelimeleri yazabilmek için...

ZEYNEB ALTINELMA

KABZIMAL

Vasfinin fazla bu yazıyı görmeye tahammülü kalmamıştı, koşarak Halden çıktı...

⊙

Kar yağmakta devam ediyordu... Hava karanlıktı, sokak fenerleri düşen kar tanelerini İstanbulu sarmış olan gecenin içinde birer yıldız gibi ışıldatıyordu...

Vasfi, bir kaç bardak şarap içtiği pis meyhaneden, geç vakit çıktı, ve sabahçı kahvesinin yolunu tuttu. İçeriye girip kendisine bir yer aradı ve boş bir masa bulunca, hemen çöktü. Ismarladığı çayı bitirir bitirmez, dirseklerini masaya dayadı, zonklayan ağır başını sanki düşmesinden korkar gibi avuçları

içine sımsıkı aldı... Artık tamamiyle çökmüştü, başını bile dik tutacak hali kalmamıştı.

Uyumuyordu, fakat tam uyanık da değildi... Kahveye bir takım gölgeler girip çıkıyorlardı... Etrafında horlayan veya küfreden ağızlar vardı... Kahvenin içi sıcacıktı, fakat Vasfi ıslak elbiseleri içinde titriyor, ürperiyordu...

Başı bomboştu, bu bomboş başın içinde ne bir düşünce, ne de bir tek resim vardı. Kendi kendine: «Ah bir uyuyabilsem!...» diyordu, sinirli parmaklarla alnını, şakaklarını uğuşturuyordu: «Uyuyamıyorum, düşünemiyorum... Artık benim için dünyada hiç bir şey kalmadı.»

Halbuki içinde irade namına ne kalmışsa hepsini seferber etmişti. Zeynebin, eski resmini gözlerinin önüne getirmek istiyordu... Deli gibi sevdiği, uğrunda ömrünü harcadığı Zeynebi. Bütün başka anılar arasındaki şu anda onların resimleri de başından silinmişti. Bu resmi bulup çıkarmak çok zordu.

Fakat kendini o kadar zorladı ki, nihayet eski Zeynebin neş'eden ışıl ışıl yüzü gözlerinin önüne geliverdi... O büyüleyici güzelliği, o ateş gibi yanan gözleriyle, orada ince uzun ve tahrik edici vücuduyle artık karşısında idi...

Vasfi gözlerini sımsıkı yummuştu. Eğer gözlesini açarsa karşısındaki hayali kaybedeceğini ve bir daha bulamıyacağını zannediyordu... Bundan ölesiye korkuyordu... O, bu Zeynebin hayalini hiç kaybetmemeli ve onu gördükçe, onun uğruna bir hayat feda etmeğe değdi diye düşünebilmeliydi! Yoksa... Mutlu idi, yeniden onu karşısında bulmaktan mutlu idi. Bu Zeyneb gözünün önünden, o yeni Zeynebin kâbus Zeynebin resmini siliyordu.

Zeyneb karşısında bir salıncakta oturmuştu, hafif hafif sallanıyordu... Sonra ayağa kalkıyordu; niçin? Kolan vurmak için!. Eğilip kalkarak salıncağın gidiş gelişlerini hızlandırmağa başlamıştı. Karşısındaki salıncak Zeyneble birlikte yükseliyor alçalıyordu... Ve bu gidiş gelişle birlikte korkunç bir şey oluyordu... Salıncak aşağıya inişte Zeyneb değişiyordu... yüzünün anlamı, her şey'i bambaşka oluyordu... Salıncak hızlandıkca bu değişişte hızlanıyor ve gitgide eski Zeyneb bugünkü Zeynebleşiyor ve tatlı neşe'li gülüşü şimdi acı hain bir gülümsemeye yer bırakıyordu... Bu dünyanın en acı verici bir şey'i idi... O eski Zeynebi, Zeynebini kaybetmek istemiyordu... Ya yerinden kalkıp salıncağa koşmalı, onu durdurmalı yahut gözlerini açıp bu çirkin resmi gözünden kovmalıydı... Fakat her ikisini de yapamıyordu. Uyumuştu. Uyuduğunu ve bunun bir kâbus olduğunu biliyordu... Uyanmak için elini kolunu kıpırdatmak istiyor, sanki bütün bedeni kurşundanmış gibi parmağını kıpırdatamıyordu. İnliyordu... Çaresizdi... Artık eski Zeyneb yok olmuştu, karşısında bugünkü kabzımal Zeyneb vardı, Zeyneb Altınelma.

— Neniz var size yardım edebilir miyim!

Omuzunun üstünde bir el vardı. gözünü açtı ve evvela bu ele baktı. Bu bir kadın eli idi. Sonra kadının bileğinden koluna, oradan omuzuna yükselen bakışları, yüzüne gelince Vasfi durakladı, çünkü o bu yüzü tanıyordu. Siyah bereli kadındı bu kadın... Orada kendi masasında karşısındaki iskemlede oturuyordu, üstünde yeşil renkli eski bir yün bluz vardı. Ve gözleri de yeşildi. O kadar yeşildi ki bu karanlık pis havasız kahvehanede bile in-

sana baharı hatırlatıyordu.

Vasfi onu burada görünce pek şaşırmıştı. Ne de güzel bir sesi vardı... Keşke dünyadaki bütün kadınların sesi bu sese benzeseydi.

Bu ses ona anasının, bütün anaların sesini hatırlatıyordu.

Bütün kadınların sesi böyle olmalı idi, kızkardeşlerin, sevgililerin, nişanlıların sesleri... Kendisine bu kadar tatlı bir sesle hitap etmiş olduğu için, ona karşı şükran hissediyordu. O böyle bir sesin hasretini her zaman çekmişti... Annesi böyle bir sesle kendisine hitap ettiği zamanlar, ne kadar mutlu lu olurdu... Zeynebin ona hitap etmesini ne kadar istemişti...

Bu siyah bereli kadın da acaba bir hayal mi idi?... Bir rüya mı idi?... Hayal de olsa, gerçek de olsa, şimdi burada karşısında idi... Solgun, kederli, ona büyük ilgi ile bakıyordu...

Vasfi kadının sualine cevap vermedi.

— Siz de burada mısınız? diye mırıldandı.

Kadın yorgun bir tavırla başını önüne eğdi:

— Evet buradayım...

— Bu insanların, bizlerin arasında ne arıyor sunuz?

— Soğuktan korunacak bir köşe...

Bir müddet konuşmadan bakıştılar, sonra kadın devam etti:

— Isınacak bir köşe bulmak hakikaten bir mutluluk oldu.

Vasfi güldü:

— Mutluluk...

— Evet, burada sıcak bir köşe bulmak muhakkak küçük bir mutluluktur... Küçük de olsa yine de bir mutluluk...

Vasfi yüzünü buruşturdu:

— Mutluluk, ben bu kelimeyi duymak bile istemiyorum. Anlamı olmayan bir kelime bu... İnsanları boşuna hayale kaptırmamak için bu kelimeyi sözlükten çıkarmak lâzım...

— Hayal mi?... Mutluluk bir hayal midir?... Gerçekten mutluluğa inanmıyor musunuz?

— Bu da sual mi? Bu kadar saf mısınız? Yoksa benimle alay mı ediyorsunuz? Siz sahiden mutluluğa inanır mısınız?...

— Bu da bir sual mi... Diye onu taklit etti... Elbette inanıyorum, nasıl inanmış olmam, ona hepimiz yakınlaşmadık mı? Onun hatırasının bulunmadığı bir kalb var mıdır?...

— Mutluluk bir rüyadan başka bir şey değildir...

— Yok canım ben onun mevcut olduğunu, bir hakikat olduğunu biliyorum.

— Buna inanmak insanların kendi kendilerini aldatmasıdır, onun mevcut olmasını istediğimiz için böyle düşünüyoruz.

— Doğru değil, mutluluk mevcuddur, onu inkâr etmemeliyiz; istesek de, istemesek de o vardır...

Vasfi dudaklarını kıvırdı:

— Bu mutluluğun nerede olduğunu söyleyiniz, onu bir göreyim...

Genç kadın mahzun bir gülüşle Vasfiye baktı:

— Onun nerede olduğunu bilmiyorum amma, bu dünyada bir kenarda, sizin benim; bütün insanların olduğuna inanıyorum...

— Sahiden buna inanıyor musunuz?...

— Niçin inanmıyayım?... Buna eminim, belki de güneşin ışığındadır. Bir buğday tanesinde, insan gücünde, çalışmak imkânında veya istirahattedir. O

her şeydedir... Ve biz insanlar onun bir zerresini ele geçirdik mi, onun tamamını bulduğumuzu zanneder ve kısa bir zaman sonra yanıldığımızı anlarız, mutluluk hayatın kendisindedir, onun bir unsuru değil, mutluluk hayatın ta kendisidir. Bütün zerrelerinin birbirini tedirgin etmeden birleştikleri bir ahenktir ve hayat işte bu ahenk olmalıdır.... mutluluk bölünmez bir bütündür... Eğer siz mutlu değilseniz ben mutlu olamam. Başkalarının mutlu olmadığı bir dünyada tek kişi mutlu olamaz.

Kederli bir bakışla Vasfiye baktı:

— Mutluluğun nerede olduğunu bana soruyorsunuz?... Nerede olduğunu nasıl bileyim! Nerede olduğunu bilseydim ben de mutlu olurdum, böyle olmadığını siz de görüyorsunuz.

— O halde mutluluğu aramağa devam ediniz, madem ki mevcudiyetinden bu kadar eminsiniz...

Kadın güzel parlak gözlerle Vasfiye baktı. Sonra hafif bir sesle sordu:

— Mutluluğa inanmadığınızı söylüyorsunuz, o halde demin niçin ağladınız?...

— Ben mi ağlıyordum?...

— Evet, ağladığınız için size neniz var diye sordum. Zaten hâlâ ağlıyorsunuz?...

Vasfi hayretle.

— Ağlıyor muyum?... diye sordu.

Ellerini gözlerine, yüzüne götürdü ve adeta hiddetle ağlamakda olduğunu anladı. Yüzü gözü ıslanmıştı.

— İnsan mutluluktan ağlamaz, dedi.

— İnsan mutluluğun olduğunu bildiği zamanlar ağlar... Ona inanılmadığı zaman artık ağlamaz...

Genç kadın iki ellerile yüzünü kapamıştı. Vasfi «Belki de ağlıyor, diye düşündü. Evet o da benim

gibi ağlıyor olmalı, bir şey de yememişdir belki... Halâ da mutluluğa inanıyor. Mutluluk vız gelir, ben sadece yorgun; insanlıktan çıkmış bir herifim. Bana lâzım olan şey mutluluk değil, biraz dinlenmektir. Çok yorgunum»

Rahat bir yatak düşünüyordu bembeyaz, lâvanta çiçeği kokan çarşaflarla örtülü bir yatak... Ve içinden gülerek «Böyle bir yatak herhalde onun söylemiş olduğu saadetin bir parçasıdır... Evet, güzel bir yıkandıktan sonra böyle bir yatakta çırılçıplak uyumak ne büyük bir zevk olmalıdır» diye düşündü.

Durmadan akan temiz berrak sular, köpüren bir sabun, gül gibi bembeyaz çarşaflar ve her tarafta o güzel lavanta çiçeği kokusu... Yatakta, sabunda, havada lavanta çiçeği kokusu...

Vaktile Vasfinin böyle bir yatağı vardı, amma artık böyle bir yatağa sahip olamıyacaktı. Ona bu yatağı anneciği vermişti. Bu yatağı oğluna o hazırladı. Yalnız seven bir kadın insana bu rahatlığı; bu huzuru verebilirdi... Sizi hiç rahatsız etmeden, ses çıkarmadan etrafınızda bir köle gibi fakat büyük bir şefkatle dolaşan bir kadın, bir anne...

Vasfi böyle düşünürken etrafına bakınıyordu; Genç kadın hâlâ yerinde oturuyordu. Ellerini yüzünden çekmiş, başını kaldırmıştı; Yüzü çok solgun, yeşil gözleri bir noktaya dalmış, Vasfi'nin yanında olduğunu büsbütün unutmuş gibi idi.

Vasfi yeniden uyumak için gözlerini kapadı. Bu gece çay parasını verebilmişti, bundan istifade etmek, biraz olsun uyumak doğru olacaktı... Biraz değil, mümkün olduğu kadar uyumak lâzımdı... Belki yarın gece çay parasını veremiyecekti.

Yerine iyice yerleşti.

Gözlerini açtığı zaman genç kadın artık masasında değildi. Vasfi gittiğini duymamıştı. O, sessiz bir gölge gibi gelmiş ve öyle gitmişti. Vasfi de yerinden kalktı, kasaya yaklaştı, borcunu ödedi.

— Allaha ısmarladık?...

— Haydi, Allah hayırlı kısmet versin...

Vasfi omuzlarını silkerek düşündü. «Mutluluk kadar kısmet de bana vız gelir!...» Bunu düşünürken siyah bereli kadını hatırladı, nasıl olmuş da onun masadan kalkıp gittiğini duymamıştı. Tıpkı rüyasında olduğu gibi, çıplak ve soğuk ayaklarının ucuna basarak uçar, kayar gibi ona yaklaşmış, şimdi de masadan uzaklaşmıştı. Kaldırımlar kalın bir kar tabakası ile örtülü idi. Genç kadının ayakları kaldırımlarda donmakta idi. Onu bulmak, rüyasında olduğu gibi o küçük ve soğuk ayakları elleri arasında ısıtmak istiyordu. Kimbilir şimdi hangi sokakta, hangi kaldırımda, soğuktan titriyerek dolaşmakta idi. Zavallı budala kadın, nasıl oluyor da bulunduğu vaziyette halâ mutluluktan bahsetmenin ne kadar gülünç, hattâ ayıp olduğunu anlıyamıyordu...

Sabahın ilk tramvayları Beyoğlunda işlemeğe başlamıştı. İçleri, nereye gittiklerini ne yapacaklarını bilen adamlarla dolu idi. Onların bir gayeleri vardı, fakat, Vasfi soğuğun ve rüzgârın içinde, serseri hayatını, hiç bir işe yaramıyan vücudunu sürüklemekte idi. Vasfi iş sahibi olmanın, çalışmanın belki de bir mutluluk olduğunu düşündü. Siyah bereli kadının dediği gibi mutluluğun bir parçası...

O'nun bu mutluluğu da olmıyacaktı, mademki çalışmasına imkân yoktu? Şimdi hür bir insandı; ne jandarma, ne de bileklerinde kelepçe vardı. Hür idi işte! Nerde isterse yer, nerde isterse uyuyabilir-

di. Buna kimsenin mani olduğu yoktu. Hür idi. Yani hapishaneden çıkmıştı. Fakat, önüne geçemediği güçlüklerin, çaresiz bir hayatın mahpusu idi. Vasfi denilen bu «Hür adam» madem ki hürdü, demek kendi arzusu ile açlık ve yorgunluktan ölüyordu. Kendi kendine: «Hayır, diyordu, Hürriyet bu olamaz. Her halde hürriyetin daha iyi, daha veciz bir tarifi olması lâzım. Hürriyet insana insanlık vekarını kaybetmemek için lâzım gelen şeylerin hepsini birden ve bir arada vermezse ona hürriyet denilemez. Hürriyet lûgat kitaplarında boy gösteren ve tarif edilen bir kelime olmamalıdır. Eğer hürriyet hayatın ihtiyaçları ile tezad halinde ise, eğer sizi en meşru ihtiyaçlarınızın kölesi yapmıyorsa, bilâkis etrafınızdaki kimselerle tam bir ahenk içinde yaşamanızı mümkün kılıyorsa, o zaman size mutluluk getirir...»

Şimdi o, şu açlıktan ölmek hürriyeti içinde kendi kendine «Acaba hayatımın en feci dakikası ellerime kelepçelerin geçirildiği an mıdır? Yoksa hapishane kapısının önünde çözülmez kanatlarını çözüp bana yol verdiği dakika mı?» diye soruyordu. Ona bu acaip hürriyetin bahşedildiği dakika... «Hürriyet de mutluluk da iş de bana vız gelir...» diye hiddetli hiddetli söylendi.

Köprüye gelince merdivenleri inerek Kadıköy İskelesine gitti. Orada, gözleriyle siyah bereli kadını aradı. Hayır burada değildi. Sabahın bu erken saatinde nerde olabilirdi? Vasfi oradan ayrıldı. Merdivenlerden köprüye çıktı. Artık kar yağmıyordu, ama rüzgâr buz gibi esmekte idi. Deniz dalgalı idi. Bu yarı karanlıkta dalgaların köpükleri denizin üstündeki irili ufaklı gemiler sandallar fark ediliyordu.

Vasfi ellerini ceplerine soktu... Parmakları bir sigara paketine takıldı... Bu, Asım ağanın kendisine verdiği para ile aldığı sigaralardı... Paketi eline aldı, içinden bir sigara çıkardı... Eminönü meydanına geldiği zaman bir takım serseri çocuklar, süprüntü küfelerinden topladıkları kâğıtlarla yaktıkları bir ateşin etrafına birikmişlerdi... Sigarasını yakabilmek için Vasfi bu küçük serserilere yaklaştı... İçlerinden en cılızı hemen yerinden fırladı ve yanmakta olan bir kâğıt parçasını Vasfiye uzattı...

— Al ağabey... Yak sigaranı...

— Sağ ol yavrum...

— Sağ ol diyeceğine bana bir sigara versen daha iyi olur...

— Sen sigarayı ne yapacaksın?...

— Ağabey bu ne biçim söz? Sigarayı insan ne yapar? İçeceğim be...

— İnsan senin yaşında sigara içer mi?...

— Benim yaşım... Boşver ağabey, ben senelerdenberi sigaraya alışmışım.

— Maaşallah!...

Vasfi omuzlarını silkerek oradan uzaklaşmak isterken küçük onu kolundan tuttu;

— Ağabey, dedi... Bana bir sigara ver!...

Ve gülerek devam etti:

— Sigarayı yakınca burnumun ucu da ısınacak!

Vasfi gülümsedi ve ona bir sigara uzattı...

⊙

Sirkeci garının bekleme odası sıcaktı, yeşil mantolu kız yine burada idi... Küçük bir el aynası elinde, bir bez parçası ile yüzünü siliyordu. Vasfiyi görünce:

— Keyifler nasıl ağabey! dedi...

Vasfi cevap vermedi, sadece omuzlarını silkti:

— Anlaşıldı... Anlaşıldı... Söyle bakalım, galiba kar durdu artık?

— Evet, durdu...

Vasfi kalorifere yaklaştı... Kız şimdi iskarpinlerinden birini çıkarmış, tabanını ehemmiyetle muayene etmeğe koyulmuştu... Dişleri arasından:

— İşin en fenası, bu delik pabuçla karların üstünde dolaşmak! diye mırıldandı...

Sonra iskarpini tekrar ayağına geçirdi ve tuvaletine devam etti... Bir aralık büfenin garsonu, elinde çay fincanlarıyle dolu bir tepsi ile içeri girdi... Kız onu görünce:

— Bir çay ver! dedi...

Garson:

— Sen bana daha evvel bir on kuruş ver! diye cevap verdi...

— On kuruş mu? Ulan sen çıldırdın mı? Yediği naneye bak... Bu saatte hangi namuslu vatandaşın cebinde on kuruş bulunur be? Akşama on kuruşunu veririm tabiî...

Garson omuzlarını silkti:

— Patron veresiye iş yapmak istemiyor, bana; kimsede beş para bırakma! diye tenbih etti...

— Canım, ona söylersin ben herkes değilim... Borçlunun ben olduğumu söyle...

— Üstüne bastın... Yahu asıl sana para almadan bir şey verınememi tenbih etti...

— Köpek... Evet senin patronun olacak pezevenk yalnız köpek değil, köpekoğlu köpektir! Ulan, bütün kazancımı onun tezgâhından harcıyorum da herif halâ bana veresiye bir çay içirtmek istemiyormuş... Buna da haytalık derler... Kereste müdürü...

Garson dışarı çıkarken:

— Kes artık, diye bağırdı...

Kenardan ince bir kadın sesi garsona seslendi:

— Hanım kıza bir çay ver bana da bir tane... Birer de simit getir!

Yeşil mantolu kadın haykırdı:

— Hay Allah senden razı olsun, teyzeciğim... İşte insan dediğin böyle olur... Amma da şansım varmış... İşte buna, iyi başlayan bir gün derim doğrusu...

Vasfi bir köşeye büzülmüş uyuklamağa başlamıştı. Yeşil mantolu kadın simitini yiyerek çayını içiyor ve konuşmağa devam ediyordu:

— Karların üzerinde dolaşmağa başlamadan mideye şöyle sıcak bir şey dökmek, pek hoş oluyor vallahi!...

Bir müddet sustu, sonra ilâve etti:

— Bu sabah burada olman çok iyi, ama ayıptır sorması senin buralarda, bu saatte işin ne hanımteyze? Senin bizlerden olmadığın belli...

— Burada Yeşilköyden gelecek birini bekliyordum, ama gelmedi... İlk trenle geleceğini vaadetmişti... Fırtınadan evin bahçesinde epeyce şey yıkıldı, devrildi, bunları tamir edecekti...

— Ama teyzeciğim, benim senin gibi bir evim olsa, böyle abuk sabuk şeyler için bu havada bırakıp çıkmazdım!...

Vasfi tam uykuda değildi, söylenenleri tek tük işitiyordu, fakat gözlerini açmıyordu... Buraya girdiği zaman kimseyi görmemişti... Yeşil mantolu kadın çay bardağını yanına bırakarak gitmeğe hazırlanıyordu... Vasfiyi işaret ederek, ihtiyar kadına:

— Bak teyzeciğim, dedi, eğer beklediğin adam gelmezse bu oğlan senin işini pekâlâ yapar. Allah

için, çok iyi çocuktur. Sen onun kıyafetine bakma, daha bir kaç ay evvel üstü başı tertemiz bir adamdı... Ama bu işsizlik yok mu? Bak insanları ne hale sokuyor, teyze! İş güç yok, ev bark yok, yiyecek yok... Sen beni dinle, eğer o adamı beklemiyorsan, buna işini göster, olmaz mı.

— Olur, ama bakalım kendisi bu işi kabul eder mi?...

— Ağabey! Ulan aç gözünü be! Bak burada bir hanım var, sana iş teklif ediyor...

Vasfi gözlerini açarak şaşkın şaşkın kadına baktı:

— Bana mı söylüyorsun?

— Aptal mısın sen, kime söyliyeceğim hırbo?..

Yeşil mantolu kadın ona yaklaştı:

— Bak şurada oturan nineyi görüyor musun? O sana iş verecek... Fırtınadan sonra evinde, bahçesinde bir şeyler yıkılmış.. Onları tamir edeceksin... Her halde bu iş hoşuna gidecektir...

Vasfi başını çevirerek ihtiyar kadına baktı. Bu, siyah çarşaflı, küçük ve narin bir ihtiyardı... Parlak ipekliden olan çarşafı çok eski idi, ama gayet temiz ve itina ile ütülenmişti... Oturduğu yerde, uslu küçük bir kıza benziyordu... Ellerini dizleri üzerinde kavuşturmuş, omuzlarını dik tutuyordu...

Bu çok buruşuk küçük yüzdeki kocaman ve inanılmıyacak kadar genç kalmış gözler, Vasfiye annesini hatırlattı... Bu gözler o kadar annesinin gözlerine benziyordu ki, ihtiyar kadın da ona biraz şaşırmış gözlerle bakıyordu, sanki evvelce tanıyormuş gibi!...

Yeşil mantolu kadın:

— Ulan duymuyor musun dediklerimi? Salla kafanı uyan be! Bak hanımteyze sana iş teklif edi-

yor, diyorum. Tabii canın isterse kabul edersin...

Vasfi hâlâ bir şey anlamıyordu.

— İş mi? Bana kim iş teklif ediyor...

— Kereste müdürü, uyan be... Bu ne aptallık! Bir saattir çene döktük! Herif halâ dalga geçiyor. Ulan sana kaç defa söyledim Hanımteyze sana iş verecek... Bugün çalışmak ister misin?...

Vasfi birden uyanmış gibi doğruldu:

— Elbette isterim, bütün istediğim çalışmak...

Kalbi şiddetle çarpıyordu. Heyecan içinde idi. Kadın:

— Gördün mü teyzeciğim, dedi. Bak nasıl sevindi.

Sonra Vasfiye dönerek:

— Amma da talihli adammışsın be diye güldü. Allahın bu nimetini unutma...

Sonra mantosunun yakasını kavuşturdu ve çıkarken:

— Sağol teyzeciğim, dedi. Sana çok teşekkür ederim... Bana büyük iyilik ettin! Aman şuradan bir an evvel çıkayım, kontrolör beni burada görürse kulağımdan tutup dışarı atar...

Koşarak salondan çıktı.

Vasfi kendisine dikkatle bakan ihtiyar kadına:

— İnşallah işleriniz benim yapamıyacağım bir şey değildir... diye mırldandı.

— Yok evlâdım, kar fırtınası bahçedeki tahta perdeyi devirdi ve ağaçlarımı kırdı. Hepsi bu takım işler...

— Çok iyi, ben bütün bunları düzeltmeğe uğraşacağım... İşinize yaramak istiyorum.

— O halde hemen gidelim... Evim çok uzakta değil.

Vasfi kapıya doğru ilerleyen kadının arkasın-

dan yürüyordu, kendini rahat hissediyordu; adımları hafiflemişti. Ayaklarının ağırlığını hapishaneden çıktığından beri ilk defa hissetmiyordu.

Bir kaç dar sokaktan geçtikten sonra bir tarafı eski sarayın duvarları olan küçük bir sokağa girdiler. Kırmızı boyalı, pencerelerinde demir parmaklıklar bulunan iki katlı küçük bir evin önünde durdular. Evin önündeki büyük ağacın dallarında buzlar sallanıyordu. Bunlar güneşin donuk ışığı altında kristal gibi parlıyordu.

Kapıdan girerken; Vasfi yüreğinin oynadığını hissetti. On iki seneden beri ilk defa bir evin kapısından içeriye giriyordu.

Toprak bir avluya girmişlerdi. Evin bütün genişliğini alan bir kaç merdiven; iki kapının üstüne açıldığı bir sofaya çıkıyordu. Merdivenin ilk basamağının önüne paspas vazifesini gören temiz bir beyaz bez serilmişti. Üstüne de intizamla birkaç çift terlik dizilmişti. Kenarda bir çift de takunya duruyordu. Vasfi bunlara içini titreten bir hayranlıkla bakıyordu. Çünkü bu şeyler; çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği o temiz ve küçük evini ona hatırlatmıştı. Şimdi mevcut olmayan o eski Vasfi olmasını ne kadar istiyordu. O Vasfi yok olmuştu. Bu tertemiz evin içinde üstünün başının pisliğinden utanıyordu. Burada yerinde olmadığını hissediyordu. Ve yerinden kımıldanamıyordu. İhtiyar kadının tatlı bir sesle:

— Gel yavrum!...

Diye kendisine hitap etmesi ne kadar hoştu; bilhassa ona yavrum diyen tatlı sesli ihtiyar kadının gözleri inanılmayacak derecede anneciğinin gözlerine benzediği için.

Ayakkapların çamur içinde, diye mırıldandı.

İhtiyar kadın eğildi merdivenin üstünde duran bir çift erkek terliğini alarak Vasfi'ye uzattı. Sonra kendisi de iskarpinlerini çıkararak ayağına terliklerini geçirdi.

Vasfi bu rahat terlikleri ayağına geçirerek ihtiyar kadının arkasından merdivenleri çıktı. Odalardan birine girdiler. Pencerenin önünde duvarı boydan boya kaplayan uzun bir sedir vardı... Bu sedir, pencerenin perdeleri gibi bembeyaz patiska ile örtülü idi... Köşede saç bir soba vardı... Önünde küçük bir mangal duruyordu. Odanın bütün eşyası bir masa, bir konsol ve bir kaç iskemleden ibaretti...

İhtiyar kadın gülümsiyerek Vasfiye sedirin üstünde yer gösterdi:

— Buyurun, oturun evlâdım! dedi...

Çarşafının pelerinini çıkarmıştı... Yalnız başında omuzlarına kadar düşen beyaz bir baş örtüsü vardı... Mangalı alarak sedirin önüne, Vasfi'nin yanına koydu... Kendi de karşısına oturarak mangalda kahve pişirmeğe başladı... Vasfi, hayranlıkla kahveyi hazırlayan küçük ve buruşuk ellere bakıyordu... Kahve pişince, kadın cezveyi küçük bir fincana boşalttı ve Vasfiye uzattı...

— Sigara içer misin?

— Teşekkür ederim...

Vasfi kahvesini bitirinceye kadar ihtiyar kadın konuşmadı, gözlerini ondan ayırmadı... Kahvesi bitince Vasfi:

— Artık işe başlayalım!

Diyerek yerinden kalktı.

— Evet..

Biraz sonra bahçede idi. Burası küçük bir bah-

çe idi, tıpkı çocukluğunda oynadığı ve sonra hayatını uğrunda feda edeceği kızı bir yaz günü ilk defa olarak gördüğü balıçelere benziyordu... Çocukluğunun gençliğinin bahçeleri... Bahçenin bazı yerlerinde kar daha yüksek ve daha beyazdı!...

Etrafta serçeler uçuşuyordu...

Vasfi işe kırılan kiraz dalını kesmekle başladı ve çalışmasına devam etti. Ne zamandanberi atıl kalmış olan vücuduna bu çalışma, bu hareket bir zindelik veriyordu...

Öğle üstü ihtiyar kadın Vasfiye yemeğin hazır olduğunu söyliyerek işini bırakmasını istedi... Vasfi, mutfağın bir köşesinde kendine ayrılmış bir yerde yemek yiyeceğini zannederken küçük bir sofra masasının hazırlanmış bulunduğunu gördü... İhtiyar kadın ona kendi sofrasında bir misafir imiş gibi yer veriyordu .Böyle temiz, gül gibi bir sofrada, tabaklar içinde yemek yemek çok zevkli birşeydi. Bu, hiç de iskelelerde, köprü altlarında, bir hayvan gibi bir lokma ekmek yemeğe benzemiyordu...

Kadın konuşkan bir insan değildi. Ne kendisi bir şeyler anlatıyor, ne de Vasfiye sualler soruyor-bir şeyler anlatıyor, ne de Vasfiye sualler soruyordu.

Vasfi o gün işini geç vakit bitirebildi... Biraz sonra bir daha dönmemek üzere bu temiz evden ayrılacak ve yinè o serseri hayatına dönmüş olacaktı...

Artık bir daha bu evin kapısından girebilmek zevkini tadamıyacaktı.

Kendisini bekleyen soğuk, insafsız merhametsiz geceleri düşündü ve titredi...

İşin bitmiş olduğunu söylemek için ihtiyar kadının yanına gitti:

— Sağ olun oğlum... Şimdi geliniz benimle... Yıkanabilmeniz için size sıcak su hazırladım, yü-

zünüzü gözünüzü yıkamak istersiniz, zannederim... Böyle bir işten sonra temizlenmek insana ferahlık verir... Orada temiz çamaşır, bir pantolon ve ceket bulacaksınız... Bu işi yapmak için bir arkadaşımın oğlu gelecekti, bunları onun için hazırlamıştım; bunlar artık sizindir... Hak ettiniz, işi siz yaptınız...

Bütün bunlar Vasfi için unutulmaz bir saadetti. Temiz çamaşır, sıcak su, sabun...

İhtiyar kadın onu temizlenmiş, taranmış vaziyette karşısında gördüğü zaman gülümsedi:

— Şimdi yemek yiyeceğiz.

— Yemek mi; iyiliğinizden istifade ettiğimi zannediyorum.

— Yok canım, kendi başıma yemek yemek bana çok zor geliyor. Bu akşam yalnız yemek yemekten kurtulduğum için çok memnunum.

— Fakat...

— Sizi bir bekleyen mi var?

— Yok ben kimsesiz bir insanım...

— O halde yemeğe bende kalınız. Tek başına yemek yemek çok zor...

Vasfi kendini bekleyen o müthiş yalnızlığı düşünerek cevap verdi:

— Evet, yalnızlık zor şey...

Ve o akşam ihtiyar kadının yemeğini paylaştı, sonra bulaşık yıkamasına yardım etti. Sofrayı topladı.

— Artık gitme zamanı geldi...

Acaba kadın onun bu sonsuz ve korkunç gecelerinden ne kadar korktuğunu sezmiş miydi...

Vasfinin omuzları dışarda kendisini bekleyen soğuktan büzülmüş gibi idi. İhtiyar kadın ne anlamış, ne hissetmişti? Vasfi kapıyı müthiş soğuğun üzerine açtığı zaman çevik bir el hareketiyle kadın

kapıyı rüzgârın üzerine örttü ve kısık sesle:

— Gitmeyiniz, diye mırıldandı.

Bu âdeta yalvarıştı, ilâve etti:

— Bu soğuk gecede nereye gideceksiniz? Yukarda bir odam var size orada bir yatak hazırladım.

Vasfi hayretle donmuş gibi idi. Rüzgâr bütün şiddetiyle uğulduyordu.

— Bütün bu yaptıklarınız çok... Pek çok... Bütün bu iyilikleri nasıl kabul edebilirim?

— Bu boş sözleri bir tarafa bırakınız, kapıyı da sürmeleyiniz. Bu bir iyilik değil... Dışarısı çok soğuk... Rüzgâr buz gibi esiyor... Bu oda uzun zamandır boş duruyor...

Kadın gözlerindeki merhameti Vasfiye göstermemek için başını çevirdi. Vasfi yavaşça kapıyı sürmeledi ve odada kaldı.

Oda ısınmamıştı, kalın yorganın altına titriyerek girdi. Kalbi çok hızlı vuruyordu, o kadar ki, güçlükle nefes alabiliyordu; çünkü bu temiz çarşaflı beyaz yataktan çıkan lavanta çiçeği kokusu ona eski evini, gençliğini, anneciğini hatırlatmıştı.

Vasfi bir an saadeti düşündü ve her zaman olduğu gibi saadet kelimesini siyah bereli genç kadına bağladı. Acaba o, şimdi nerede idi, ne yapıyor du? Bu karlı buzlu gecede sokakta dolaşırken hâlâ saadeti düşünebiliyor muydu? Sığınacak bir yer bulabilmek için dolaşanlara bu gece çok müthiş bir şeydi...

Vasfi bu temiz yatakta birdenbire kendini daha az mesut buldu. Çünkü bu saatte dışardaki yersizliği düşünmüştü. Bilhassa o zavallı, o narin, soluk benizli küçük kadını... Kayıtsızlığı içinde uyuklayan bu koca şehrin sokaklarında sürünen o biçareyi...

Şüphesiz onu bir gece için bile olsa serserilikten kurtarmış, barındırmış olan ihtiyar kadına karşı duyduğu minnettarlık sonsuzdu. Yalnız bir az evvel hissettiği huzur ve bahtiyarlık birden bire yok olmuştu. Çünkü saadet merhametten doğmazdı. Bu iyi kalpli ihtiyar kadın hakikatleri değiştiremezdi. Merhameti ile dışarda sokak köşelerinde olan o müthiş hakikatı silecek iktidarı olamazdı... Rahat ve huzur olmayan yerde saadet de olamazdı.

⊙

Ertesi sabah dinlenmiş temiz ve sıcak tutan çamaşırların içinde uyandığı zaman büyük bir korku hissetti. Kendi gündelik hayatına dönmek... Serserilerle yeniden sürünmek?..

Sokağa çıktığı zaman arkasında ihtiyar kadının hediyesi olan palto vardı. Öyle olduğu halde her günden daha fazla üşüyor, titriyordu. Kadından ayrılırken ona:

— Size bu iyilikleriniz için nasıl teşekkür edebileceğim, bu borcumu nasıl ödeyebilirim? demişti.

— Bu çok kolay oğlum, eğer size biraz memnunluk verebildimse, siz de beni memnun edersiniz... Ben çok yalnız kalmış bir ihtiyarım, ara sıra beni ziyaret ediniz. Bu suretle ödeşmiş oluruz...

İhtiyar kadının sözlerinin samimi olduğundan şüphesi yoktu. Bunun için bir an evvel onu ziyaret etmek isterdi. Fakat o tatlı eve bir dilenci bir serseri gibi dönmeğe cesareti yoktu.

Kendisini bu kadar çabuk başka bir insan yapmağa muvaffak olmuş bulunan o tatlı ihtiyar kadının evinden ayrılmak bile istemiyordu, o evi sevmişti, o eve ihtiyacı vardı. O küçük evde yaşadığını, bir ölü olmadığını hissetmişti.

⊙

Küçük bir otelde iki gece geçirdi. Bu otelden ancak Kadıköy iskelesine kadar gitmek için ara sıra çıkıyordu. Niçin oraya gidiyordu? Belki de siyah bereli genç kadını görmek içindi bu... Bunu kendi de bilmiyordu, fakat oraya her gidişinde genç kadını endişeli gözlerle arıyor, bulamayınca da büyük bir hayal sükûtuna uğruyordu.

Üçüncü günü otel ücretini ödeyecek parası kalmadığı için odasını bırakmak mecbruriyetinde kaldı. İğrendiği halde bir kahve köşesine sığınmıştı. «Artık bunları istemiyorum» diyordu, «Bu şeyler yeniden başlamasın.» Gözünü kapamadan mütemadiyen kapıya bakıyor uyuyamıyordu.

Sabah saat altıda kahveden çıktı ve Karaköy'e gitmek için Yüksekkaldırımdan inmeğe başladı. Küçük dükkânlar önünden geçerken birdenbire durdu. Acaba dükkân sahiplerinden biri kendisine küçük bir iş verebilir miydi? Meselâ dükkânı süpürmek, camları silmek gibi...

Birinci red cevabı onun cesaretini kırmadı. «Muhakkak biraz para bulmalıyım,» diye düşünüyordu. Yokuştan inerken sıra ile dükkânlara girmeğe ve iş istemeğe devam etti. Üçüncü dükkâna girdi. «İşsizim» diye söz başladı. «Bir kaç kuruş kazanmak istiyorum, acaba bana gördürecek bir işiniz var mı?...»

Bu adamın boşaltılacak bir kaç süprüntü tenekesi vardı. Beşinci dükkânda nakledilecek iki sepet buldu. Bu işleri hevesle yapıyordu.

Bir hafta sonra küçük kırmızı evin kapısını çaldı. Elinde küçük bir paket vardı, bu ihtiyar dostu için aldığı mütevazi bir hediye idi. İhtiyar kadın buna son derece sevindi. Sedirin üstünde, mangal önlerinde karşılıklı oturdukları zaman Vasfi'nin

içinde büyük bir huzur ve memnuniyet vardı. İhtiyar kadının kırışık yüzüne bakarken geçen haftanın eziyetli günlerini unutmuştu. Kapı kapı dolaşarak iş aradığı o hüzünlü günleri...

O bu sıcak ve müşfik damın altına sığınmak kendisine cesaret vermiş, iyilik göstermiş olan bu tatlı ihtiyar kadına artık düştüğü sefaletten kurtulmak kararını vermiş olduğunu göstermek istiyordu.

Sefil bir yabancıyı belki merhametten, belki de iyiliğinden evine almak cesaretini göstermiş olan bu ihtiyar kadının yanında kendini çok bahtiyar hissediyordu. Belki de büyük bir tehlikeye düşebileceğini düşünmeden onu evine misafir etmiş, buz gibi rüzgârların içinde sokaklarda dolaşmasına gönlü razı olmamıştı.

⊙

Vasfi bu iyi insanın yanında çok mesuttu.

Vasfinin ihtiyar kadına karşı duyduğu his, minnettarlıktan daha büyüktü. Ona karşı derin bir hayranlığı vardı. Şimdi birbirlerini daha sık görüyorlardı. Aralarında büyük bir şefkat hasıl olmuştu. İhtiyar kadın ona bakarken Vasfi annesini düşünüyordu. Bu gözlerde aynı şefkat aynı tatlılık vardı. Vasfi ile meşgul oluyor, ona hiç bir şey sormuyor, sadece ta eskiden beri tanırlarmış gibi şundan bundan konuşuyordu.

⊙

Vasfi her sabah iş aramağa çıkıyor akşamları eve dönüyordu. Kadın onun eve yerleşmesinde ısrar ediyordu.

— Size oğlumun odasını vereceğim.

— Nasıl, bir oğlunuz mu var?.

— Bir oğlum vardı. Şaşılacak derecede size benzeyen güzel bir oğlum...

— İş bulduğum gün minnettarlıkla oğlunuzun odasına yerleşeceğim...

Sonra daha alçak bir sesle ilâve etti:

— Benim annem de sizin gibi güzel, sizin gibi iyi bir kadındı...

⊙

Bir sabah küçük bir dükkânın önünü temizlerken bir el omuzuna vurdu. Vasfi başını çevirince hapisane arkadaşlarından Sami'yi hayretle gördü.

— Sami...

— Evet Sami... Ey her şey tamamlandı değil mi? Seni gördüğüme çok sevindim... Artık rahatsın ya...

— Buna rahatlık denilirse...

Hapishaneden çıktığımdanberi hâlâ bir iş bulamadım... Tam altı ay oldu...

— Hakkın var, güç bir şey. Dur, belki seni bu halden kurtarmak için bir çare bulabilirim.

Gülümsedi ve devam etti:

— Ben şimdi inşaatta çalışıyorum. Patronum çocukluk arkadaşımdır. Eğer böyle olmasaydı, ben de senin gibi işsiz kalırdım. Orada bir memura ihtiyaç olduğunu biliyorum. İşte adres... Bugün seni saat dörtten evvel bekleyeceğim, oldu mu?

— Tabiî oldu...

Sonra Saminin elini sıktı.

— Teşekkür ederim, dedi.

Kalbi minnet hisleriyle dolmuştu.

⊙

Öğleden sonra Vasfi, Saminin kendisini beklediği iş yerine gitti. Oradan dönüşte, Karaköye geldiği zaman ortalık kararmıştı. İçinde saadete çok benzeyen büyük bir sevinç vardı. Bir kere daha en bedbaht günlerindeki siyah bereli kadını düşündü. Onu bir müddetten beri artık görmüyordu. Sokaklarda perişan halde dolaşırken hâlâ mutluluğa inanıyor muydu?

İhtiyar dostuna iyi haberi vermek için küçük kırmızı eve gitmeden evvel Kadıköy iskelesine uğradı. Orada siyah bereli genç kadını bulabileceğini ümit ediyordu. Kadın orada idi. Her zamanki gibi bir kenarda oturuyordu. Vasfi şimdiye kadar onu bu kadar yorgun görmemişti. Artık mukavemetinin bittiği belli idi. Şaşkın bir hali vardı. Vasfi ona yaklaştı:

— Merhaba...

Genç kadın ona hayretle baktı. İlk bakışta onu tanımadığı muhakkak idi. Sonra:

— Siz misiniz? dedi.

— Nasılsınız? İyi misiniz?

Kadın omuzların hafifçe silkti. Yüzünden iyi olmadığı belli idi. Bu perişan halinde de o kadar güzeldi ki, her zaman bütün kalbi ile ona acımış olan Vasfi, içinde derin bir şefkate pek benzeyen bir şey hissetti.

— Sizin için bir şey yapmak isterdim.

Genç kadın gülümsemeğe çalışarak:

— Çok teşekkür ederim, dedi. Kadının kederi o kadar açıktı ki, Vasfi daha fazla birşey söylemek cesaretini kendinde bulamadı. Sessizce onun yanına oturdu. Bir müddet sonra kadın yerinden kal-

kınca o da beraber kalktı.

Genç kadın adeta sallanır gibi yürüyordu. Vasfi onun kolunu tutmak istedi, fakat buna cesaret edemedi. Hiç konuşmadan uzun müddet yan yana ilerlediler. Dolmabahçe Sarayının yakınında genç kadın birdenbire durdu.

Gece çok karanlıktı. Deniz görünmüyordu, yalnız yakınlığı hissediliyordu. Havada yosun kokusu, dudaklarda tuz lezzeti vardı; dalgaların haşin sesi duyuluyordu. Zaman zaman bu dalgalar rıhtımın eteklerine çarpıyordu. Açıklardan hırçın bir rüzgâr geliyordu. Arkalarındaki tepenin üzerine İstanbul'un bir zengin mahallesinin ışıkları pırıldamakta idi. Önlerinde karanlık bir rüzgâr ve dalgaların inleyişi ve Anadolu sahilinin tek tük ışıkları vardı. Bir müddet hiç konuşmadan karşı karşıya hareketsiz kaldılar. Sonra genç kadın yorgun bir sesle:

— Üşüyorum, dedi.

Gerçekten bütün vücudu titriyordu. Vasfi üzerinden paltosunu çıkardı ve onun omuzları üzerine koydu. Ellerini onun omuzlarına dayadı ve endişe ile sordu:

— Sakın hasta olmayasınız?

— Hayır... Hasta değilim! Açım...

Bu cevap sade olduğu kadar müthişti. Şimdi de kadın hıçkırarak ağlamağa başlamıştı. Vasfi tereddüt etmeden onu kolları arasına aldı ve bir müddet böyle kaldılar. Kadının ağlaması yavaş yavaş azalmış, sonra durmuştu. Dalgaların sesi daha da yükselmiş, rüzgâr şiddetle esmeğe başlamıştı; Vasfi:

— Ümitsizliğe kapılmak doğru değil, diye mırıldandı. Herşey değişebilir. Size söylemeği unuttum, ben iş buldum.

Kadının gözleri sevinçle parlamıştı.

— Ne, dedi. İş mi buldunuz?..

— Evet iş buldum. Bu her şey demek değil ama yine de güzel bir şey!

Sonra genç kadının elini tutarak ilâve etti:

— Gel, kızım! İlk işimiz sana bir oda bulmak olsun. Sonra gidip bir yemek yiyelim...

Uzun uzun bakıştılar. Sonra rüzgârın uğultusu içinde el ele şehre doğru yürüdüler...

B İ T T İ

DIŞ BASINDA / SUAT DERVİŞ

Yıllarca Türk okuyucusundan uzakta bırakılmış, Cumhuriyet'in ilk gerçekçi kadın yazarı Suat Derviş, roman ve hikâyeleriyle kendi yurdu hariç, büyük ün kazanmış bir yazardır. Romanları birçok dillere çevrilmiş ve yankılar uyandırmıştır. Suat Derviş hakkında dış ülkelerde yazılmış eleştirmelerin bazılarını alıyoruz:

JANİNE BOUISSOUNOUSE

(Fransızca baskıya «ön söz» den)

Hiç şüphesiz Ankara Mahbusu, Fransız dilinde yayınlanan ilk Türk romanı. Bu romanda insanı bağlayan çok değerler var. Bundan başka içinden bize Nazım Hikmeti veren Türk edebiyatının bizce tanınmıyan romanını getirmesi de ayrı bir değer taşıyor.

Bize en sade bir hikâyeyi en sade bir dille anlatan bu usluptan daha az süslü daha az (DOĞULU) bir uslub bulunamaz. Şurasında burasında bulunan bir kaç sözcük, onları tercüme hikâyenin diline ihanet olurdu, bazı formüller bazı levhalar bizi islâm dünyasına götürüyorsa da bizi hiç bir zaman pitoreslikle oyalamıyor ve bizi yabancı bir dünyaya götürmüyor.

Bu kitabı okurken biz sık sık Gorki'yi zaman zaman Steinbeck'i bir Caldwel yahut bir Vittorini'yi düşünüyoruz, kitab bize bin bir gece masallarını hatırlatmıyor. Duygu itibarıyla büyük Rus edebiyatına çok yakın olan Suat Derviş hep bu saydıklarımız gibi kahramanlarına yanaşıyor onları tetkik edi-

yor, onların düşüncelerini özlü ve büyük bir doğrulukla veriyor. Lüzumsuz tafsilâta geçmeden en sade en mütevazi kelimelerle onların sözlerini ve davranışlarını çiziyor.

ANDRE WURMSER

(Les Lettres Françaises)

Bir Türk romanı yayınlandı. Madame Janine Bouissounouse kitabın önsözünde Suat Derviş'in bizzat kendinin dilimize tercüme ettiği romanı bize lâzım olduğu kadar etraflı takdim edememiş. Biz bu Türk yazar kadını hakkında daha fazla şeyler öğrenmek istiyoruz; devrini, yetişişini, eserlerini... Ne yazık ki Fransa Türk romancıları hakkında hiç bir şey bilmiyor. Ankara Mahbusu Fransada yayın-

Ankara Mahpusu'nun Fransızca tefrikasının bir sayfası.

lanmış olan ilk Türk romanıdır. Janine Bouissounouse pek haklı olarak önsözünde şöyle söylüyor: **«Suat Derviş'in romanı bize başka Türk romanları okumak isteğini veriyor.»** Evet bu roman hakikaten çok güzel bir eser. Gayet sade aynı zamanda büyük bir uştalıkla yazılmış bir eser... Ankara Mahbusu en evvel kusursuz ve tam klasik bir aşk ve ihtiras romanıdır.

Ne kadar acaib görünürse görünsün ben bu romanı «Arlésienne» e çok benzettim. Esere kör ve sökülmeyen bir ihtiras hükmediyor. Fakat romanın ikinci kısmı Yani hürriyete artık kavuşmuş olan mahbusun hayatı o kadar ezici ve her şey o kadar olduğu gibi ki... Bu birinci kısmın bir neticesi değil fakat bütün bir dramın hakikî sebeplerini ve neticelerini göstermektedir..

Drina köprüsü bir hayal ve hakikat karışımıdır. İwo Andristsch'in kitabı bize Suat Derviş'in kitabından çok daha yabancıdır... Ve bu anlaşılabilir uzaklığı ne olursa olsun, her tarafta, işsizlik, işsizlik, yoksulluk, yoksulluktur ve her dünyanın bir ucundan öteki ucuna kadar insanların dayanışması elzemdir...

Suat Derviş'in kitabı bizim çağımızın bir kitabıdır. Drina köprüsü içindeki şahsiyetlerin o devirdeki bizim eskilerin muasırı olabileceği tasavvur edilemez. Suat Derviş'inkiler bizim şimdiki insanlarımız kadar yenidir.

RENE ANDRİEN

(Alborges)

«Suadt Derviş'in uslubu duru ve takdire şayan bir sadelikte ve vekarda. Ön sözünde denildiği gibi

Fransızca'da çıkan bu ilk Türk romanı, bizde daha başkalarını okumak isteğini uyandırmıştır»

(Tanca'da çıkan La Depéche Marocain)

«Bu roman hem büyük bir acı, hem de büyük bir insan sevgisiyle yazılmıştır.»

(Ecole et Nation)

«Bu, insanı tesiri altına alan sahifelerde en büyük felâketin ortasında bile «Saadet» inancı yaşar, çünkü o, «Hayatın özü içerisindedir.»

Michel Smet (Le Soir)

«Bayan Jeanin Bouissounouse Suat Derviş'in Fransız, Amerikan ve Rus edebiyatiyle yoğrulmuş olduğunu söylüyor. Kendi eserini Fransızcaya kendisinin tercüme etmesi de bize onun Fransızcayı ne mükemmel bildiğini gösteriyor, fakat romanın kahramanı Vasfi'yi cihan edebiyatı romanlarının kahramanlarına yaklaştırmak istersek, onu Dostoyewski yahut Gorki'nin kahramanlarına benzetebiliriz.»

N. H. (l'Europe)

«Memleketinde yirmiden fazla roman yazmış olan halen de bir çok yabancı gazetelerde yazıları çıkan Suat Derviş'in bu romanı şayanı takdir bir olgunluk ve ağırbaşlılıkla yazılmış bir eserdir» diyor.

Coiplet (Le Monde)

Bu kitabta bir tesir aranırsa Gorki'nin tesiri bulunabilir. Çünkü bu roman aynı sadelikle yazılmıştır.

Ankara Mahbusu kitabının önsözünü yazan J. Boissounouse'a göre Türkçeden Fransızcaya çevrilmiş ilk Türk romanıdır. Ve en ilgi çekici nokta müellifin kendi eserini kendisinin tercüme etmiş olmasıdır. Bu tercüme övülmeğe lâyık bir Fransızca bilgisinin de belgesidir.

Ankara Mahpusu'nun Rusça baskısı.

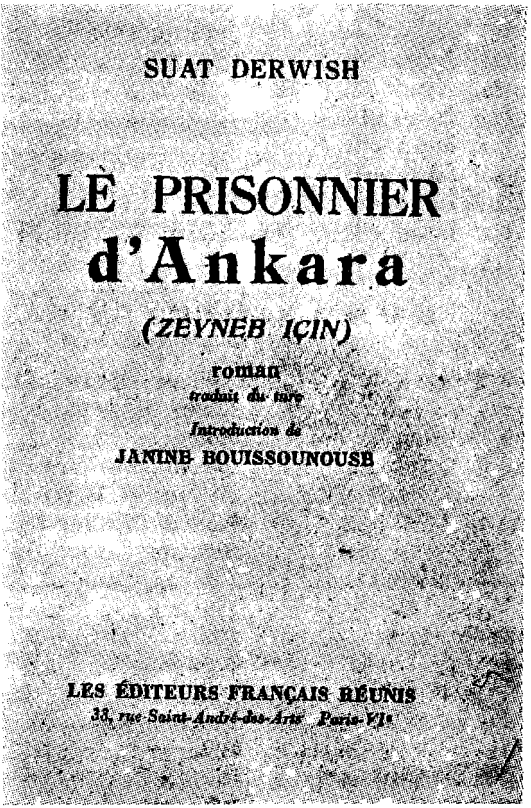
СУАТ ДЕРВИШ

ЗАТВОРНИКЪТ ОТ АНКАРА

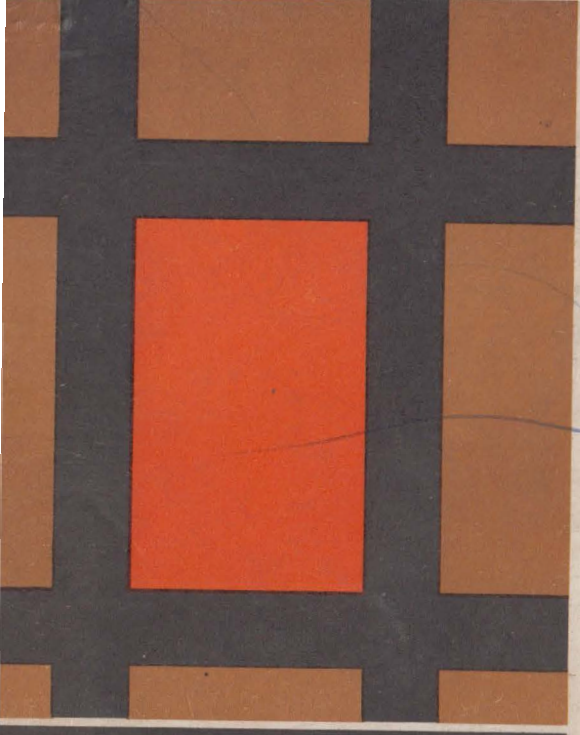

ИЗДАТЕЛСТВО НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ
София — 1958

Ankara Mahpusu'nun Bulgarca baskısı.

Ankara Mahpusu'nun Fransızca baskısı.

ANKARA MAHPUSU

Uzun süre Türkiye'den dışarda yaşamış romancı Suat Derviş'in Ankara Mahpusu adlı bu romanı Fransa'da, Sovyetler Birliği'nde Bulgaristan'da ve Kanada'da basılmıştır. Dünyada büyük ilgi toplayan halinde Türkiye'de yayınlanmaktadır.

Kapak : Ayhan ERER

SUAT DERVİŞ roman